חששות דדמאי. כמו דמצינו לעיל (פ"ח מ"ג) בחלה ובמעשר שני ובמרומה. ולא אסרו משום דמאי. ואף דיש לחלק דהתם בודאי הוי קדושת חלה וכן אינך אבל הכא ע"ג נופא דנין דשמא הוי מן החייב על הפטור ולא חלה עליו שם תרומה. מ"מ י"ל כיון דמה זיקים ליה בקדושה כדין תרומה ל"נ בו חששות דדמאי ואף לר' אושעיא הובא בתוי"ט שם דמיירי בחלת ע"ח ומשום דאימת קדשים עליו. צ"ל דהכא דלחוש כולי האי שאחד מעושר ואחד אינו מעושר לא החמירו כיון דקדושת תרומה עליו וד"ק:

כללא דפרק ה

משנה א הקונה דמאי. א"צ ליתן ת"ג. רק קורא שם למעש"ר. ומפריש משם תרומ"ע ונותנו לכהן והמעש"ר שאין בו קדושה א"צ ליתנו ללוי. ואח"כ קורא שם למעשע"נ. גם אין צריך ליתנו לעני ואם הוא שנת מע"ש מפרישו או פודהו לעצמו. ואם קנה לחם דמאי יכול להפריש תרמ"ע וחלה ביחוד. דהיינו שיסמן בהכסר בשום מקום שבו חלק ק' לתמ"ע: ובצדו חלק כ"ד לחלה. ויאמר. חלק ק' זה יהיה למעש"ר ושאר הת' שלמעש"ר יהיו סמוכים להחלק הק' בהכסר וחלק ק' הנ"ל יהיה לי לתרמ"ע. ומע"ש יהיה בצד אחר בהכסר. ומחולל על המעות וחלק הכ"ד שסימנתי יהיה לחלה. ונותן התמ"ע והחלה לכהן ואוכל פתו:

משנה ב ולא לבד בדמאי כ"א גם בטבל ודאי דשאי להפריש ב' מתנות ביחוד. כגון שיש לו ק' סאה טבל. והוא רוצה להפריש ת"ג ותמ"ע ביחוד כיון דשניהן לכהן. יחלק הכרי לג' חלקים ויהיה כל חלק ק' שלישי סאה. וכיון דת"ג הוא ב' מק'. ותמ"ע הוא אחד מק': להכי יקח מכל חלק כג"ל סאה א'. דהיינו ג' שלישי סאה. שיהיה ב' שלישיים מתסאה לת"ג. והשליש הנשאר לתמ"ע. ויאמר על הסאה שלקח. שליש מסאה זו שלקחתי. יהיה עדיין חולין. וב' שלישיים הנשארים מחסאה: יהיו ת"ג על הק' שלישיות סאה שלפני. אולם שלישית הסאה שאמרתי שיהיה חולין. הרי עכשו שכבר הפרשתי ת"ג. השליש ההוא. ועוד מ' שלישיות סאה המונחים סמוך לזה השליש בהכרי של ק' שלישיות יהיו מעשר על כרי זה. וחזור ואומר. זה השליש שבסאה שעשיתיו מעשר יהיה תרמ"ע על הת' שבצדו. ונותן אותה סאה לכהן לת"ג ותמ"ע. ואם יריצה יפריש עמם ביחד גם חלק כ"ד לחלה [ואולם כ"ז אינו חשבון מדוקדק]:

משנה ג אע"ג דבדמאי מותר להפריש תרמ"ע מהרע על היפה. ולפיכך רשאי להפריש מלחם צונן על לחם חם וכדומה. אפ"ה בקנה ב' לחמים מנחתום א' צונן וא' חם אסור לעשות כן אפילו היה של אתמול יפה משל היום: דשמא של אתמול קנה מאחר והיום מאחר. וא' מעשר. וא' מתן לא עשיר:

*) מלי הוא ע"ס וע"ל מיסרגל דמקל ע"ס על כל עובד כוכבים וכל כותי לו נהפך הוי כמדמאי על הולמי לו נהפך.

כללא דפרק ה

משנה ד ובשניהן חמין. או שניהן צונן אפילו בקונה מפלפר שקונה מנחתום מעשר מזע"ז. [ולא היישינן בשניהן צונן שא' מאחמל וא' משלשם] מידע בקונה מטפל שקונה מהרבה נחתומים. אפילו בשניהן חמין לא יעשר מזע"ז:

משנה ה פרוסות של עני שקבל מכמה בנ"א. וכן הקונה אותן ממנו. מעשר מכל פרוסה לבד. הרק בקבל תמרים או שאר פירות קסנים. מכל א' הרבה. הר"ז בולל יפה. ומעשר מכל התערובות:

משנה ו סימון מסתמא מרבים זבן. ולפיכך הקונה וחוזר וקונה ממנו מעשר מכל קנייתה לבד ואפילו ב' חקניות היו בכלי א' ובמין א' אצל הסימון. אבל הסימון נאמן שלקח מאדם א':

משנה ז לקח מבעה"ב כמה פעמים ה"ז מעשר מזע"ז. אפילו הם מב' כלים ומב' עיירות. ודוקא בגדל הבל בגן הבעה"ב. אבל בקנה הבעה"ב משאר גנני. לא יעשר מזע"ז:

משנה ח לקח מבל וודאי מב' מקומות [אף שאסור למכור מבל]. יעשר מזע"ז:

משנה ט קנה מע"ה*) ומעובר כוכבים ומכותי. מעשר מזע"ז. דקי"ל אין קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע ממעשר:

משנה י עציץ שנקוב בשליו מעם פחות מכות. תורמין מהגדל בתוכו על הגדל בארץ. ולהיפך. ואם תרם משאינו נקוב על הנקוב. תרומה ויחזור ויתרום מהנקוב על עצמו. ואם תרם מהנקוב על שאינו נקוב. הרי האינו נקוב פטור. לפיכך החרומה שתרם כיון שנקרא עליה שם תרומה. הרי היא קדושה. ואעפ"כ לא יאכלנה הכהן עד שיפריש ממנו תרומה ומעשרות כמשאר מבל:

משנה יא תרם מדמאי על דמאי או על ודאי. תרומה ויחזור ויתרום. ואם תרם מן הודאי על הדמאי. תרומת היא ואעפ"כ לא יאכלנה הכהן עד שיפריש עליה תרומ"ע כדלעיל:

דמאי המקבל פרק ו

ציונים

תוספות יום טוב

ר' עובדיה מברטנורה

א המקבל. מיי' פ"ו מהלכות מעשר הי"ח:

חלופי גרסאות

א ומן הכותי נל"מ מן הכותי וכ"ה במס"מ. יחלק גירומלמי חולק וכ"ה נל"מ.

חדושי מהרי"ח

משנה א [תי"ט ד"ה] יחלק מ"ש הר"ב וא"צ לעשר אינו ר"ל אבל לתרום צריך דא"כ אין בין מקבל לחוכר כו' עכ"ל. ול"נ דאי משום הא לא איריא דבאמת אין החילוק בין מקבל לחוכר בישראל ובשניהם צריך להרום קודם דויל בתר מעמא שאי אפשר לגרום שתעקר כו' רק מה שתני החוכר מישראל תורם הוא לחלק בחוכר בין ישראל לעובד כוכבים. דבעובד כוכבים בחוכר אפילו לעשר צריך:

תוס' אנשי שם

פ"ו **א** בר"ב ד"ה חולק לפניהם כו' מפני יפוב מ"י. כ"ה גירומלמי ומשמע שמן הדין הי"ל להמקבל לעשר על הכל אע"פ שאינו טמל אלא חלק עורכו ומנית בכר הקרקע לבעליו ואפשר משום דקרינן ביה עשר מעשר את כל תבואת זרעך. הרמ"ם. ומ"מ פטור אף המקבל מן העובד כוכבים דלא שייך ביה עשמא דכדי שלא יטמנו דהא אדרבה קנסו בחוכר כדי שיטמנו כמבואר בר"ב לק' במ"ב. ה"מ משום דבעובד כוכבים מדינא פטור אף בחוכר לגמרה זו מדמריך טעמא דקנסו וסיים כתברי"ת בשם ר"י גירומלמי (הובא במ"מ) דיש קנין לעובדי כוכבים בא"י להפקיע ממעשר ולדעת ר' לא דאין קנין במקבל מן הדין פטור בלא טעם דישוב ארץ ישראל ואפי' במקבל מן העובד כוכבים. ובחוכר מדין חייב ולכך חייב בעובד כוכבים וגירמלמי פטור מטעמא דישוב ארץ ישראל:

פרק ו א מן העובד כוכבים ומן הכותי. לכאורה הוה ליה לשנות מן הכותי ומן העובד כוכבים: יחלק לפניהם. מ"ש הר"ב ואינו צריך לעשר אינו רוצה לומר אבל לתרום צריך דת"כ אין בין מקבל לחוכר אלא השאיל שם מעשר לכלל המתנות. וכמ"ש כבר לעיל ריש פרק ד. ועיין במשנה ג: לפניהם. כתב הרמב"ם בפירושו ועל תנאי שיהיה החלוק לפני בעל השדה שידע שמה שנתן לו הוא טבל. וכ"כ

פרק ו א המקבל א) שדה מישראל מן העובד כוכבים ומן הכותי יחלק לפניהם ב). החוכר שדה מישראל

מלאכת שלמה

פרק ו א המקבל שדה מישראל או מן הנכרי או מן הכותי. נני חוכר לא קתני מן הנכרי לו מן הכותי כדקתני נני מקבל דבמקבל דיסם שוה אבל בחוכר מישראל קתני תורם ובחוכר מן הנכרי בעי עשורי משום קנסא. ורמב"ן סבר דגם החוכר מן הנכרי חולק ומניח לפניו. ורבנן דפליגי עליה

פרק ו **א המקבל** שדה. למחלה לשלים ולרביע כדרך החריסין: חולק לפניהם. ואינו צריך לעשר חלק בעל השדה אבל מניח לפניהם חלק שכר הקרקע כשאינו מעושר ולא חייבו חכמים למקבל שיעשר על חלקו של בעל השדה ויתן לו מה שפסק עמו כשהוא מעושר מפני ישוב א"י כדי שלא ימנעו מלקבל השדות בחריסות: החוכר. מקבל השדה בדבר קצוב כך וכך כורין לשנה בין שהיא עשה הרבה בין

יכין

תפארת ישראל

יכין

פרק ו א) ליתן לכעה"ב מחצה שלים ורביע מהתבואה: ב) דכדי שלא ימנעו מלקבל שדות בא"י. הקילו למקבלים שא"ל לתרום ולעשר על חלק של

משנה ראשונה

פרק ו א יחלק לפניהם. קמ"ל דאין זה כמוכר לו טמן מבל שהוא אסור כדלפיל פ"ב מ"מ. דהכא אינו מוכר ולא טמן דבעל השדה שלו הוא טמל ואפי' למ"ד אין ברירה מודה כשמלקו במתוכר כדפי' הר"ב לקמן מ"מ. ולא מבעיא במקבל אלא אפי' במוכר מישראל דהמוכר מדידי' יהיב ליה מכירותו בתלום אפ"ה שרי כיון דהרעא נופה של מחכיר שרי דאיסור דרבנן הוא לתבור מבל וכיי הא לא גזור. ומשום ישוב א"י נמי שלא ימנעו לתבור השדות. ולענין דיני ממונות נמי לא מע בעל הקרקע לענין שיתן לכם חלקם דבר המחוקן. דלא מבעיא במקבל. שמנית לכם חלקם בתוכר ומדידהו שקלי ומה לו לזה לעשר דבר שאינו שלו. אלא אפי' בתוכר נמי איכא טעמא דכל תוכר ומחכיר אדעתא דהכי מחנים בתחלה שיתן לו חלקו מבל כמ"ש הר"ב. ובהכי א"ש מ"ש הר"ב נני מקבל שלא מייבוהו מחכמים משום ישוב א"י וגבי תוכר כתב דאדעתא דהכי יורד לשדה כו' שזה הטעם שייך לענין דין ממון אבל לענין איסור תוכר מבל לא מהני האי טעמא דמ"מ איסור הוא. אלא לענין איסור לא שייך לכתוב הטעם שכבר כתב במקבל משום ישוב א"י ובה"ר בתוכר. ומ"מ יש לתמוה למה הולרך במקבל לומר משום ישוב א"י ושיפוק ליה דאין כאן מכירה כלל שמנית חלקם בתוכר ומדידהו קא שקלי. ואם בא ליתן טעם לענין דין ממון שאין יכול הטמן לתבוע מן המקבל שיעשר חלקו. הוא ג"כ שלא לצורך מלוזה טעם יתמיה זה לעשר אם שאינו שלו. ועוד דה"ל לגימר אדאדעתא דהכי יכול כמ"ש בתוכר. וגירומלמי איתא נמי ה"ש במקבל משום ישוב א"י כמ"ש הר"ב ואינו מובן בכלל. והרמ"ם כתב פ"ז מתוך גירומלמי משמע שמן הדין היה לו למקבל לעשר על הכל אע"פ שאין טומל אלא שכר מרתו ומנית שאר הקרקע לבעליו ואפשר משום דקרינן ביה עשר כל תבואת זרעך פ"כ. ומדיין אינו מיושב דחלק הבעלים אינו תבואה של המקבל ואם כ"ל דהמקבל שתן הזרע וקרינן ביה זרעך. הא לא פסיקא דפעמים הטתן מתן הזרע כדאית' בפ' איזהו נשך ובי"ד סי' קס"ב. ועוד דעפי' ה"ל לומר מעם מוכר שהכל שלו ואמאי הולרכו לומר טעם במקבל. ולכן כ"ל דודאי מלד הדין לא לריך שום טעם במקבל. ולא הולרכו טעם זה אלא משום מקבל מן העובד כוכבים משום דבתוכר מן העובד כוכבים קנסוהו דחייב לעשר בדלקמן. ואמאי לא קנסו כמו כן במקבל אלא יבנינו לקבל ותשאר בורה בידו. וקאמרי מפני ישוב א"י שאם יאסרו לקבל לגמרי מן העובד כוכבים לא בחריסות ולא בחכירות בהא אתרן שמנה. והולרכו להתיר אחד מהם והתירו המקבל ולא המוכר שיותר מפן עובד כוכבים בחכירות ומן הכותי בולהו בלא זו אף זו תני להו משום דבעי למימר דליכא הכא איסורא משום מוכר מבל. ולכך לא מבעיא גירומלמי דודאי עמיד לעשר אם אינו ואפי' הוא ע"ה רוב ע"ה מעשרין וליכא מורכא. ואפי' מעובד כוכבים שאין כופו לעשר ולמ"ד אין קנין לעובד כוכבים כפיף מיני' מורכא. אפ"ה שרי. דהמקבל הא לא יהיב ליה מידי ומעיקרא אלקו בל עובד כוכבים הוא ודידיה קא שקיל. ואפילו מכותי דלכ"ע מבוהתו מייב והכותים יש שאין מעבדין כמ"ש בשם הרמב"ם בפ"ה

בין שהיא עושה מעט: תורם ונותן לו. אבל לא מעשר כל חוכר על מת כן יורד לשדה שיתן לו חכירותו מפירות הגדלים בשדה בשבלים ומיהו משום דאין להשהות התרומה דלא אפשר לגורן שתעקר אלא אם כן נתרמה משום הכי תורם ונותן לו ומסתבר דמנכה לו התרומה מחכירותו דמאי שלא תרומה ממעשר: אמר ר' יהודה. אימתי סגי לחוכר שיתרום לבד ואינו מעשר כשנותן לו חכירותו מאותה שדה ומאותו המין אבל אם נתן לו משדה אחרת אף מאותו המין או ממין אחר אף מאותה שדה כגון שזרע מקצת השדה מין אחר כשיעור חכירותו חייב אף לעשר דדמי לפורע חובו אי נמי אין דעת [המחכיר] לקבל פירות שבולים אלא כשפורע לו מאותה שדה ומאותו המין: ב החוכר שדה מן העובד כוכבים. קנסו חכמים לחוכר שדה מן העובד כוכבים שיהא מעשר מה שנותן לו כדי שלא יהא שום ישראל חוכר שדה ממנו ותשאר בורה בידו ומתוך כך יצטרך למכרה לישראל בדמים מופצים ובמקבל בתרומות לא קנסו שיותר

דאמר אין קנין וכו'. מפרש בירושלמי דשורת הדין שיעשר דהוי כפורע חובו בטבל שהעובד כוכבים לא יעשר מה שאין כן בחוכר מישראל שהישראל סופו להפרים דרוב עמי הארץ מעשרין הן ע"כ. ואף למאן דאמר קנס. לא אסרו לחסור דהא תנן במשנה ג פרק ד דשביעית

מלאכת שלמה

עליה סברי תורם ונותן לו: בפי' ר"ע ז"ל ומסתברא דמנכה לו התרומה וכו'. אמר המלקט הוא לשון הר"ם והרא"ש ז"ל וכמו שאעתיק בסמוך ומלאתי שכתב הח' ה"ר אפרים אשכנזי ז"ל לפי זה הפי' לא שפיר קאמר אבל אם נתן לו וכו' מעשר ונותן לו דלא הוי דומיא לתורם ונותן לו. לכן נ"ל דאינו מנכה לו כלום דכיון דמחייב ליתן פירות וא"א לגרן שתעקר וכו' מבא"כ במעשר ודו"ק ע"כ. והילך לשון הרא"ש ז"ל ובירושלמי בעי הכא גבי ישראל קתני תורם ונותן לו והכא קתני מעשר ונותן לו. תברייא בש"ר יוחנן קנסו בחוכר מעובד כוכבים ולא קנסו בחוכר מישראל. ר' לא בש"ר יוחנן תפסה מדת הדין בחוכר מנכרי ולא תפסה בחוכר מישראל. הבריא סברי יש קנין לנכרי בא"י להפקיע מיד מעשר ומן הדין חוכר פטו'ומע"ג דלוקח מנכרי חייב מדרבנן ה"מ בלוקח ממנו תבואה. והכא קנסא בעלמא הוא כדי שתהא תורם ביד עובד כוכבים ולא יהא קנסו בחוכר מישראל דמה"ע דאי להחמיר אף במקבל מ"מ לא קנסו אלא בחוכר דדמי לפורע חובו. אבל בחוכר מישראל לא קנסו. ולא"ת היאך הי' יכול לפרוע חובו מחלק הכהן והלוי וי"ל דאינם מפסידין בזה כלל שהרי בעל השדה יפרים ויתן להם. ואפי' הוא ע"ה רוכן על ע"ה מעשרין הן. ולא"נ דאין מוכרין שבל לע"ה שאני הכא דמתרעא דידיה יהביגן. ואין בעל השדה יכול לומר לו תתן לי תכירות הפירות מתוקנין לכל חוכר דעתו כך שיתן לו חכירותו מפירות הגדלין בשדה בשבלן. והא שתורם משום דאין להשהות התרומה כדאמרי' בירושלמי פ"ק דמעשרות דא"א לגרן שתעקר אא"כ נתרמה ממנה ת"ג ומסתבר דמנכה לו התרומה מחכירותו דמ"ם תרומה ממעשר. ור' לא סבר אין קנין. ותפסה מדת הדין בחוכר דהוי כפורע חובו מחלק הכהן והלוי שהרי הנכרי לא יעשר: א"ר יהודה אימתי. לכאו' משמע דקאי אף אמקבל דרישא. ומיהו מסתברא דקאי

דוקא אחוכר דסגי בתורם כשנותן לו מאותה שדה ומאותו המין. אבל אם נתן לו משדה אחרת אף מאותו המין או ממין אחר אף מאותו שדה מקצת השדה מין אחר כשיעור חכירותו חייב אף לעשר דדמי לפורע חובו וגם אין דעת החוכר (כר' המחכיר) לקבל פירות שבולים אלא כשפורע לו מאותה שדה ומאותו המין. ומיהו בתוספתא משמע דר"י אמקבל נמי קאי דתניא בתוספתא המקבל שדה מישראל תורם ונותן לו ר"מ אומר מעשר ונותן לו ר"י אומר אם נתן לו מאותה שדה ומאותו המין תורם ונותן לו ואם משדה אחרת או ממין אחר מעשר ונותן לו. ומיהו מסתבר דמקבל נמי דוקא אלא בחוכר מיירי וכן יש במס' ב"מ פ' המקבל טובת המקבל דמפ' בגמ' דסיימו חוכר. דלא מסתבר לאית ליה לשום תנא דמקבל מישראל מעשר. ובחוכר מנכרי פליגי בירושלמי

הגה"ה נפי' הר"ש רשב"ג וכנ"ן. ושתי בפלוגתו' תמלאם בירוי ר"מ וכנ"ן במתני' דבמוך. אי רבי במקום ר"מ. דשב"ג וכנ"ן במתני' דהכא כמו שכתוב בסמוך בס"ד:

*ר"מ וכנ"ן. אי לריך לעשר אבל במקבל משמע דטולהו מודו אף מנכרי עכ"ל ז"ל. ובירושל' הכא במתני' דמי נמי דברישא תנן הורם ונותן לו ובסמוך גבי חוכר מן הנכרי תנן מעשר ונותן לו. א"ר יוחנן זו דברי רבי אבל חכמי' אומרי' בישראל חולק ובנכרי אבי לקנות לתרום וליתן לו. ורשב"ג פליג אמתני' דהיינו רבי ואברייי דהיינו חכמים וס"ל איהו סברא שלשית לחוכר שדה מן הנכרי לא מעשר ולא תורם אלא חולק ונותן לו מבל דלא קנים כלל. ועוד גרסי' התם תני ר' חייא מאותה שדה בין מאותו המין בין ממין אחר תורם ונותן לו. משדה אחרת בין מאותו המין בין ממין אחר מעשר ונותן לו והיינו כת"ק דמתני' וקשה ליה לירושלמי וכי מחלוקת שהם רבי במתניתין והא קי"ל כ"מ אאמר ר"י אימתי במשנה לא בא לחלוק רק לפרש. ומשני דמתני' דשמעת מינה פי' דברי ר"י הא מאותה המין אלא מאותה שדה מאותה שדה אלא מאותו המין מעשר ונותן לו. מיירי במקום שדרך השדות שבו לעשות שעורים כפלים בחטים וכיון

וכ"כ בפ"ו מהלכות מעשר: מעשר ונותן לו. כתב הר"ב דדמי לפורע חובו. מה שאין כן בנתן לו מאותה שדה וכו' דאדעתא דהכי יורדים החוכרים ומעיקרא בשל רשות המחכיר גדלים אין זה פורע ומהאי טעמא נמי לא הוי כמוכר טבל לעם הארץ וכמ"ש הר"ש. [*והר"ב לא כתב אם הלכה כן. אבל הרמב"ם כתב דהלכה כר' יהודה והטעם שבכל מקום שאנו ר' יהודה אימתי איט בא אלא לפרש]: ב החוכר שדה מן העובד כוכבים. לא פירשה מפתיטו דין כותי קודם שעשאוס כעובדי כוכבים מה דינם אם כישראל או כעובד כוכבים ועיין לקמן בסמוך: מעשר ונותן לו. כתב הר"ב

מישראל ג) תורם ונותן לו ד). אמר רבי יהודה אימתי בזמן שנתן לו מאותה השדה ומאותו המין אבל אם נתן לו משדה אחרת או ממין אחר ה) מעשר ונותן לו ו): ב החוכר שדה מן העובד כוכבים מעשר ונותן לו ז). רבי יהודה אומר אף המקבל שדה

קנס קנסו וכו'. ירושלמי. וכתב הרמב"ם וזה העיקר בידינו הוא מה שאמר הכתוב (דברים ו) לא תכרות להם ברית ולא תחנם ובא הקבלה לא תתן להם חנייה בקרקע ולפיכך נדתוק אותם שלא ישכרו אותה ממנו עד שיגמרך למוכרה ע"כ. והר"ש מפרש דמאן דמפרש בירושלמי משעם קנס סבירא ליה דיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות *הלכך לא הוי אלא קנס. אבל למאן דאמר אין קנין וכו'. מפרש בירושלמי דשורת הדין שיעשר דהוי כפורע חובו בטבל שהעובד כוכבים לא יעשר מה שאין כן בחוכר מישראל שהישראל סופו להפרים דרוב עמי הארץ מעשרין הן ע"כ. ואף למאן דאמר קנס. לא אסרו לחסור דהא תנן במשנה ג פרק ד דשביעית

תוספות יום טוב

ב) [משנה ב] מעשר שאתן לו. עי' פי' הרע"ב ופי' הר"ש שהביא התוי"ט ועיין בש"ס דילן פרק השולח דף ק"א דמפרש כפירוש קמא והו"ק (הר"ת)

ראשון לציון

משנה א [תוי"ט ד"ה] מעשר ונותן לו כו' והר"ב לא כתב אם הלכה כן כו'. לא ידעתי מה עשה שלא הערה מגאון תוי"ט דברים הללו לעיל פאה פ"ב מ"ה. וכן בדמאי פ"א מ"ה שלא כתב הר"ב כלום והרמב"ם כתב דהלכה כר' יהודה שהוא מבאר דברי הכמים. וכן ע"כ נ"ל דסמך הר"ב על מ"ש מ"ה פ"ג דפאה ע"ש שכתב ור"י לפרושי מלתא דת"ק אתא וכן הלכה. אשר על כן דברים אלו שכתב תוי"ט פה מריכין יטוב ועיין יסל"מ:

חדושי מהרי"ת

משנה ב [תוי"ט ד"ה] החוכר שדה מן העובד כוכבים לא פירשה משנתינו כו' וש"ל בסמוך עכ"ל. אפשר רמז הרב הוא מפני שהכותי אתי מביניי' ממ"ג אם תאמר הוא מפני קנס שלא יתן להם חני' בכותי קודם שעשאום כעובד כוכבים לא שייך זה ואינו צריך לעשר ואי אתיא כמ"ד אין קנין לעובד כוכבים להפקיע חרי שורת הדין שיעשר שלא יאכל מי שקונה מהעובד כוכבים בלא

תוספות רע"ק

פ"ו מ"ב [אות סג] בתוי"ט ד"ה מעשר ונותן לו. הלכך לא הוי אלא קנס) ואע"ג דלוקח מעובד כוכבים חייב מדרבנן הנ"מ בלוקח לאכילת משא"כ הכא קנסא בעלמא כדי שתשאר בורה ביד העובד כוכבים. אע"ג דמה"ם היה ראוי לקנוס גם במקבל מ"מ לא קנסו אלא בחוכר דדמי יותר לפורע חובו. (הר"ש):

תוס' אנשי שם

ד"ה תורם כו' ע"מ כן כו'. זהו עשה לה דלא מלי המחכיר לאתעויי דימא בהדיה אבל אעפ"כ היה צריך לעשר ולנכות לו מחכורו אלא דמשום ישוב א"י פטרוהו כמו במקבל: תוי"ט ד"ה מעשר כו' דאדעתא דהכי כו'. מלשון זה משמע לכאורה דמדינא פטור מלעשר חוכר מישראל ולוקח דהא אפילו המקבל אינו פטור אלא משום ישוב א"י ומכ"מ חוכר. אלא ה"ם דנתן לו ממין אחר דדמי לפורע חובו לא הקלו משום ישוב א"י והעמידוהו אדינא. מבא"כ נתן לו מאותה שדה ואותו

ציונים

אימתי. שם: ב החוט שם הי"ב. שוב ראה"ע יו"ד סיקי ענ"ח סעיף קטן: אף המקבל. שם: ג"מ קא.:

יכין

בל בעה"ב וחולק הכרי לפניהם. כדי שידע הבעה"ב שחלקו טבל הוא. מיהו במקבל מעובד כוכבים א"ל לחלק בפניו: ג) מקבל שדה בדבר קטוב: ד) מדרך להפרים התרומה בגורן מיד. ובעה"ב שהכרו קטוב אינו מצוי שם. ולהכי מפריש ומנכה לו מחכורו. אבל לעשר אינו רשאי לעשר חלק חבירו. דהרי חבירו יכול בעצמו להפרישו: ה) שזרע מקצת השדה ממין אחר כשיעור חכירתו: ו) וכ"ש תרומה דקודם למעשר אין במקבל בין בחוכר.

משנה

נפ"ה מ"ם וכשמוכרין לאחרים כולהו נמי חשידי ואיכא חוכרא ואפ"ה שרי בדאמרן דאינו לא יהיב מידי: תורם ונותן לו. פי' הר"ב משום דאין להשהות התרומה וא"א לגורן שתעקר ט' פ"כ נראה הטעם שחיקנו כן שלא להשהות

יכין

ומעמו. דבשלמא בנותן לו מהשדה שחכר ממנו ומאותו המין. לא מחזי כפורע חובו מהמעשר. משא"כ בהדא דריבותא שהוא מין אחר אפי' מאותו שדה. או אותו המין אבל משדה אחר. צריך ליתן לו חולין מהוקים דאל"כ מחזי כפורע חובו ממעשר: ז) ומכ"ש הרומה. ואף למ"ד יש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע ממעשר. אפ"ה חייב. כדי שימנעו מלחכרה. וימכרה לישראל. וקנסו רק בחברה. דדמי לפורע חובו מחלק כהן. ועוד

ראשונה

לחפץ

התרומה שהמו שמא ישמא הכרי קודם הפרשה ומלא מעתא התרומה וכן משמע פ"ה דמעשרות מ"ד: ב מעשר ונותן לו. פי' הר"ב ובמקבל לא קנסו שיותר חפץ עובד כוכבים בחכירות ע"כ ולא כלו לקנוס בשביטס משום ישוב א"י כדפי'

מוכרין גירין מן העובד כוכבים וכו'. אלא אמרו המוכר יתן מעשר בדרך קנס: **ג כך** חולקים בתרומה. ובמעשרות כן לשון הרמב"ם בפרק ו מהלכות מעשר. ואע"ג דבטוסחי המשניות ליתא לרבותא נקט דאפי' תרומה שאינה ראויה כלל לזר אף המעשרות שלהן. כבר כתבתי בריש פ' ד שהשאל שם מעשר לכלל המתנות ועוד דהוי הכא רבותא דאפי' המעשר הראוי לזר שיאכלה כמו הלוי אפי' הכי אין חולקין ועיין במשנה ה: **שעל מנת כן באו.** וכתב הר"ב דאין הלכה דבמה קנו. ירושלמי התיבון רבנן לרבי אליעזר במה קנו. אמר להם לא אתם מודים שאם התנו ביניהם שהמעשרות שלהם אפי' התנו במה קנו. סתמו נעשה כאומר לו תנום מקרקע זה שתקנה לך מעשרותיך. [*ובהכי קני כדתנן במשנה ז פרק (ח) [ה] דב"ב]: **ד** רבי ישמעאל אומר וכו' מעשר שני וכו'. כתב הר"ש ירושלמי על דעתיה דרבי ישמעאל אינו כהן ממה שהיה שותף עם כהן טהור ממה אין חולקים במעשרות. תמן יכול הוא למכרו לכהן טהור ברם הכא יכול הוא הקרתני לעלות ולאכלו בירושלים. פירוש אבל למכרו אינו יכול למכור *דאין מעשר שני נמכר בירושלים ע"כ: [*הקרתני. פירש הר"ב ל' קריה וכו' בכפרים. ומלאתי בפירוש שהזכרתי פעמים ובלשון ערבי קורין לכפר אלקריה"ה]

המקבל

שדה אבותיו ח) מן העובד כוכבים מעשר ונותן לו: **ג** כהן ט)ולוי שקבלו שדה מישראל כשם שחולקין י) בחולין כך חולקין בתרומה יא) רבי אליעזר אומר אף המעשרות שלהן יב) שעל מנת כן באו יג): **ד** ישראל שקבל מכהן ט)ומלוי המעשרות לבעלים יד). ר' ישמעאל אומר הקרתני טו) שקבל שדה מירושלמי מעשר שני של ירושלמי. והחכמים אומרים יכול הוא הקרתני לעלות ולאכלו בירושלם:

המקבל

חצ. ג אף בירושלמי ל"ג. המעשרות בירושלמי המעשר.

מלאכת שלמה

וכיון שהמין משונה כ"כ כאילו מצדה אחר הוא הלכך כשנתנו ממנו מעשר ונתן לו. וברי"ו דר"ח מייתי בשדות שעושין הסעורים כחטים הלכך כמין ח' חטיבי ע"כ מפי' הר' אלעזר אזכרי ז"ל: **ג** כך חולקין בתרומה כתב הת' הר"ר יהוסף ז"ל פי' ולא אמרי' כיון שא"א לגרן שתעקר גלתי הפרשת תרומה לא יחלקו אלא במה שנותר אחר הפרשת התרומה אלא אע"פ שמפרישין התרומה חולקין אותה ג"כ. ור"א אומר לא זו בלבד שנוטלים חלקם אלא אנס חלקו של בעה"כ בתרומה שע"מ כן באו בולאי שהוא יחזיק עמהם טובה זו ויתנה להם והוי כאילו התנו. ולא תרומה בלבד אלא אף המעשרות אמרי' הכי ואע"ג דבכל הספרים לא מצאתי הגי' אף המעשרות מ"מ אינו ר"ל דוקא מעשרות ולא תרומה אלא בכלל תיבת המעשרות יש ג"כ תרומה. כי גם התרומה נכללה בתיבה כמו שמצינו בכ"מ בתלמוד שכשמזכיר תרומה ומעשרות אינו אומר תיבת תרומה אלא כולל בתיבה מעשרות כהיא דתני לעולם הוא נותן משום פאה ופטור מן המעשרות שיותר חפץ העובד כוכבים בחכירות מבאריסות: שדה של אבותיו. שנגזלה העובד כוכבים מאבותיו וקנסוהו שילמרך לעשר כדי שידתוק עצמו ויקנה מן העובד כוכבים שמחוץ שהיא חביבה עליו שהיתה של אבותיו לא יניח לקבלה מן העובד כוכבים ויותר מן הראוי לה ^ויכיבד עליו המעשר יקנה וכותיה דרבי יהודה קיימא לן דלא פליג תנא קמא עליה: **ג** כשם שחולקין בחולין כך חולקים בתרומה. כשנוטל בעל השדה מחצה ושלים ורביע ממה שהוציאה השדה נוטל גם כן מחצה ושלים ורביע מן התרומה והמעשרות המוטלות עליה ונותנן הוא לכל כהן ולוי שילה: אף המעשרות שלהן. אם המקבל כהן כל התרומה שלו ואם לוי הוא כל המעשר שלו: שעל מנת כן. ירדו לקבל שדה זו בחכירות ואין הלכה כר' אליעזר דאע"ג. דעל מנת כן ירדו במה קנו: **ד** המעשרות לבעלים. בהא אפילו רבנן דפליגי עליה דר"א מודו דכיון דשדה של בעלים. מקוש מעשר שוני שייריה: הקרתני. לשון קריה כלומר האיש היושב בקריה בכפריה שכן דרך בני הכפריה לקבל שדה מבני הכרכים: יכול הוא הקרתני וכו'. הלכך כל אחד נוטל חלקו

תפארת ישראל

דחפץ עובד כוכבים בחכירות טפי מקבלנות: ח) שנגזלה מאבותיו: ט) לו: י) הבעה"ב והאריס: יא) ובמעשרות. דק נקט תרומה. מדנפרשה דתרומה: יב) התרומה לכהן והמעשר לוי. ובמלת מעשרות נכלל נמי תרומה בהרבה מקומות. מיהו אפשר דלגיל נקט תרומה לרבותא. דאפילו תרומה שנתנה

יכין

בעוד שלא נעקר הגורן. וכל התבואה עדיין היא בשדה (המוכר). אפ"ה נוטל הנותן חלקו מהתרומה. ור"א נקט מעשרות לרבותא. דאפילו המעשרות. שרגיל הנותן ליתן בביתו. אפ"ה צריך ליתנו להמקבל: יג) ירדו לשדה: יד) בהא כ"ע מודו. דמעשרות שיורא שייר: טו) בן כפר אחון לירושלים

ראשונה

תנוס מקרקע זה שתקנה לך מעשרותיך ע"כ. ומיהו בחור מתי קאמר אפילו התנו במה קנו וכי לית ליה כל תנאי שבמתנון קיים. וכ"ת דנשכח הקבלה שלא היו אז הפירות בעולם אינו קנין. א"כ מיקני ליה אמיקר הקבלה במה קנו לחלוק בתבואות למחצה לשנים ולרביע לעדיין אינם בעולם אלא ולאי שהקנה לו הקרקע לפירותיה בשבר לו בחזקה דכה"ג קנה אף דבר שלא בא לעולם כמ"ש הפוסקים במ"מ סי' ר"מ ופ' במ"מ סי' ס"ך דהמקבל משכחב שבר הוי כמלוה בשבר וא"כ מאי פריך במה קנו הא בקנין שנקנה לסם התבואה עצמה נקנו לו ג"כ המעשרות כשהתנו עליהם אבל לא התנו לא. וא"ל דה"ק אפי' התנו במה קנו ובודאי שהקנה לו הקרקע לפירותיו' בחחר מדרכי קנין קרקע. ואכתי נעניין מעשרות שהתנה נמי כאילו א"ל תנום וכו' דבמעשרות לא בעי קנין לדידיה דמשיב ליה כמכרי בסנה כדפי' לגיל: **ד המעשרות** לבעלים. פי' הכי"ב כיון דבשל ד' ק"ל קא שקלו וטרו אליבא דר' יוחנן מפ' דבריו. וכן בירושלמי. וז"ל הר"מ כפי' ואיני רואה חולק על ר' יהודה כו' ואחר שהתלמוד מבאר דעת ר"ל הגבה כמותו עכ"ל. ואין ספק מדי דאיני מילי קאמר הכא דאין חולק ועוד דאף אם היה חולק הלכה כמותו מפני שהתלמוד מבאר דבריו דאלת"ה הויה ליה כיון דאין חולק עליו מי יתלוק עליו אלא לפסוק כדבריו. אלא ודאי הוא כמ"ש והוכחתי מלשון המשנה דחולק ומ"מ הלכתא כוותיה אחר שהתלמוד מבאר דבריו כהרמב"ם. (הו"ע): **ג** חדר"ש ד"ה שע"מ כן כו' שאם התנו ביניהם כו'. מלשון זה משמע דבהתנו כ"ע מודו ולכאורה קשה דהא דשל"ל הוא ובכדיה איתא בירושל' דאינו יכול לתקנות מעשרות שדהו לתבואו מעשרות דהוי דבר שלא בהן שאינו לישראל מהני הגלה דאמרינן מקוש מעשרות שיורי שייריה אבל במקבל לא שייך לומר דשייר. ולא דמי למ"ז פ"ה דב"ב דהתם דשכ"ל הוא. ול"ל דבכגון לדבריו דר"א אמרו אם מהני תנאה לישראל הוי דשל"ל. ומדברי הרא"ש פ' העובד אית בנית משמע דגבי תנאי מהני אף כדשל"ל ולפ"ז גם נמשכר בדין כן ל"ע. (מה"פ): **ד** בר"ב סד"ח **המעשרות** כו' שיורי שייריה. אע"ג דקי"ל ע"מ הנאה

פו'

ציונים

ג כהן ולוי. מיי' פס פ"ו: ד ישראל. שם:

ראשון לציון

משנה ד [תוי"ט ד"ה] הקרתני פי' הר"ב כו' ומלאתי בפי' שהזכרתי פעמים כו'. תירוש גדול הוא שלא ראם

חידושי מהרי"ח

בלא מעשר. נמצא נלמד כותי מב"ש מחישראל ע"ה שרק הרוב מעשרין א"צ לעשר פשיטא הכותים שכמה שאוכלין בוודאי מעשרין שאינו צריך לעשר חלקם ואפשר בשביל זה נקט במשנה א' ישראל ושובר טובים ואח"כ כותי שדקדק הרב תוי"ט שהיה לו לשנות ישראל כותי ועובד כוכבים משום שבחוכר מחלק בין ישראל לעובד כוכבים נקט שניהם בחדרי:משנה ד[תי"ט ד"ה] ר"ז כו'. כתב הר"ש ירוש' על

תוספות רע"ק

[אות סב] בר"ב ד"ה שדה: וכשיכבד עליו המעשר) זהו כפי' רש"י בב"מ(דף קא ע"א)אבל תוס' כתבו שם בשם ר"ח דהטעם כדי שיכבד עליו המעשר יימנע מלקבלה ויהא השדה טורח ביד העובד כוכבים ויצטרך למוכרה. ולאחר לא יוצרכו לקנות דבלא"ה שומע לנו מלקבלו אבל יורש דחבריא ליה לא יוציל אחרה. וכה"ג כ' הרמב"ם בפי' ובחבורו. ובהרא"ש (במהני' ח') משמע דס"ל כפי' תוס' וכאן במשנה פי' כפירש"י עי"ש: משנה ד [אות סד]בתוי"ט ד"ה ר"ש בסופו דאין מעשר שני נמכר בירושלים) ובירושלים אין דעתו לטרוח מסתמא ע"כ כצ"ל:

תוס' אנשי שם

המין אין זה פרנ"ע מנו והקלו מכוס יבוב ל"י: ב בר"ב ד"ה שדה של אבותיו כו' וכוותיה דר"א ק"ל כו'. הגה לי לא קתני אף ח"ש לומר דאע"ג דלא פליג קתני ר"ל מקוש דמלתא נאמי נפשה קאי ולא קאי לדברי ת"ק. אבל מדקתני אף נראה דמוסיף לדברי ת"ק וקאמר דלא תאמר לבד המעשרות אלא אף במקבל מינו עניין ל' שאתמירו בו. וא"כ לדורות דלא פליג הוא ל"ל הר"ר. ומדלא קתני ר"ל כדהגן דמ"ל המקבל כו' יתלק לפיכם ולא קא מהלק בין שדה אבותיו לשל אחרים. ישוב לי לא הוה פליג ר"ש אף ק"ל הם כבי אר"י אינמי בומן כו' אבל אם נתן לו כו' לו שקבל שדה אבותיו מן הטובד כוכבים מעשר ומתן לו ומדלא קתני ליה הכם בשאמתי דהוא פירוש לדברי ת"ק ל"ל דאחר בא"ל דעת הת"ק בענין זה. ומ"מ כלכתא כר"י משום דבש"ס פ' השואל ד' ק"ל קא שקלו וטרו אליבא ור' יוחנן מפ' דבריו. וכן בירושלמי. וז"ל הר"מ כפי' ואיני רואה חולק על ר' יהודה כו' ואחר שהתלמוד מבאר דעת ר"ל הגבה כמותו עכ"ל. ואין ספק מדי דאיני מילי קאמר הכא דאין חולק ועוד דאף אם היה חולק הלכה כמותו מפני שהתלמוד מבאר דבריו דאלת"ה הויה ליה כיון דאין חולק עליו מי יתלוק עליו אלא לפסוק כדבריו. אלא ודאי הוא כמ"ש והוכחתי מלשון המשנה דחולק ומ"מ הלכתא כוותיה אחר שהתלמוד מבאר דבריו כהרמב"ם. (הו"ע): **ג** חדר"ש ד"ה שע"מ כן כו' שאם התנו ביניהם כו'. מלשון זה משמע דבהתנו כ"ע מודו ולכאורה קשה דהא דשל"ל הוא ובכדיה איתא בירושל' דאינו יכול לתקנות מעשרות שדהו לתבואו מעשרות דהוי דבר שלא בהן שאינו לישראל מהני הגלה דאמרינן מקוש מעשרות שיורי שייריה אבל במקבל לא שייך לומר דשייר. ולא דמי למ"ז פ"ה דב"ב דהתם דשכ"ל הוא. ול"ל דבכגון לדבריו דר"א אמרו אם מהני תנאה לישראל הוי דשל"ל. ומדברי הרא"ש פ' העובד אית בנית משמע דגבי תנאי מהני אף כדשל"ל ולפ"ז גם נמשכר בדין כן ל"ע. (מה"פ): **ד** בר"ב סד"ח **המעשרות** כו' שיורי שייריה. אע"ג דקי"ל ע"מ הנאה

חלקו במעשר שני וכן הלכה: **ה** המקבל זיתים לשמן. ישראל שקבל זיתים מכהן או מלוי: כשם שחולקין בחולין כך חולקים בתרומה. ואע"ג דלעיל בבעלים הכא שאני דלא קיבל קרקע אלא אילנות ורבנן לא עבדי זיתים כקרקע: או למחצית שכר. שימכר השמן ויחלקו הריוח לאמצע: המעשרות לבעלים.

דר' יהודה עביד זיתים כקרקע ואין הלכה כרבי יהודה: **ן** לא ימכור אדם זיתיו. זיתים שנתלשו מן האילן ולא הוכשרו לקבל טומאה כגון שעדיין לא הזיעו זיעת המעטן שהיא מכשירתן לקבל טומאה: אלא לחבר. לפרום המוחזק לטהרות ולא ימכרם למי שאינו חבר שלא ידרוך אותם בטומאה: אף

ה המקבל זיתים לשמן [מ] **כשם שחולקין בחולין כך חולקין בתרומה** [נ]. **ר' יהודה אומר ישראל שקבל מכהן ומלוי זיתים לשמן למחצית שכר** [ס] **המעשרות לבעלים** [ע]: **ן ב"ש אומרים לא ימכור אדם את זיתיו** [פ] **אלא לחבר** [צא]. **ב"ה אומרים**

אף

ח"נ. **ה** בתרומה נע"ל לתרומה. למחצית בירושלמי או למחצית וכ"ה בד"ם ובר"ע:

לשמן תמן. וכתב בעל כ"מ וסובר רבינו דשאר אילנות דינן כקרקע ע"כ. ויש לפרש הירושלמי כדברי הרמב"ם שזהו לשונו רבי יהודה עביד זיתים כקרקע ורבנן לא עבדי זיתים כקרקע: **בתרומה.** עיין במשנה ג מ"ש שם בס"ד: **למחצית שכר.** לא קאי אהמקבל דהמקבל סיימו לאריסות ונתן חלק השמן לבעלים. ולמחצית שכר הייגו לעיסקא והתעסק למכור ונותן חלק הדמים לבעלים וכן חילקן הרמב"ם. ומלשון הר"ב נראה דגרים לו במתניתין. וכן הגירסא בירושלמי בסדר המשנה. ולפי שהשמיט הרמב"ם בחיבורו דינא דלמחצית שכר מבואר הדבר שסובר שחולקין עליו חבריו על רבי יהודה גם בזה. [*וכ"כ בפירושו דאין הלכה כר"י וכמ"ש הר"ב]:

אף

מלאבת שלמה

הקרתני. קרתני פי' ע"ש עירו כמו ירושלמי ע"ש ירושלים הר"ש והרא"ש ז"ל והרמב"ם ז"ל פי' קרתני אים מיוחס לכפר וירלה לומר אים משאר א"י חוץ מירושלים וכן פי' בערוך. ירושלמי. על דעתיה דר' שמעון כו' עד ולאכלו בירושלים. פי' אבל למכרו אינו יכול למכור דאין מע"ש נמכר ובירושלים אין דעתו לטרוח משתמש. הר"ש ז"ל. וכמדומה לי שנפל טעות בס' תוי"ט: **ה המקבל זיתים לשמן:** ישראל שקבל מכהן ומלוי קרקע שנדל ט הזיתים והתנו שלא יחלקו הזיתים אלא המקבל יטענם בבית הבד ויחלקו השמן חולקין גם התרומה. וז"ל להא דלעיל שחולקים הפירות מיד הכי משמע פשטא דמתני'. וע"פ הירושלמי משמע שלא קבל ממנו הקרקע לעבדו ולשמרו אלא קבל ממנו האילנות אחר שנדלו הזיתים ללקטן ולשומן בבית הבד דגרס' בירושלמי ר' הגה"ה מלאתי שכתב הח' הר"ל יוסף אשכנזי ז"ל על מה שפי' ר"ע ז"ל ואע"ג דלעיל בבעלים הכא שאני דלא קבל קרקע כו' כתב קשה דק"ו הוא כיון שאין לפועל בה אלא אילנות כ"ש שאין לו במעשרות כלום וז"ל דהאי זיתים מיירי שיש לאקבל חלק בגוף האילן ומש"ה שכרי רבנן שיש לפועל חלק בתרומה וכן משמע בירושלמי ע"ש ע"כ:

יהודה עביד זיתים כקרקע* ורבנן לא עבדי זיתים כקרקע וקאמר התם פרתו של כהן שהיתה טומאת אגל ישראל וילדה בכור הבכור לכהן דברי ר' יהודה וחכ"א הבכור לשניהם. הרא"ש ז"ל: **או למחצית שכר** גרסינן. ופי' הרא"ש ז"ל למחצית שכר למחצית הריוח כגון שקבלן עליו בשומת נכך וכך משא ומוכרן למחצית הריוח וכגון דיהיב ליה שכר עמלו או מובל בגיר מיסת דאמרי' באיזהו נשך דליכא משום רבית ע"כ: **ן אלא לחבר.** פי' אילני זיתים שלקום מהם הזיתים. ולא קאי

עלה

חידושי מהרי"ח

על דעתיה דר"י בר' פי' אבל למכרו אינו יכול כו' ויש לדקדק לני' זו דהא עכ"פ יכול לאכלו בירושלים אבל בר"ש שלפנינו הני' מתוקנת ול"ל אבל למכרו אינו יכול למכור דאין מעשר שני נמכר ובירושלי' אין דרכו לטרוח מסתמא עכ"ל ויותר קשה לני' הרב חוי"ט דלמה לי למכור בירושלים יכול בביתו כמו תרומה ואפשר יש כאן פ"ם דבאמת מעשר שני אינו נמכר אפילו בביתו וק"ל:

תוס' אנשי שם

הוי ולא שיורא כדאי' ני"ל סי' ס"ח. יש לתלק בין דגר שב"ל דאז לא הוי שיורא ובין הכא במעשר שהוא דשל"ל דבין דאמר חוץ בין דאמר ע"מ הוי שיורא כיון דתלוי מקום בזה דאם יבטל אתנאי גם מקום יסיח בטל. (מה"פ): **ן** בר"ב ד"ה **לא** ימכור כו' ולא הוכשרו כו'. כפי' זה מבואר בירושלמי. ולא תליא פלוגתייהו לי אסור לגרום טומאה לי לא. דלכולהו אסור מכיון שכבר הם תלושים והוטענו. ולא המיר ב"ה אלא משום דתלוין בתלייה כל דהו שיאכלם קודם שיבואו לידי טומאה. והא דמסיק פלגודא דמותר לגרום טומאה לתולין סייגו לבלתי עבולין למעשרות לא בעדיין לא הגיעו לעונת המעשרות וכ"ש מסקנת כל הפסקים. ולקי ב"ש מודו בזה. ויש להמיר מהרמב"ם בתלה פלוגתייהו בתם אסור לגרום טומאה לו לא דסרי מוכח דאינו כן. ומ"ל לפרש מתני' בזיתים שעדיין לא הגיעו לעונת המעשרות דא"כ מאי אף המעשרות דקאמרי ב"ה הרי אף לגבוה מעשר שרי. דסרי

לא

יכין — תפארת ישראל — בועז

לירושלים: **טו**) ישראל מכהן או לוי. ומכ"ש מיפכא [אב"י ובזה מתורץ קושית כל"מ פ"ו דמעשר הח"י ע"ש]. שקבלו מילני זתים. שיעשום שמן ויתן לבעה"ב חלקו: **יז**) ולא דמי לדלעיל. מדהרבה טרח בשמן. ומדהשוב הוא לא מחל המקבל (**א**): **יח** [אב"י ועי' כ"מ פ"ו ממעשר הח"י שכתב או למחצית שכר]: **יט**) דזיתים דינן כשדה: **כ**) תלשן ולא הוכשרו לק"ע עדיין: **כא**) דאסור לגרום

(**א**) אב"י ועוד דכיון דכאן מיירי שלא קבל ממנו הקרקע לעובדו ולשומרו. אלא רק האילנות אחר שנדלו הזיתים לקטם ולעשנם בבית הבד וכמ"ש

משנה

הקרקע שלהם מקום מעשר שיורי שיירי'. וכ"כ הר"ש. נראה דמקום מעשר לאו דוקא אלא בהא מודו חכמים דהכאתו בהדיא דמי דעדיף אפי' ממכרי כהונה: **ה** כך תולקין בתרומה. פי' הר"ב דלא מבדי אילנות בקרקע וכ"ה בירושלמי ולא התבאר מה הפרש יש בין קרקע לאילנות. והרא"ש כ' דאי לאו הירושלמי יש לפרש דה"ק קיבל הקרקע והתנו שלא יחלוקו בזיתים אלא שהתקבל יעשה שמן ויחלוקו בשמן. וסלכך כיון שאין החלוקה מיד בפירות דלעיל אלא בשמן תולקין גם בתרומה וכ"כ מתוך דברי הר"ש. ואמתי לא תתברר פעמא מה לי אם תולקין בפירות או בשמן. והרמב"ם נתן טעם שהשמן חשוב הוא. ואין לזה נאות מאי מזית ליפות כח המקבל משום חשיבות אדרבה נימא בדבר חשוב ודאי הטהן ביותר שייך המעשר לעצמו. ועוד משום חשיבות אפי' ה"ל למיזקק בפנים ליין דחשיב אפי'. ולפ"ד אפשר לפרש דזיתים אלו לאו באילנות אלא זיתים תלושין מן האילנות מקבל לעשות שמן דומיא דזיתים דמתני' דלקמן והלכך הכא תולקין אף בתרומה דעמתא מאי גבי שדה המעשרות לבעלים משום דמסתמא לאו דעתיהו דבעלים על התרומה דעדיף ממכרי כהונה כדפי' לעיל והכא לא תזחמא מלמא דאי ס"ד דבעלים שייכו התרומה לעצמם היה להם לתלק הזיתים ולהפריסם זה מזה. ומה שקיבלו לעובד השותפות ימכור להם בפני עצמו. והמשמר לעובד התרומה יפרש לעצמו. ומדיוכ כולהו בהדדי ולא מילק טולהו בפנים אחד נתנם הכל לשותפות. אבל לעיל גבי שדה הפירות אינם עדיין נשולם ולא שייך חלוקה: **אר** לתחלת שכר. כ"כ מפי' הר"ב דגרס לו וכמ"ש מוי"ש. ולפי גירסא זו משמע דר"י אמר לאיפלוגי אפי' בכהן ולוי שקבלו מישראל לאמרן תולקין בתרומה וקא"ל יהודה דהני תילי מקבל למחצה לשנים ולרבנן לחלוק בפירות אבל לחלוק בשכר לעולם המעשר לבעלים שלא נכנסו לשותפות אלא בתם ששומר לשכר ולהרויח. אבל המעשר אינו עומד לשכר. ופליג ר"י בתרתי דזיתים לשמן הבעלים כהן ולוי ס"ל לר"י המעשר לבעלים. ונקיבל לשכר אפי' כהן ולוי שקיבלו ישראל המעשר לבעלים בין זיתים ובין בתרומה ופירות: **ן ב"ש** אומרים לא

תוספות יום טוב

ה המקבל. שם הי"ח

ראשון לציון

ראה כי כ"כ בערוך בערך קרטן. פירוש נלשון ערבי קורין לכפר אלקורי"ה ע"כ. וז"ל הר"ש קרתני על שם עירו כמו ירושלמי על ירושלים ובערוך פי' לשון קריה שדרך בני הכפרים לקבל שדות מבני הכרכים ע"כ. וז"ל הרמב"ם קרתני אים מיוחס לכפר וילה לומר אים משאר ארץ ישראל חוץ מירושלים ע"כ. ודע מלת קריה כתב הערוך ע"ש ב"ל פרשה י"ט מנוי לקריה דמלכא שהבנייה פירוש כפר בלשון יון כורלאה והוא קרתני שבסוף זה הפרק ע"כ. ועל דרך זה מלינו פכתים ג: וביצה ט: ל' רש"י לקרייתא פי' לעפרים. וכן מבמשנת רש"ש ברכות יח: ע"ש. אבל בג"מ פה: כתב רש"י לקרייתי פי' לעירי. ורש"י בעירובין סוף כתב: כתב לקרייתי כפרים לראות בתבואותיו:

תפארת ישראל

יט) דזיתים דינן כשדה: **כ**) תלשן ולא הוכשרו לק"ע עדיין: **כא**) דאסור לגרום

בועז

ראשונה

ימכור אדם את זיתיו. לפי' קמא דהר"ב דוקא בלא הוכשרו שרו ב"ה דתלינן שיאכלם קודם הכשר וב"ה לעמתייהו דבפ"ה דבכורים מתירין נמי במכירה פה מוכשר דבעלילה כל דהו תלוין הואיל וליכא חיסור ולאי לפניו. ומשמע דפירות שהוכשרו וכ"ש משקין מודו ב"ה דאסור למכור לו. ונראה דלאו דקבלי כמשנה דאסורה דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י. אלא דאף למשנה אחרונה אסרי דהכא בפירות אלא הוא מהן אחרונה ומעשרות מייירי מדאמרי ב"ה אף למעשר הא לאיו מעשר אסור ש"מ דבעבל מייירי ובעבל אף למשנה אחרונה אסור דמסתמא התרומה והמעשר שבהן כמ"ש תוי"ש פפ"ה דבכורים. ואפ"ג דבעבל בלא"ה אסור למכור כדלעיל פ"ה מ"ח הא אתר התם דלאוכל שרי וה"ל לאוכל שרי. ולפ"ז מוכח דלדבנה ממתני' דס"ל כמשנה אחרונה דמותר לגרום כו' דלהכי לא תסכת פלוגתי' אלא בעבל. ויתמה לפי' זה הא דנקט פלוגתייהו בזיתים לרבותא דב"ה הוא דאע"ג דזיתים ובכרים סתמן לכהונה קיימי כדאמרי' בתם' אבל אפ"ה שרו ב"ה בעלילה כל דהו. והא דלא נקט נמי בבכרים דאד מייניהו נקט. מ"ל משום דבבכרים לכולם מוכשרין דבטולה לגת הוכשר מסתמא להרמב"ם כמ"ש תוי"ט פ"ד דכ"ח מ"ם. ופי' הטני על הרמב"ם שכתב הר"ב דפליגי אי מותר לגרום טומאה לחולין. קשה לי מ"ב מדפליגי בזיתים שהוכשרו כבר מייירי והרי הם כמשקין. ועוד בעיקר הדין יש לתמוה נמי דב"ה ס"ל כמשנה אחרונה מותר לגרום כו' מ"מ לא התירו אלא בחולין מתוקנים דוקא ולא בעבל והכא בעבל מייירי מדאמרי ב"ה למעשר דוקא ומשמע ר"ל דאיהו מוקי לתמני' בעבל של דמאי כגון שלקח החבר זיתים מע"ה ומוכרן במדה נפה ובדמאי אף בעבל מותר למכור לע"ה למשנה אחרונה דהא כבר טולד לגן ספק טומאה ניל ע"ה הראשון ובגולד ספק טומאה לא מיספת לן במומאה כמ"ש תוי"ט פפ"ה דבכורים. ולפ"ז משמע דלמשנה אחרונה אפי' בזה אסור מדאסרי ב"ש ולא כדפי' בפ"ק מ"ב גבי נוטע לע"ה. ובעיקר דין זה אי מותר לגרום טומאה לחולין או לא דקדק הר"ב וכתב לחולין

שבא"י

ן אף למעשר. מ"ש הר"ב בשם הרמב"ם דביש הלל סברי מותר לגרוס טומאה לחולין שבארץ ישראל ולעיל בפרק ב משנה ג דתנן ואינו מוכר לעם הארץ לח ויבש מפרשין הטעם שאסור לגרוס וכו'. הרמב"ם נשמר מזה לעיל כתב וזהו סובר אסור לגרוס כו' וכאן כתב וזו היא משנה אחרונה שהיא מותר וכן הלכה ע"כ. וכן בחיבורו פרק י ממטמאי משכב ומושב השמיט היא בבא דאינו מוכר לעם הארץ וכו'. ומשנה אחרונה זו הובאת בש"ס פרק ד דמסכת ע"ז דף נו ע"א ועיין מה שכתוב שם משנה ט. ועיין מ"ש סוף פרק ה דשביעית ומשנה ב

אף למעשר כב) וצנועי בית הלל כג) היו נוהגין כדברי בית שמאי כד): ן שנים שבצרו את כרמיהם לתוך גת אחת אחד מעשר ואחד שאינו מעשר המעשר מעשר את שלו ודלקו מעשר. היו נאמן על המעשרות: המעשר מעשר את שלו. מתקן

אף למעשר. אף למי שלא קיבל עליו אלא לעשר לבד לא יקבל עליו להיות מוחזק לטהרות יכול למוכרם דכיון דאכתי לא הוכשרו אימור שמא יאכלם קודם שיזיעו. ואע"ג דרוב זיתים אין עומדין לאכלן כך. בעלילה כל דהו דמיגן לחלות תליגן. ורמב"ם מוקי פלוגתייהו דבית שמאי ובית הלל דב"ש סברי אסור לגרוס טומאה לחולין שבא"י וב"ה סברי מותר לגרוס טומאה לחולין שבא"י: וצנועי בית הלל. ותיקון המדקדקים במלות שהיו בב"ה: ן אחד מעשר. נאמן על המעשרות: ואחד אינו

עלה הא דתנן לעי' המקבל עליו להיות חבר אינו מוכר לעם הארץ דהשתא אייבי בתלוש ותרומה כי הוא פסור לגמרי מן התרומה. ע"כ מן החכם הר"ר יאסף ז"ל: אף למעשר. דבעלילה כל דהו דמיגן לחלות תליגן וה"ל אמרו ב"ה בפרק ה' דמסכת שביעית דמותר למוכר לו פרה חורשת בשביעית מפני שהוא יכול לשחטה אע"פ שאין דרך כלל לשחוט פרה העומדת לחרישה. והכ' הר' אפריים אשכנזי ז"ל לפי' הרמב"ם ז"ל דמפ' טעמא דב"ש דאסור לגרוס טומאה לחולין שבא"י אמאי נקט דוקא זיתים והלא החבר אסור למוכר לע"ה לח ויבש כדלעיל פ"ב והניחו בצ"ע. וכירושלמי ושוין שמוכר לו שבלים לעיסתו. כלומ' אע"פ שהן מרובין כדי עיסת הקונה אותם אפ"ה תולין שלא יעשה אותן עיסה אלא קליות. תני ושוין שאין מוכרין גדים של חטים ועבים של ענבים ומעטן של זיתים אלא לחבר ולמי שהוא יודע שהוא עושה אותן בטהרה דכיון דמוכר לו כל הזיתים בתוך המעטן אפי' ב"ה אסרי דמוכחא מילתא דודאי להוליא שמן קונה אותם. וכן גדים של ענבים חטים או שעורים וכיו"ב מוכחא מילתא בהדיא כיון דמוכר לו כל הגדים לאו לקליות הוא קונה אלא לעשות מהן עיסות. והאי דלא קתני במתני' גם"א לא ימכור אדם את זיתיו אלא לחבר ולמי שהוא יודע שעושה אותן בטהרה כדקתני בברייתא דשוין ב"ה עם ב"ש. פי' הר' אלעזר אזכרי ז"ל דמפ' בירושלמי למן הדין כך הי"ל לשנות. ומאי דנקט לחבר בלבד מתורת חסידות וסלסול בטהרות שאינו מוכר אלא לחבר שכל דבריו בדקדוק ואין תקלה יוצאה מתחת"י לשולם: וצנועי ב"ה. ירושלמי אמר רב חסדא כאן שיטו שהכשר נקרא נעוי כלומר

יבין תפארת ישראל בועז

לגרוס טומאה לחולין שבא"י (כב) אף שאינו מזהר בטהרות ואסור לג"ע טומאה לחולין שבא"י (ב). דס"ס הוה שמא יאכלם כך. ושמא לא ימצאן. ולא דמי לפ"ב מ"ב. להתם ביבש שהוכשר מיירי. מיהו אפילו בהוכשר קיי"ל דמותר לגרוס טומאה לחולין: [אב"י ואפילו לשמא בידים מותר בהילכתא גבירתא כאן מ"ו]: כג) מדקדקים במלות: כד) הקשה אחי הגאון מהו' אליעזר זצוק"ל בספרו משנת ר"א ז"ל אף דבעושה כב"ש חייב מיתה [כריתות די"ל א']. אפשר התם אחר בת קול [כיבמות די"ד א'] ועיין תוס' ברכות [דל"ב ב'] ועיין ט"ז [א"ח רסקפ"ד] ומ"ל מ"כ בס' מרחת חיים דדוקא לאחר מיתה ב"ה אסור לגרוס טומאה לחולין שבא"י ולפעד"ל דהכא שב ואל תעשה שאני. כדמוכח [שבת די"ח ויבמות דע"ז] עכלה"ש. ולפעד"ל דהכא שב ואל תעשה שאני. ועמ"ש פ"א דברכות מ"ג

משנה

שבא"י וכן הוא בגמרא דע"ז דף ט"ה וכן הפתיק הרמב"ם בחבורו סוף הלכות טומ"א ולפי מה שמבואר מדברי תוס' יו"ע דשביעית דכל שמעורב בהן תרומה לבולי עלמא אסור לגרוס כו' שכרי מצמא אם הקודם שבהן. ולא נחלקו אלא בחולין מתוקנים או בבווני דלא מצמא לתרומה שבהן. ולפ"ז לא ידעתי מה הפרש יש בין חולין של תומה לארץ וגין של ארץ ישראל ובשלמא אם היינו אומרים דמשום לתא לעומתא אתרו. ניחא דמשמו בשל א"י שהיא מן התורה ולא בשל מ"ל דמדרבנן. אבל בחולין גרידי אין עשה לחלק. וכראה דמ"ד אסור לגרוס בחולין מתוקנים ה"מ דגזר אטו שאין מתוקנים ולא גזר אלא בשל א"י דתרומה ומעשר דאוריתא. ומ"ד מותר דלא גזר. ובשל מ"ל לכ"ע לא גזור: ן המעשר מעשר את שלו. הר"ב פי' למתני' מעשה אין גרירה וכ"כ הר"ש. ותוי"ט כ' דלפי פי' הרמב"ם כ"ע מודו בכה"ג דאין גרירה. ובדיין לא ביאר כל הצורך. ולפי פי' הרמב"ם מייתי מתני' שהמעשר מעשר ענבים שלו קודם שעירבן ואח"כ נתנם לגת ועירבן עם של חברו. ועכשו חולקין ביין. ומשמע שהיין זה נגלל כולו לרב"ע יש גילה בגת וכל עפר אליה מעושרת ודאי ואליה דמתי דקתני לא מעשר ענבים שלו בשל חברו דמתי מן מתה גזר כשהמעשר מוכל לחלקו מתחיים גזר יין. לריך מן הדין לעשר דמתי מן מתה גזר וכ"כ הרמב"ם בחבורו בהדיא ספ"ט. ובאור לשון המשנה כך הוא המעשר מעשר את שלו בענבים וחלקו של חברו ביין והיינו דקתני בכל מקום שהוא

ו שנים שבצרו. שם פ"ב ה"ב:

ראשון לציון

משנה ו [תוי"ט ד"ה] אף למעשר כו' ומשנה אחרונה זו הובאת בש"ס פ"ד דמסכת ע"ז כו'. לא מצאתי משנה זו דכתב"ר אף למעשר לא בע"ז ולא בשאר דוכתי אלא עיקר הכוונה של התוי"ט דמשנה אחרונה דתנא בה דמותר לגרוס טומאה הובאת בע"ז דף ט. וכן המשנה הראשונה דתנא אסור לגרוס כו' הובאה שם בע"ז שם:

תוס' אנשי שם

לא אסרי למוכר הפירות לבעלי מעשר במעשרות פ"ה מ"ג כ"א משנה לשונ"מ. (הו"ע). ולפי' זה יתישב דקתנ' זיתים משום דב"ש לא אסרי אלא בזיתים דזכן עומדין לדריכה ובודאי יוכשרו לקבל טומאה משא"כ שאר כל הפירות דהא אינו מעמד משום משקה אלא היוצא מזיתים וענבים בלבד ולא משכחת פלוג.תייהו אלא בזיתי' אבל בענבים כבר הוכשרו בשעת בציר דהא גזרו על הבוצר לגת שהוא מוכשר. (ש"ר). אבל קשה דהא ודאי מבל אף לתבר אסור למוכר כדלעיל פ"ה מ"ח. ואולי בבאו לעוש"מ בהבאת שלים וכדומ'אבל לא נגמ"ל בפירות וכפ"ג חה קיל טפי. אל"ע מייני בלומרך. (רע"ב): ן בר"ב ד"ה וחלקו כו' דאין בריכה כו'. מפ' דמיירי שיו שותפים גם בכרם ולכך אי אפ"ה יש בריכה אע כשהיו מעלים במתיבר דאם לכ"ע יש בריכה כמ"ש הר"ב לק' מ"ח לא היה לריך לעשר רק את שלו ודיו. משא"כ כשחלקו בחלוק מדאין בריכה לריך לעשר את שלו כ"ל את מה שהוא שלו בחמת בכ"מ שהוא ודאי שאף שאפשר שהוא ביד חבירו מ"מ ה"ה הטיב כמוכרו לו ואסור למוכר עבל לע"ה. וכיון שיש לספק על מה שהוא מעל שמא אין כולו ממה שהוא שלו בחמת דשמא יש בתוכו חלי משל חבירו והחלי שלו הוא ביד חבירו והוא עשר על מה שהוא שלו בחמת ונשאר חלי משל חבירו שבידו בלתי מעושר לפיכך לריך לעשר עוד חלי ממה שהוא טובל ומ"מ א"ל לעשר רק בחורת דמתי שאף שעדיין ודאי לא עשר חבירו מ"מ לא הוי אלא ספק דלאומר חלק שלו בידו הוא וא"ל שוב לעשר. הלכך דיו כדמתי שא"ל לעשר רק חמ"ע ומע"ש אבל מע"ר ומ"ע מפרשין וכן שלו דהמע"ה. אבל זה אין לתרץ שמא כל חלק שלו ביד חבירו ועליו הוא לעשר וכל חלק חבירו בידו ולעשר לעשר דמתי על כל מה שטובל דאין לחוש אלא שמא גם אחר אחלוקה הוי כאילו לא חלקו ושותפים כמה בכל חלק וחלק אין בריכה לומר שמה שבגיע לחלקו

חלקו

מלאכת שלמה

מכאן למדנו שבכ"מ שמכר במשנה ובברייי' לשון נטע לאו ירק שמיט בגבד הוא דהא ע"כ הכא אינו ר"ל נטועי ב"ה ירקי שמיט. שכולן היו ירקי שמיט ולא נפל א' מהם ח"ו אלא ר"ל המתנהגין בחסידות וזה בגם אב לכ"מ המוזכר שם לעמ. אבל בברכות פ' הרואה תניא אין קורין לנטע אלא לנטי שבבית הכסא: ן שנים שבצרו כו'. ז"ל הרמב"ם ז"ל שם ספ"ם שנים שבצרו את כרמיהם בתוך גת א' והאחד מהם אינו נאמן על המעשרות אע"פ שעשיר זה הנאמן על חלקו כשהוא טובל חלקו מן היין חייב להפרים ממנו מעשר דמתי על חלי חלק ע"ה כילל וכו'. וכן נ"כ פי' בפי' המשנה וכתב שם בכ"מ דמתני' מיירי כשהם שותפים בכרם וחלקו הענבים והפרים הקשר מחלקו מעשרותיו ואח"כ עירבו הענבים של זה ושל זה בגת וולרכו כולם ביחד ממנה שחלי התירום שלקח זה המעשר י"ל בו שהוא מחלק חבירו משום דאין בריכה ולפיכך מפרים עליו דמתי אבל במתני' דבסמוך דש"מ דיש בריכה מיירי שכשבאו לחלוק עדיין לא הפרים האבר כלום וכשטובל הפיס שבמקום פלוני לחלקו אז יפרים מעשרות המחוייבים לחלקו. ולא אתא מתני' אלא לגמדינו דלא כימא דאסור משום דהוי כמוכר שבל לע"ה קמ"ל דכיון דשניהם מין א' הרי ואין זה עניין למתני' דשניים שבצרו את כרמיהם לתוך גת אחת עכ"ל ז"ל בתרלו בעל הרמב"ם ז"ל. אכן הראב"ד ז"ל שם בהשגות כתב וכ"ל שהוא קנס לפי שלא היה לו להתערב עמו בגת א' שהרי לא הי"ל שותפות עמו בכרם ומה לזה שיערבו פירותיו עמו ע"כ. ומצאתי שכתב המ' הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל יש ספר אחר וחולקו וי"ש אחר וחילקו וכ"ל לפרש גירסא זו וחולקו דה"ק המעשר מעשר את שלו כלומ' מה שנתן כי אסור לו למוכר

אף לבעשר. אף למי שלא קיבל עליו אלא לעשר לבד לא יקבל עליו להיות מוחזק לטהרות יכול למוכרם דכיון דאכתי לא הוכשרו אימור שמא יאכלם קודם שיזיעו. ואע"ג דרוב זיתים אין עומדין לאכלן כך. בעלילה כל דהו דמיגן לחלות תליגן. ורמב"ם מוקי פלוגתייהו דבית שמאי ובית הלל דב"ש סברי אסור לגרוס טומאה לחולין שבא"י וב"ה סברי מותר לגרוס טומאה לחולין שבא"י: וצנועי בית הלל. ותיקון המדקדקים במלות שהיו בב"ה: ן אחד מעשר. נאמן על המעשרות: ואחד אינו

מעשר. היו נאמן על המעשרות: המעשר מעשר את שלו. מתקן

פרק

ראשונה

כלומר אלא יטול מלה לוג מן התערובת לספרים מהם נפני עצמם. שסרי הכל מעורב וגם אלו המלה מעורבין אלא יאמר בכל מקום שהוא הדמאי ה"מ מעשר עליו. ובאמת אילו לא עישר זה מחלה מן הענבים אלא בא לעשר היין אחר המלוקה לא היה לריך להפריש כלום רק מלחים לוג יין שנטל מעשרן ודאי ותו לא. ואין לו לחוש על חלק חבלו שאין זה כמוכר לו לא כמפקיר אם שלו שיהא לריך לתקנו. אזה לא זכה בהן מטולם. וכל אחד מה שהגיה הוא טובל דומיא דמתני' דלקמן מול אחה חעים שבמקום פלוני ואני חעים כו' דכיון שהיין טלד עתה ולא זכו בהן עד שבאו דמי לשדה שחלקו בקמוחי' דאמרי' זהו חלקו המגיעו אבל מעשר שעיבר מחלה הענבים ואח"כ עירבן נמצא כל היין מלוי דמתי. אלא שיש לדקדק לפי' הרמב"ם אם עישר על הענבים הא מן הענבים על היין קי"ל לאינה תרומה בספ"ק דתרומות. וי"ל דהוי דעתו בענבים לאכילה ומגלן לדוכן דבהא הוי תרומה כדאמר התם. וקמ"ל תנא הכא דבכה"ג אם עישר ענבים ואח"כ חלקו יין לריך להפרים מלוי דמתי כך כ"ל בסוגית הרמב"ם. ואם כדברי תוי"ט שבוגת הרמב"ם בהר"ם דהכא לכ"ם אין בריכה הוא"ל ומלקו מחלה ואח"כ עירבו אין הדעת נוטה שבל מה שלקח זה הוא שלו כו'. לפי מעם זה היה לריך לעשר על כל מתחים לוג דמתא טולו של חברו כדא"ל יוחנן ברים כל הגם האחין שחלקו לקומות הן ומחזירין זה לזה ביובל ולא אתר שמחזירין מחלה. ושוד דבהליה כתב הרמב"ם שחולקין ביין ובין לא היה עדיין חלוקה מטולם שעכשו

מלד

מ"ג

חלי מכל מה שגדל בכרם של שניהם: וחלקו בכל מקום שהוא. בירושלמי מפרש דהכי קאמר וחלקו של חברו דהייט של זה שאינו מעשר בכל מקום שהוא דמאי הוא. ומשום דאין ברירה מיישינן שמא חלי חלקו של המעשר ביד חברו שאינו מעשר [ו]חלי חלק חברו בידו. הלכך אע"פ שכבר תיקן חלי מכל מה שגדל בכרם חייב לתקן בתורת דמאי חלי חלק חברו שבידו: **ח** טול אתה חטין שבמקום פלוני. הכא מיירי שחלקו שדה בקמותיה ועגבים המחוברים בכרם הלך יש ברירה ואמרינן זהו חלקו המגיעו והמעשר מעשר לא שלו ודיו. ולעיל מיירי שחלקו בתלוש והתם אין ברירה לכל קלח וקלח של שותפים הוא וצריך לעשר דמאי על חלק חברו שבידו: אבל לא יאמר לו טול אתה חטין ואני שעורים. דליכא למימר הכא זהו חלקו המגיעו אלא הוו כמחליפים זה לזה ונמצא

[ה] בכל מקום שהוא [ו] **ח שנים שקבלו שדה באריסות** [ז]. **או שירשו או שנשתתפו יכול הוא לומר טול אתה חטים שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלוני. אתה יין שבמקום פלוני ואני יין שבמקום פלוני** [ח]. **אבל לא יאמר לו טול אתה חטים ואני שעורים טול אתה יין ואני**

[ה] ואני אטול שסן פ"ל נ"ג מנא אטול ונינו' אטול את השמן.

ונמצא לפי זה שמה שמוסיפין שם חלי חלק חבירו בידו משום דאין ברירה אינו ענין לים ברירה ואין ברירה לקמן. להכא שכבר חלקו כי חזרו ונתערבו ולא אלא לגלוי עלמא יש לנו לומר שנתערבו ולא הוברר שמה שיחזור זה ויקח ויחזור זה ויקח שכל אחד ואחד יחזור לו לחלקו אותו החלק בעצמו שנתן ונירד עם של חבירו שדבר זה אין הדעת נותנת. וכיוצא בזה כתב הר"ש דאפילו למאן דאמר יש ברירה אם בארו שניהם לגת כל אחד כדרך המיוחד לו כהאי גונא אי אפשר שלא יהא לכל אחד חלי חלק חבירו ע"כ. אבל כשעדיין לא חלקו משלם יש לנו לומר כשמחלקים שכל אחד מה שנטל לחלקו הוא החלק שלו והוברר שכן הוא ובהא שייכא פלוגתא דיש ברירה. ועיין בסוף פרקין: **ח** [*או שירשו. עיין בפירוש הר"ב משנה י] : **טול אתה חטים** וכו'. כתב הר"ב הכא מיירי שחלקו שדה בקמותיה ועגבים המחוברים. וכ"כ הר"ש ומסיים אע"ג דקתני חטים ויין ע"כ. ולפירוש הרמב"ם שכתבתי לעיל ניחא. שאין אנו צריכים לחלק בין קמה לתלוש. אלא דלעיל מיירי שנתערבו אחר שכבר חלקו. והכא מיירי שעדיין לא חלקו ולא הפרים המעשר כלום. וכתב בכסף משנה סוף פרק ט מהל' מעשר ולא אתא מתני' אלא ללמדנו דלא נימא דאסור משום דהאי כמוכר טבל לע"ה קמ"ל דכיון שמיסס מין א' שרי ע"כ. ואע"ג דבפירוש המשנה מפרשה הרמב"ם לענין דיני ממונות לא לענין איסור

פרק ג דחלה: **ז** וחלקו בכל מקום שהוא. כתב הר"ב ומשום דאין ברירה וכו'. הכי אמר רבי יוחנן בירושלמי וכתב הר"ש דלטעמיה דאמר ברים כל הגם (דף כה.) דאין ברירה ע"כ. ובסוף מסכת בילה (דף לז.) בגמ' מסקינן דס"ל הכי בין בדאורייתא בין בדרבנן. והשתא הא דפסק הר"ב לקמן בפרק ז משנה ד דקיימא לן בדרבנן דיש ברירה היינו כרבי אושעיא דסבירא ליה הכי ועיין מ"ש עוד פרק ה ממסכת נדרים. אבל הרמב"ם מפרש בענין אחר ולא קשיא ולא מידי שמפר' שכשיבארו הכרם וחלקו הענבים והמעשר הפרים מחלקו מעשרותיו ואח"כ עירבו הענבים של זה ושל זה בגת וארכו טולם ביחד וכ"פ דבריו בכ"מ סוף פ"ט מהלכות מעשר דאינו אלא בשני אנשים שלקחו שדה בקמותיה ונתערבו ולא אמרו לחלקו שדה בקמותיה כדפי' ח שנים שקבלו שדה. לפי' הרמב"ם לפי מ"ש לעיל מתני' דהכא שחלקו שדה בקמותי' דמי ממש לתתני' דלעיל אם חלקו דיין. דיין דהתם דמי לשדה בקמה דדיין לא היתה חלוקה מעולם. אלא דלעיל הולכך לעשר טל חלי מחלק חברו כיון שכבר עישר טל הענבים. ונמצא שיין בגיל חלוי ולאי מעושר ואילו דמאי כדפי' לעיל. והא דלא מפליג בדידי' דיין גופי' למתני' שאם לא עישר הענבים מותר לומר לו טול אתה יין שלך ואני שלי.

תוספות יום טוב

ציונים

ח שנים שקבלו. עם פ"י הי"ל:

תוספות חדשים

משנה ח [תוי"ם ד"ה] **טול** כו' כמחוברים דוקא עכ"ל. הקשה הרמ"ץ תימה דאם הם מחוברים איך הם בחזקת דמאי ועומאה וכו' ותיכן דמיירי בתלוש רק דסל"ח דהוי כאילו ביור בהדיא אביהם שחלק המוכשר יהיה נעם הארץ עכ"ל. וזה יתכן לפי' הרמב"ם אבל לפי' הר"ש

תוספות רע"ק

משנה ז [אות סה] בתוי"ט ד"ה **והלקו** בב"מ שהוא. דהבא שכבר חלקו בי חזרו ונתערבו) וכ"כ התוס' להדיא בתמורה הובא בתוי"ט פ"ו מ"ב דהתמורה: [אות סו] בר"ב בד"ה **וחלקו** וכו' וחצי חלק חבירו בידו) דדנין דהחצי שבידו חצוי שלו וחצוי של חבירו ומכאן ראיה לדברי רש"י ניטשי (דף מ"ז ע"ב) דאם א"ב אין לך כל חסה וחסה שאינו של שניהם. ראילו לשיטת הום' שם דאם א"ב אפשר שהגיע לו כל חלק של חבירו. א"כ הכא אמאי אינו חייב לעשר שנית על כל החצי שבידו דשמא הכל של ע"ה. ואילו מס"ש הר"ש תחלה בדברי ר"א שבירושל' מ"ם קרי ליה דמאי לפי שהוא ספק שמא חלקו בידו הוא וכו' ומכילא הוי ספק דשמא הגיע לו רק חלק חבירו והייט בשיטת התוס'

תוס' אנשי שם

לחלקו הוברר שכולו שלו. כ"ה שעת הלא"ש כתן דלא כתוס' בגיטין שכתבו בתוי"ט כאן ואף לדעת רש"י בתולין דאין ברירה אין כאן ספק כלל אלא אין לך כל תמה וחטה שאינו של שניהם מ"מ ל"ל לעשר חלי חלק חבירו שבידו אלא בתורת דמאי משום דשל אם היה חבירו ג"כ מעשר. ואלו הוה סבי לכ"ל כמעשר א' והיה עולה מעשר כולו"ל על מה שהוא עושל ולא הולרך לעשר פעם ב' רק משום דיש לספק שמא לא יעשר חבירו ואל"כ הדר הו"ל דמאי. רק שלא"ר יותר נכון לפרש שמעשר דמאי על חלי חלק שלו שביד חבירו וכפי' התפא"י. אבל לשון משנה"ש דקתני כרמיסס בג' רבים ולא כרמס בג' יחיד משמע יותר שכ"ל היה בוצר הכרם שלו אלא שמכניסים הענבים לתוך גת א' ושעמת דבין שהוברר החלקים ואח"כ נתערבו אין ברירה וכמו במי"ב לפי הראשון שבר"ב שם ע"ש ועמ"ש בתוי"ט: תוי"ט ד"ה **והלקו** כו' שכבר חלקו כי חזרו ונתערבו כו'. המעיין בג' הר"מ יראה ברירה. והתוי"ט תלה דברין בגיטין גחל וכ' שכ"כ הר"מ. והמעיין בכ"מ יראה דלא' כן רק כ' והרמב"ם מחלק בין עיבר כבר כמעשר קודם שפירה ולכך צריך לעשר גם חלק חבירו משום דאין ברירה אבל במ"ח וע' שלא עשו שאינם כולו זאינם מן א' לא הוי כמוכר דמאי לע"ה. והייט דהרמב"ם מפ' לק' במי"ב כפי' הבני של הר"ב מירושלמי דבאמת אמרינן בדרבנן ברירה אפילו כשהו מיכרין החלקים ואחר כך נתערבו. אלא איכא דהמעשר בכר

מלאכת שלמה

סבל ואח"כ חולקו ליין. ומ"ש בכ"מ שהוא. מחר למעלה וה"ק מעשר את שלו בכ"מ שהוא כלומר בין שהוא כאן בין שאינו כאן אלא מעשרותיו ואח"כ חולקו ליין עם חברו. וכדומה לזה יש במס' שביעית פ"ד מלקט אדם מתוך שלו כדרך שהוא מלקט מתוך של חברו את הגם הגם. והנה במשנה לא פרשו באיזה אופן יעשר אח"כ וזה פירשוהו בירושלמי שבתחלה מעשרו כדין ולאי ואח"כ היין שלו מעשרו בתורת דמאי עכ"ל ז"ל. ועל הפי' שהביא ר"ע ז"ל כתב עליו פי' זה אינו נראה דהא במתני' תנן מעשר את שלו וחלקו ומפ' בירושלמי מעשר את שלו ולאי וחלקו דמאי פי' הדבר הוא מעשר את אותו שהיה שלו כבר בתורת ולאי ואת שהוא עתה נופל לחלקו שהוא בא מיד חבירו מעשרו בתורת דמאי את כולו ולא תליו ע"כ: **ח** בפי' ר"ע ז"ל. ואתם אין ברירה וכו'. כתב עליו הה' הר"ר יהוסף ז"ל פי' זה אינו נראה דאין ברירה בזה כמו בזה אלא נראה שכיון שחלקים קודם שמתחייב במעשרות הוא מותר ולא"ל לעשר שעדיין אינם חייבים ול"ע בירושלמי ע"כ. והרמב"ם ז"ל פי' דדיינים הללו אין בהם דבר מענין איסור והיתר אלא בדיני ממונות מיירי שיכול לומר לחברו אחר שהחלקים שוין וסמיכים שוין קח אתה שיין שם שם שהוא קרוב למקומך ואני אקח זה שהוא קרוב למקומי

יכין **תפארת ישראל** **בועז**

מ"ג בבועז אות ד: כה) ר"ל וגם על חלק חבירו מפרים עכ"פ בתורת דמאי:כו) ומיירי בהוכרו החלקי"אח"כ נתערבו.ובכה"ג אף בדרבנן כדמאי אין ברירה: כו) ולא חבר ולא ע"ה: כח) דמדלא חלקו. יש ברירה בדרבנן: דנכסים

ועמ"ש פרק א' דתרומות. מה שאין כן לטומאה מחוסר תרתי. תלישה וחבור. דאינו מקבל הכשר במחובר כרש"י פרק ט' דחולין (דף קי"ח): פרק ה דמעשרות משנה ג'. דבהגיע לעונת המעשרות [כרש"ח דמעשרות] אסור לאכול לעם הארץ. והרי גם במחובר מבחת לה הגעה לעונת המעשרות (בקדושין דף ס"ב) ע"י תנאי. [נאום אסקופה הלרסת כן משמע ממי פרק ה' דמעשרות משנה ה'. דגם במחובר שייך הגעה לעה"מ]

משנה ראשונה

טלד ודמי לחלקו שדה בקמותי' כדפי': **ח שנים שקבלו שדה**. לפי' הרמב"ם לפי מ"ש לעיל מתני' דהכא שחלקו שדה בקמותי' דמי ממש לתתני' דלעיל אם חלקו דיין. דיין דהתם דמי לשדה בקמה דדיין לא היתה חלוקה מעולם. אלא דלעיל הולכך לעשר טל חלי מחלק חברו כיון שכבר עישר טל הענבים. ונמצא שיין בגיל חלוי ולאי מעושר ואילו דמאי כדפי' לעיל. והא דלא מפליג בדידי' דיין גופי' למתני' שאם לא עישר הענבים מותר לומר לו טול אתה יין שלך ואני שלי.

מעשר חלוק דבריו לגמה דקדק הר"מ לפרש הא דאיתא במתני' מעשר את שלו הייט שכבר עשר ואח"כ עירבו הא שלא עישר כיון שחלקו ואח"כ עירבו לא אמרינן בגיל גחל וכ' שכ"כ הר"מ. והמעיין בכ"מ יראה דלא' פי' כן רק כ' והרמב"ם מחלק בין עישר כבר כמעשר קודם שפירה ולכך צריך לעשר גם חלק חבירו משום דאין ברירה אבל במ"ח וע' שלא עשו שאינם כולו מן א' לא הוי כמוכר דמאי לע"ה. והייט דהרמב"ם מפ' לק' במי"ב כפי' הבני של הר"ב מירושלמי דבאמת אמרינן בדרבנן ברירה אפילו כשהו מיכרין החלקים ואחר כך נתערבו. אלא איכא דהמעשר בכר

מיירי

ומגלח זה המעשר מוכר חלקו למי שאינו מעשר: **ט** חבר. הגאמן לטהרות ואין צריך לומר למעשרות: שירשו את אביהן עם הארץ. ופירות שהגיע הוו דמאי וכחזקת ממאים: טול אתה בלח. שהוכשר לקבל טומאה ואני ביבש שלא הוכשר לקבל טומאה ואני ביבש כדתנן לעיל כפ' שני: **י** טול אתה עבודת כוכבים ואני מעות. אע"ג דחלופי עבודת כוכבי' ויין נסך אסורים בהנאה הכא שרי עד שלא בא לידו משום דירושת גר את אביו אינה מן התורה אלא מדברי סופרים. ולא דמי לחבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ דאפי' קודם שבאו לידו אסור לומר לו טול אתה חטים ואני שעורים דהתם הוא ירושה

אטול שמן(כפ): **ט** חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ(כ) יכול הוא לומר לו טול אתה חטים שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלוני אתה יין שבמקום פלוני ואני יין שבמקום פלוני(כח). אבל לא יאמר לו טול אתה חטים ואני שעורים טול אתה הלח ואני אטול את היבש(לא): **י** גר ועובד כוכבים שירשו את אביהם עובד כוכבים יכול הוא לומר טול אתה עבודת כוכבים ואני מעות. אתה יין ואני פירות(לב) ᵉואם משבאו לרשות הגר אסור:

הכוכר

ח"ג. **ט** טול אתה חטים ואני שעורים כו'. נתגיגה שם ג' טול אתה לח ואני יבש טול אתה חטים ואני שעורים. ואני אטול את היבש ס"ת ואני היבש. **י** יכול הוא לומר טול נע"ז שם יכול לומר לו ונקלוטין שם גר יכול לומר לעובד כוכבים טול ונינוסנמי יכול הוא לומר לו טול. ואני מעות נינוסנמי ואני אטול את המעות. אתה יין נינוסנמי אתה יין נסך וכ"ה נע"ז שם. ואם שם אם ונקלוטין שם נ"ג מלה זו. הגר כל"ם העובד כוכבים.

תוספות חדשים

הר"ם והר"ב מוכרת דוקא לומר דאיירי במוכר ומכוס דאין ברירה ונכ' שומעים לדוד מייבב בדוקק ע"ם. והנה אדמ"ו הגאון אב"ד ור"מ מוהר"ל שאול נר"ו הקשה דאם איירי במוכר אמאי

תוספות רע"ק

התוספות אם כן משמע דר' אליעזר ור"י פליגי בפלוגתא דרש"י ותוס' הנ"ל וצ"ע: משנה ח [אות שז] בתוי"ט ד"ה טול אתה חטים. ה"נ בקמותיה) הקשה בתוס' חדשים אם בקמותיה הא בודאי אינם ממאים ותם מבלים ודאי ואיך שייך בזה דין דמאי. ונראה לענ"ד לפמ"ש דתוי"ט בסמוך משנה י"ב י"ל דהכא אף דחלקו הפירות ס"מ כיון דהם לא קצרוהו ולא עשו מעשה המורה שרוצים לעמוד בשותפות אפרינן דיש ברירה מי"ו [אות סט] ואם משבאו לרשות הגר אסור) דחלופי ע"ז שקיל בתוס' פ"ק דקדושין כתבו וזה

תוס' אנשי שם

עיסר אם שלו ואח"כ עירב עם חבירו לגת עשה הכל מדומע ומדומע לא ממרינן ברירה. (מש"ח): **ד"ן** תוי"ט ד"ה טול כו' אף בכוסס מעבירין כו'. והר"ב אויל לשיטתו דמשמתיו במחובר דלא נגמר מלאכתו מותר למכור לחבר כמש"ל בפרק ה' דמעשרות מ"ג. אבל גם לשיטתו היה יכול לפרש משמתיו בתלוש ובחבר דוקא דאף דאין ברירה מ"מ לא סתמיכו בזה לענין שותפות עם חבר דלא שייך בזה חשש דשמא לא יודיענו. ורק בכ' מיירן דגלה לסדיא סמחליפין חלקם זה בזה סתמיכו. ומלאתי בס' לח"ם שכתב על התוי"ט וז"ל. אע"פ שבימים מצא לו מסידורו של הרמב"ם איזו מוכרח ודברי הכ"מ עיקר. כי אינו מוצא טעם ויש לאסור כה"ג משום שאין מוכרין את הטבל שלא יאמר אלא במוכר בדמים דילמא אתי לאיכווי משל"כ בכסיס שיבשו ונשתחפו ובמיהם בדיים אפילו בשני מינים אמה לא יגרמו וע"כ אין לנו אלא כמ"ם הכ"מ והכ"ב. ע"כ: **ט** בר"ב ד"ה טול כו' לח ויבש. נמ"ש מייני כתם ביבש שהוכשר. וא"כ תיבת ויבש שכ' הר"ב כאן הוא שלא בדקדוק דהא הכא ביבש שלא הוכשר מייני. גם בגלא"ה ל"ל כאן לאיסור מכירת ביבש דהכא נמוקן לע"ם הלח מייני. ובטעם שא"א ברירה הוא משום דלח של ע"ה שהוא שהור כב' מינים דמי וא"כ לאסור גם מעשה דהוי כמוכר דמאי לע"ה. רק לא תני הכי שזה בודאי לא יאמר כמ"ם התוי"ט. ובעוד אתה חטים ואני שעורים אי הוו שניהם נחיב אינה גם טעמא דטומאה ובכיהם יבישים ליכא אלא טעמא דדמאי. ומש"ל כמ"ו אחיה משמתיו גם למשקה אחרונה דבטולין למעשרות אסור לגרום טומאה. אלא דל"ע דהכא כאן שכבר נטמא הלח אינ"ל אחר אף למשנה דאחרונה כדמשמע מתוי"ט במס' מכשירין. ועי' כס' טו"א בתגיגה שם: תוי"ט ד"ה טול אתה הלח הוא היה עד הגת כו'. ואע"ג דלדברי הרוב' שאחרונה בתגיגה מטמא דאיפשטא שיר דיומא לגת שמאה. ובכי מוכח פשט הסוגיא פ"מ מטמא ליה להרמב"ם דהני מיטו דאיכא ולא סמכינן עלייהו וכותיה מסתברא. (כ"ד). אבל דברי הרוב' המחוברים דמשמע מלאבת

מלאבת שלמה

הטלה עכ"ל ז"ל וע' בהשגות שפ"ט דה' מעשר: **ט** חבר וע"ה שירשו כו'. הא תנא כבר לו שירשו ולא הוסיף כלום אלא לעיל לא איירי אלא בדין מעשר. והכא איירי אף בדין טהרות דהוכיר לה ויבש והא מילתא דפשיטא היא כיון דרישא איירי בלחו מעשר כ"ם דאינו נאמן על הטהרות ואגב דבעי למתני גר ועובד כוכבים שירשו את אביהם עובד כוכבים יכול לומר לו טול אתה ע"ז ואני מעות תנייה. הר"ם והרא"ש ז"ל. וכתב הח' הר"ר יהוסף ז"ל משנה זו אינה

שלמה

צריכה דהא אפי' בעבור המעשרות אסור להחליף עם ע"ה כדתנן לעיל. ואפשר לומר דהאי ע"ה מיירי בע"ה לטהרות אבל נאמן על המעשרות ע"כ. ח"ל הרש"ש ז"ל חבר וע"ה שירשו אביהם אינפריך אמיתי הא בגא בחבר וע"ה דאפי' בחבר וע"ה שרי חטים ואחטים ורישא אינפריך דאפי' בחבר וחבר חטים ושעורים אסור ע"כ. ופשוט הוא לדפי' הר"ם והרא"ש ז"ל ה"נ בקמותיה ובעובדים הממוכרים דוקא: **י** טול אתה ע"ז ואני מעות. שם כפ' בתרא דע"ז דלא לדקדק

מכאן

יכין

(כט) דבכה"ג הו"ל כמחליפין ואין ברירה והו"ל כמוכר שאינו מצוה: (ל) לעיל קמ"ל דא"ל לעשר חלק הע"ה. והכא קמ"ל דמותר ליתן לחלקו פירות המוכשרים לק"ע. ולהכי מייתי הכא בסיפא לח ויבש [ועי' לקמן סי' נ"ג] [אב"י לדעתי נ"ל סי' נ"ח]. ולרמב"ם לעיל מיירי בשניהן חברים. וקמ"ל דכופין למדת סדום. שנהגה מ' כשיקח חלק שקרוב לביתו: לא) לח היינו שהוכשר. ויבש. היינו שלא הוכשר. ולא ויבש נ"כ כב' מיני דמי. כ"כ ע"ר אאמ"ו רבינו הגאון זצוק"ל: לב) ולף דבב' מינין הו"ל חליפי אסורי הגאה. י"ל מדירושת גר לא אביו אינו רק מד"ס. שלא יחזור גר לסורו (ג).

מהפקירא

תפארת ישראל

מייני מותר למכור לחבר דמידי פשמא לאסור שמא יסכה ולא יודיעו כדלעיל פ"ם מ"ח. הכא מ"ל להודיעו שמתליו יודע כל מתוכר שבל הוא: **ט** שירשו. כ' הר"ם הא תני לה לעיל מ' שירשו אלא משום לח ויבש תני לה ע"כ והייט דלח ויבש מידוש הוא דשניהם שוים מין אחד ואין מילוי דמים לזה יותר מזה אלא משום קפידא דמהכה לחוד והקפידא בעמה ליכא בני ע"ה אלא בני חבר לחוד ואפ"ה משיב כמחליף. ודברי הרא"ש בזה אין מוכנים לי. גם מ"ש מוי"ש דלעיל במוכר בבל והכא דמאי נלהה דמשום הא לא צריך למיתני דכל דכן הוא ומה מבל שיש בו לד היתר מכירה לגוכך. הכא בשני מינים אסור. כ"ש בדמאי ומיהו עיקר פי' הר"ם בלא שהוכשר ויבש בלא הוכשר. נלהה מפי' רש"י

יבין

כט) דבכה"ג הו"ל כמחליפין ואין ברירה והו"ל כמוכר שאינו מצוה: ל) לעיל קמ"ל דא"ל לעשר חלק הע"ה. והכא קמ"ל דמותר ליתן לחלקו פירות המוכשרים לק"ע. ולהכי מייתי הכא בסיפא לח ויבש [ועי' לקמן סי' נ"ג] [אב"י לדעתי נ"ל סי' נ"ח]. ולרמב"ם לעיל מיירי בשניהן חברים. וקמ"ל דכופין למדת סדום. שנהגה מ' כשיקח חלק שקרוב לביתו: לא) לח היינו שהוכשר. ויבש. היינו שלא הוכשר. ולא ויבש נ"כ כב' מיני דמי. כ"כ ע"ר אאמ"ו רבינו הגאון זצוק"ל: לב) ולף דבב' מינין הו"ל חליפי אסורי הגאה. י"ל מדירושת גר לא אביו אינו רק מד"ס. שלא יחזור גר לסורו (ג).

מהפקירא

בועז

(ג) כ"כ רשו"מ. וכתב עלה רבינו הגאון מהו' עקיב"א שליט"א [בחות סח] וק"ל מ' דמיד שמתגייר וכ'. ולפ"ז י"ל כו'. ולא מצאתי גלוי לדין זה. עכלה"ע. אמרה החולדה הדרר בעקבי בחיס. תמהני פה קדוש יאמר דבר

משנה ראשונה

בגמ' תגיגה ד' כ"ה שאינו מפרש כן לאיזו מפרש חבים שבמקום פלוני שיודע בהן שהוכשרו ואני אטול במקום פלוני שלא הוכשרו אלמא דמה שהוכשר לא מטיב כמין אחר ומשמע התם דמפרש לה כמשמעו שמן ויין וכלאה דאמ"ג דפשיטא שאסור למכור לע"ה סד"א דהכא שרי שבבר נעמא ביד אביהם ואין כאן גורם טומאה קמ"ל: **את** היבש. שא"ל אביהם שזה שלא הוכשר שבמקום פ' ז כדלעיל פ"ב ואין לפרש בפירות מחובבים דלא שייך בהו הכשר. דבלאה דתלוש ומחובר מטיב הכא בשני מינים ובלא הכשר נמי אסור: **י** אתה יין ואני פירות. הכא לא קתני ואני שמן כדלעיל מ"ח. דשמן של עובד כוכבים נמי אסור כדאמר פ"ב דע"ז. ועוד אם הגר אינו אבל משקין של עובד כוכבים עמאין לו

דגזו

ירושה דאורייתא והוי כאילו בא לידו: **יא** סוריא. הם ארצות שכבש דוד שלא היו מארץ ישראל כגון ארם נהריים וארם צובה ולפי שעדיין לא נכבשה כל א"י לפיכך לא קדשו אקדושת הארץ אף על פי שהיה כבוש של רבים ובמקצת דיניה היא כארץ ישראל ובמקצת דיניה היא כחוצה לארץ. והקונה פירות בסוריא אינו חייב להפרישם מהן דמאי לפי שרוב פירות הנמכרים בסוריא מא"ל הן בחיים הלכך כי אמר מעשרין הן נאמן מגו דאי בעי אמר של א"ל הן והיה נאמן כדתנן בפ"ק מכזיב ולהלן נאמן הכתא נמי כי אמר של א"י הם ועשרתים נאמן: שהפה שאסר. כשאמר של א"י הם וחייבים במעשר. הוא הפה שהתיר כשאמר עשרתים וכי היכי דמהמינן

יא המוכר פירות בסוריא (ג). **ואמר משל ארץ ישראל הן. חייב לעשר. מעושרין הן נאמן** (ד). **שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.**

ח"ג. יא בסוריא נד"ל בסוריה: משלי

מלאכת שלמה

מכאן דרומה בקיומו של ע"ז וי"ל שלא יאבדו שרי בחלופיהן ודחי לה שאני ירושת הגר דאקילו בה רבנן שמא יחזור לסורו. ובירושלמי תניא ישראל ועובד כוכבים שקנו ביחוד של עובד כוכבים והיה שם י"ב וע"ז ומשות לא יאמר לו שוב אתה י"ב וע"ז ואני משות ופריך מתני' פליגא ומשני אימא סיפא ודוק ותשכח דלית היא פליגא דקתני סיפא אם משבחו ארשות הגר אסור והכא מכיון שקנה כמו שנכנס לרשותו ולפי מה שחלקו בע"ז משום דהקילו בירושת הגר לא פליגא מתני' אלא דבעי לשנויי אף אם תמצא לומר דרומה בקיומה (אם) שרי בחלופיהן ולא נ"ל דהקילו בירושת הגר. ומה שמותר עד שלא בא לרשותו אע"פ שכבר זכה בחלקו מזה מדקדק בפ"ק דקדושין ד' י"ז דירושת הגר לא אבין מדרבנן דאי ס"ד דאורייתא כי לא בא לרשותו חליפי ע"ז קא שקיל ואכלי ל"פ לעיל בחבר וע"ה שירשו אביהם ע"ה בטול אתה חמים ואני שעורים בין עד שלא בא לרשותו למשבחו לרשותו דירושה דאורייתא. הרמ"ם ז"ל: **יא** ואמר משל א"ל הן חייב לעשר. פי' חייב לעשר אפי' נקנו מן העובד כוכבים. דאי איירי דנקנו מישראל אפי' לא אמר מא"ל הן חייב לעשר כיון דהם משל ישראל הם. ולאחר מירות מיירי דקודם מירות אסור לעשרן ואפשר שאינו נאמן. ואע"פ שיש לדחות ולומר שמשנה זו מדברת כשרוב א"ל ותוקנה ביד ישראל ובעבור זה חייב. אך כבר אומר בירושלמי בפירוש ברים פ"ב דכשרוב א"ל ותוקנה ביד עובדי כוכבים הוי ודאי שבל וכשהיא ביד ישראל הוי דמאי וכממורחין מיירי דקודם מירות לא הוי דמאי אפי' כשהיא ביד ישראל. מן הח' הר"ר יהוסף אבמכי ז"ל: בפי' ר"ע ז"ל. ולפי שעדיין לא נכבשה כל א"י. אמר המלקט פי' כי הירושי היה יושב בירושלים עדיין.

תוספות יום טוב

מלאכת שלמה

ומה שפי' ז"ל דכבוש דדוד היה כבוש רבים הוא נגד הר"ם והרא"ש ז"ל. וז"ל הרא"ש ז"ל משל א"י הן חייב לעשר אבל אם לא אמר א"ל לעשר דרוב פירות המכרים בסוריא מא"ל באו הלכך כי אמר משעשרין הן נאמן במגו דאי בעי הוה אתיק וכן כשאמר משלי הן חייב לעשר דכבוש יחיד שמיה כבוש ואפי' אי לאו שמיה כבוש בפירות של סוריא גזרו על הדמאי ולא פטרו מדמאי אלא מגזיר ולהלן עכ"ל ז"ל. ובירושלמי פריך תמן פ' בתרא דפאה תניון נאמנין על הלקט ועל השכחה ועל הפאה בשעתן ומשמע דוקא על הלקט עצמו אבל אם הביא חמים ואמר משעשרין הן אינו נאמן במגו דאי בעי אמר של לקט הן והכא את אמר דנאמן במגו דהפה שאסר הוא הפה שהתיר. וקשה דהתם נמי נימא הפה שאסר ואמר חמים אלו לא של לקט הן אלא מבל היו הוא הפה שהתיר בגמר דבריו שאמר אני עשרתים. ומשני דאין דאוי לומר אלא מגו דאי בעי אתיק כי הא דמתני' דאפי' היה מוכר בסוריא פירות בשתיקה הלוקח ממנו פטור מלעשר. והוא לא שתק אלא אסר אותן בדבורו שאמר של א"י הן ואח"כ התיר אותן בדבורו שאמר עשרתים נאמן מגו דאי בעי שתיק והיה הקונה ממנו פטור משום דרוב פירות המכרות בסוריא מא"ל הן באין בפטורין מן המעשר דאמרי' הסר כל דבורו מכאן ותדין אותו כאילו מכר בשתיקה. אבל הכא דמתני' דפאה אפי' בשעת הקציר אם היה ע"ה עני מוכר חמים בשתיקה היה הקונה ממנו חייב לעשר דרוב חמים שבל הן והמיעוט לקח שכחה ופאה ובתר רובא אזלי' ומהי דאם בא ואמר חמים אלו לשו"פ הם היה נאמן כיון דשעת קציר הוא ודרך עניים ללקט אז. מ"מ כשאמר שבל הוא אינו נאמן עוד לומר ואני עשרתים מגו דאי בעי אמר

מעיקרא

יכין

מהפקירא קא זכי. [ול"ם נ"ל דכולהו הכי מסניות לריבי. דנקט מתנה ז' דנכוסכי ולנכסוף מתערבו לא אמרינן בריבה [ופי' תוס' ממומה ד"ל מ"ל ד"ה ואידך]. ונקט מתנה ח' דכסיו מעוכנין מתחלה. והן מין ח'. אפי' הוא ודאי שבל אמרי' גבי בריבה ולאלי להוציאו מתמ"י בעודו שבל. אף דגם לאבר אסור למכור שבל [כלפיל פ"ה מ"ח]. ונקט מתנה ט'. לאמתוניון דכסהן מיניון מתולקין. אפי' הוא דאמרי דאמת מיתנו אינו הפ"ה. אפ"ה אסור להוציאו מתמ"י בלי מעשר. וקמ"ל מתנה י' דבירושת עובד כוכבים. אפי' הן ב' מיניון. ומתזי כחלופי איסורי הנאה. אפ"ה אמרי' נגנה בריבה]: לג) היא ארץ דיריבן לפומיה מזרחית לא"י. שבכשה דהמע"ה. ואע"ג דכל כבוש רבים דינו כא"י לכל הדינין. כיבוש סוריא שאני. דשלא כהוגן היה. מדכבשה קודם כבוש כל א"י. והיבושי יבש עוד בירושלים. לפיכך רק בקנאת דינין הוא כא"י. וחייבת במעשרות: לד) אע"ג שאמר מא"י הן עכ"פ מדרוב פירות המכרין שם מא"ל הם. אית לי' מנו. ולראב"ד מה"ע פטור משום דרוב הגדלים בסוריא של נכרי הם. ולא גזרו על פירות סוריא. רק כשגדלים בשדה יחזור לסורו. ואז ידיעתו שובדי כוכבים שרים. אבל לא שבדיעתו אינם שרים. אבל לא בא לרשותו גמי לשתרי מה"ע שמא יחזור לסורו. אע"כ דלא לא יתלה לא יתלה בדת יהדות. תדע דאע"כ סי' מ"ד. השבני רבינו הגאון הל"ל וז"ל אתמהה הרי להדיא איתא ברמב"ם וה"מ רפ"ג דמומר לעבודת כוכבים יורם קר וביו. וגם הא נ"מ בתנייר והאוד בנים וחזר לסורו בחיי אביו. דאם נדיונו כמומר עתנין לבניו כמו במומר לעבודת כוכבים בע"ע שם. אבל אי נימא דבכה"ג לא תקנו חז"ל וקם אדינא דאינו יורם לאביו שובד כוכבים אין לבניו שייכות בזה עכלה"מ. ואני בעני לא זכיתי להבין. ועדיין בר אדא אומא בחון. וכי ח"ו הרמב"ם יסתור גמ' ערוכה (ב"ק

תפארת ישראל

דבר זה. וכי ס"ד שלא נומר כן. הרי אפי' קטן שמתגייר ע"ד ב"ד אמרי' (כתובות די"א א') יהבינן ליה לאזל ואכל בניותא. מכ"ם במומר לעבודת כוכבים ואח"ל הכא שאני דזכה בבר. אי אתה שאני דמתון ישראל הוא. עכ"פ מדהוא בכלל אלה שהיו מורידין ולא היו מעלין (כה"מ תכ"ה) לא יהא ממונו תמור מנופו (כב"ק קי"ט א'). והכא ליכא טעמא מזרע. מעלה דהרי חזר לעבודת כוכבים ואי נימא דכוותא רבינו בשמתן ירושתו מתנה לישראל. דבכה"ג ליכא לומר יהבינן לי' דאכיל בניותא. עכ"פ כיון דמד"ת אין להגר שום זכות בהנכסים. רק כשהיה מתגיר כישראל עם חכמים שאינו זוכה כזוכה א"כ כשחזר לסורו לעבודת כוכבים בשעת מיתת אביו. הופקע זכותו. ואחרים שנזכו נכסי העובד כוכבים זכו. ולא עדיף מהך דתשובת הרא"ש (כלל י"ז סי' י"ח) שאין המומר לעבודת כוכבים יכול להעביר ירושתו מאביו. מבהו לאמון. אף דמומר אינו היה מתנהג כישראל היה יורם מד"ת. כ"ם זה דרך מלד תקנת הכמים היה ראוי לירם. אולם גם קושית ת"י לא זכיתי להבין. דל"מ היה נ"ל דכוותא הש"ם שיחזור לסורו. ר"ל דאי נימא לי' דאין יורם לאביו עובד כוכבים. ואסור לגזול אחיו העובד כוכבים שיורם לאביהם (כב"ק ד' קי"ג ב). אז דבאם זכה ישראל בירושה לא מפקינן מיניה. עי"כ אז נ"ל דכוותא הש"ם שמפני עבר ממונו ימאס בדת יהדות. תדע דאע"כ אינו מאביו. מבהו לאמון. אף דמומר אינו היה מתנהג כישראל היה יורם מד"ת. כ"ם זה דרך מלד תקנת הכמים היה ראוי לירם. אולם גם קושית ת"י לא זכיתי להבין. דל"מ היה נ"ל דכוותא הש"ם שיחזור לסורו. ר"ל דאי נימא לי' דאין יורם לאביו עובד כוכבים. ואסור לגזול אחיו העובד כוכבים שיורם לאביהם (כב"ק ד' קי"ג ב). אז דבאם זכה ישראל בירושה לא מפקינן מיניה. עי"כ אז נ"ל דכוותא הש"ם שמפני עבר ממונו ימאס בדת יהדות. תדע דאע"כ

בועז

דבר זה. וכי ס"ד שלא נומר כן. הרי אפי' קטן שמתגייר ע"ד ב"ד אמרי' (כתובות די"א א') יהבינן ליה לאזל ואכל בניותא. מכ"ם במומר לעבודת כוכבים ואח"ל הכא שאני דזכה בבר. אי אתה שאני דמתון ישראל הוא. עכ"פ מדהוא בכלל אלה שהיו מורידין ולא היו מעלין (כה"מ תכ"ה) לא יהא ממונו תמור מנופו (כב"ק קי"ט א'). והכא ליכא טעמא מזרע. מעלה דהרי חזר לעבודת כוכבים ואי נימא דכוותא רבינו בשמתן ירושתו מתנה לישראל. דבכה"ג ליכא לומר יהבינן לי' דאכיל בניותא. עכ"פ כיון דמד"ת אין להגר שום זכות בהנכסים. רק כשהיה מתגיר כישראל עם חכמים שאינו זוכה כזוכה א"כ כשחזר לסורו לעבודת כוכבים בשעת מיתת אביו. הופקע זכותו. ואחרים שנזכו נכסי העובד כוכבים זכו. ולא עדיף מהך דתשובת הרא"ש (כלל י"ז סי' י"ח) שאין המומר לעבודת כוכבים יכול להעביר ירושתו מאביו. מבהו לאמון. אף דמומר אינו היה מתנהג כישראל היה יורם מד"ת. כ"ם זה דרך מלד תקנת הכמים היה ראוי לירם. אולם גם קושית ת"י לא זכיתי להבין. דל"מ היה נ"ל דכוותא הש"ם שיחזור לסורו. ר"ל דאי נימא לי' דאין יורם לאביו עובד כוכבים. ואסור לגזול אחיו העובד כוכבים שיורם לאביהם (כב"ק ד' קי"ג ב). אז דבאם זכה ישראל בירושה לא מפקינן מיניה. עי"כ אז נ"ל דכוותא הש"ם שמפני עבר ממונו ימאס בדת יהדות. תדע דאע"כ

משנה ראשונה

דגזרו על העובדי כוכבים שיהיו בזבין והלכך נקט פירות ומשכחת להו במחוברין: **יא** מעושרין הן נאמן. בפ"ב דכתובות גבי אשה שאמרה א"א הייתי וגרושה אני נאמנת. אפשר שכפר כו' פליגי הפוסקים די"א דוקא תוך כדי דיבור מהימנא. וי"א אפי' אחר כ"ד כיון שאינה קוראת דבריה לשון הייתי משמע בבר הייתי א"א ואח"כ נתגרשה. ומשמע דס"ם הכא שייכא פלוגתא זו. ומיהו ם לחלק דהתם אע"פ שאמרה הייתי מיחזי כקוראת דבריה דלמאי נ"מ אומרת

מעיקרא

יא המוכר. מיי' מ"ב שמ"ו מעשר הי"א. ועי' פ"א מאכ"ל מכרומות ה"ב והכ"ב:

תוספות חדשים

לאמלי קתני שיכנו אביהם ע"ה דאף אם היה אביהם חבר לא היה מפרים מעשר ממחובר. ומראה לאמנים לישב קלת דמשום סיפא דלא ויכנ קתני אביהם ע"ה דהתי"ט בר"ה עול אתה הלא כו' פי' דה"ה איפכא כו' לא אחלן ביכולמי כו' עכ"ל. ולי מיהני' דאביהם חבר ס"א דמתני' דוקא קתני אבל איפכא ולדאי מוקר דפיקן לע"ה היכם דעדיין לא הוכשר ואומר ג"כ יאכל נקודים (ולף דגם אסור לאכול לע"ה יכב ע"ה הוי יוכם) לכך תני אביהם ע"ה ואח הלא בהוקת

עמ"ת

תוספות רע"ק

והא דקאמר הש"ם תחר ארישא דאי אמרת ירושת הגר דאורייתא חלופי ע"ז קשקיל. ואין לומר מעמא משום ברירה. דהשתא הוברר הדבר דזה חלקו דא"כ אפילו באו לרשותו נמי יהא מותר מה"ם עכ"ל. ועיין בפ"י מה מה דמפקפק על תירוצם. ואנכי לא זכיתי להבין קושיותם דהרי מבואר בכולי פרקין דענין יש ברירה לא שייך רק בחד מינא משא"כ בב' מינים ל"ש יש ברירה. דבכל מין יש לכל אחד ואחד חלק וכדאמרינן להדיא בבכורות ל"ש אלא שחלקו גדיים ונגד גדיים אבל גדיים נגד טלאים וכו' דצלע"ג: [אות סח] בתוס' י"ם ד"ה טול אתה. ויחזור לעבודת כוכבים) קשה לי הא ס"ם אינו יורש את אביו

תוס' אנשי שם

מלאמו דעבר וקבל הוא ענין אחר מדינא דמאמתינו דאפ"ו לא נאמר דעבר וקבל לא יניחנו לגת הכאה מ"מ בדינא דמאמתינו אם הגיע עד הגת ראלי לתלוף והוא תמוה. ודוחק לומר שהחלוק הוא בין עבר וקבל שאינו ראלי לבית לבחלה. ובין עבר והניח אלו טהורין. והיותר מפליא על דברי התוי"ט שהביא סוגיא דתגיבה על הא דמאמתינו ומסתימת לשון המפרשים כאן משמע דמאמתינו מיירי בלא ויבש של חולין לו טבל של דמאי. א"כ מה זה ענין לסוגיא דתגיבה דהתם דוקא בתרומה הלמינו ע"ה בשעת הגפות משא"כ בחולין דאינו נאמן. ומכ"ש בשיבשם בהתם ואין הע"ה מעיד עליהם שבינה בהם בתוקת עמה. ובתגיבה התם מיבא למפשע בעי דעבר וקבל אלא מברייתא דתני עלה שורף את הלח דמדתני שורף ודאי בתרומה אייר. (נת"ם) (בשיטי הלכות לקמן): **יא** בר"ב ד"ה סוריא כו' לא נכבשה כל א"י. ע' תוי"ט פ"ד דחלה מ"ז

דמאי על הקונה פירות מפירות סוריה אלא א"כ ידוע שהפירות מקרקע ישראל. והרא"ד כתב בהשגותיו פי"ב מהלכות מעשר מפני שרוב פירות שבסוריה של עובדי כוכבים הם ומסתמא אינו חייב לעשר: **משלי הן** וכו' מעושרין הן נאמן. ולא אמרינן דהוי מגו גרוע דכיון שיש לו שדה ירא לשקר ולומר דמשל חולה לארץ הן: **יב** לחבר. אע"ג דמשכחינו לענין מעשר תירי ולא לענין טהרות והוי מגי למנקט שאמר למעשר לא קפיד והרבה פעמים כתב הרמב"ם בחיבורו חבר ולא דוקא אלא ה"ה נאמן: **לוקח** סתם ופטור. כתב הר"ב דיש בדירה. הכי איתא בבבלי פרק בכל מערבין דף לז. וכתב בכ"מ פ"י מהלכות מעשר והא קי"ל דבדרבנן יש בדירה. עיין מ"ש במשנה ז ואולי יש לתרץ דשאני לעיל כשהיו שותפין בקמותיה וקלרוה בשותפות. כדמוקי במשנה ח שעכשיו עשו מעשה המורה שרוצים לעמוד בשותפות ולכך אין בדירה אפילו למ"ד יש בדירה בדרבנן. ומ"ש הר"ב ואין חבר מחליפה בשלו. שמגלא שמוליא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. ומה שכתב בפירוש אחר והקונה עליו מוטל לעשר. צריך לומר דמיירי הכא שמוכר במדה גסה. ועיין מה שכתבתי ברים פ"ה: **ואפילו הן מאה**. פי' הר"ב של ע"ה. וכ"כ הרמב"ם. לפירוש הירושלמי הוי רבותא דאע"ג דשל ע"ה המעושרים מאה אפ"ה לא נתבטל שלו המעורב בו הבלתי מעושר. ולפירוש הראשון הוי רבותא דאע"ג דשל ע"ה הן מאה אפ"ה לא אזלינן בתר רוב וימא דמה שנתן לע"ה הרי הן שלו שהרי הרוב הם שלו. אלא אמרינן שמא שחליף האחת שלו ונמצא מוליא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן:

משלי הן(לה) **חייב לעשר** לו). **מעושרין הן נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר** לו). **ואם ידוע** לח) **שיש לו שדה אחד בסוריא חייב לעשר** לט): **יב עם הארץ שאמר לחבר קח לי אגודת ירק. קח לי גלוסקן אחד** מ) **לוקח סתם ופטור** מא) **ואם אמר שלי זה. וזה של חברי ונתערבו. חייב לעשר. ואפילו הן מאה** מב):

ח"ג. משלי הן בר' נד"ם נ"ג נגא ז. ואם ידוע שיש לו שדה אחד בסוריא בירושלמי אם ידוע הוא שיש לו שדה בסוריא וכ"ה נד"ם ונד"ח סגיהו שדה אחת. יב אגודת ירק פ"א אגודת ירק אחת. גלוסקן אחד נד"ם גלוסקן אחת וכ"ה בעיונין סס. שלי זה וזה בירושלמי זו שלי וזו. ואפילו סס אפילו.

דמהמינן ליה במאי דאסר כשאמר של א"י הם נהמיה נמי במה שהתיר כשאמר עשרתים: משלי הן. מן השדה שיש לי כאן בסוריה חייבים לעשר דבפירות של סוריה גזרו על הדמאי כשידוע שגדלו שם: ואם ידוע שיש לו שדה. אין כאן הפה שאסר הוא הפה שהתיר דכיון שידוע שיש לו שדה מסתמא משדהו הביא הפירות ולא היה נאמן לומר מא"ל הם באים הלכך כי אמר עשרתים אינו נאמן דליכא מגו: **יב** עם הארץ שאמר לחבר קח לי. כגון שהיה החבר הולך לשוק לקנות ירק לעצמו ואמר לו עם הארץ קח לי ג"כ אגודה של ירק ולקח חבר שתי אגודות סתם ולא פירש זו לי וזו לעם הארץ פטור מלעשר אותה שנתן לעם הארץ דיש בדירה כשנתנה לעם הארץ שזו היא אותה שלקח מתחילה לעצמו ואין חבר מחליפה בשלו. פירוש אחר מן הירושלמי עם הארץ שאמר לחבר קח לי אגודת ירק והמוכר חבר הוא. ויודע שזה הלוקח בשביל עם הארץ הוא לוקח ולא לקח החבר לעצמו כלום. פטורה האגודה הזאת ממעשר דמאי שכיון שהמוכר חבר ויודע שלצורך עם הארץ הוא קונה אינו מוכר לו אלא אם כן עישר. דהכי אמרינן לעיל פרק ב שאסור למכור לעם הארץ אלא אם כן עישר תחלה. אבל אם קנה החבר אחת לעצמו ואחת לעם הארץ ונתערבו חייב לעשר דשמא מה שמכר לו לעצמו אינו מעושר שהמוכר לחבר אינו צריך לעשר והקונה עליו מוטל לעשר כדאמרן לעיל פרק ב: ואפילו הן מאה. ואפילו נתערבה אחת שלו במאה של עם הארץ: גלוסקן. ככר לחם יפה:

יב עם הארץ. עיונין נ: בגיי' בגלוגפת. מיי' סס פ"י ה"ח:

ראשון לציון

משנת יב [תוי"ט ד"ה] לחבר אע"ג כו' והוי מגי למנקט שאמר למעשר לא קפיד כו'. כלומר לעולם דאיתא לעיל פ"ב מ"ב שנקבל עליו להיות נאמן מעשר כו':

תוספות חדשים

שמא ומסתברא דיותר טוב ליתן לו הלא ואפ"ה אסור מכ"ם חיפכא וממילא נמצא דה"ה נאכיסס חבר. וק"ל:

תוספות רע"ק

אביו דמיד שנתגייר הוי קטן שנולד וכשחזר לעבודת כוכבים הוי כישראל מומר לעבודת כוכבים. ומצאתי אח"כ בעזה"י דהקשו בן בתו"י פ"ק דקידושין (דף יז) והיתרצו שישמעה בדין דיחשוב שע"י כן יהיה לו ירושה ע"ש ולפ"ז באמת י"ל דאם חזר לסורו לעבודת כוכבי' ומת אביו אינו יורש דבכה"ג לא הקנו ואוקמוה אדינא דאינו יורש את אביו. ואף דאם מת אביו לאחר שנתגייר ואח"כ חזר לסורו י"ל דכבר זכה בירושתו ולא פקע מיניה אבל בחזר לסורו בחיי אביו י"ל דאינו יורש. דאילו מומר לעבודת כוכבים בעלמא יורש אביו ורק דחיה לב"ד לקנסו שלא יירש. ומ"מ אם יש לו בנים המת יורשים עי' הה"מ (פי' רפ"ב) אבל בגר שחזר לסורו לעבודת כוכבים י"ל דאוקמוהו אד"ת דגר אינו יורש אביו. ולא מצאתי גילוי לדין זה עדיין:

תוס' אנשי שם

מ"ז ד"ה נסריא: **יב** תוי"ט ד"ה לוקח כו' וקלרוה בשותפות כו'. הרמב"ם ל"ל סברא זו דפסק בפ"א מתרומות ה"כ ישראל וכותי שלקחו שדה כו' בסוריא הואיל והמעשר שם מדבריהם אפילו הלקו בגדים חלקו של כותי פטור ע"ש. הרי מבואר דלפי מה דבדרבנן יש בדירה אפילו חלקו בגדים בתוש וקלרוהו בשותפות אפ"ה יש בדירה. אבל לרא"ש י"ל שיטה אחרת בהא דמ"ז בסס"ם.(מצ"מ):

תוספות יום טוב

משלי הן (לה) **חייב לעשר** לו). **מעושרין הן נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר** לו). **ואם ידוע** לח) **שיש לו שדה אחד בסוריא חייב לעשר** לט): **יב עם הארץ שאמר לחבר קח לי אגודת ירק. קח לי גלוסקן אחד** מ) **לוקח סתם ופטור** מא) **ואם אמר שלי זה. וזה של חברי ונתערבו. חייב לעשר. ואפילו הן מאה** מב):

לה) משלי הן. כשאמר שלי הן וכו' מעושרין הן נאמן. ולא אמרינן דהוי מגו גרוע דכיון שיש לו שדה ירא לשקר ולומר דמשל חולה לארץ ה

כללא דפרקן משנה א חבר שקבל שדה מישראל. עובד כוכבים. או כותי. שיעבוד חבר השדה. ויטול חלק מהתבואה הגדילה. א"צ לעשר החלק של בעלים. ורק אם הבעלים ישראל יודיענו שהוא מבל [אב"י ובחלוקה בעלמא לפניהם סגי]. **אבל** בחוכר דהיינו שלוקח השדה הנוכר כל הגדולים. ונותן לבעלים מניין מדות קבועים בין שתעשה השדה הרבה או מעט. בזה יש חילוק. דאם חכר מישראל ונותן לו חכורו מהגדל בארתה שדה ממין אחר. או אפילו מארתו מין אבל משדה אחרת. צריך החוכר לעשר מה שנותן בחכורו. דאל"כ הר"ל כפורע חובו מתרומ"ע אבל אם נותן לו מארתו השדה ומארתו המין אינו חייב לעשר רק התרומה מפריש ומנכה לו:

משנה ב ובחכר מעובד כוכבים. או שמקבל שדה של אבותיו שהיא השתא ביד עובד כוכבים [אב"י אז אינו חייב מן הדין רק מצד קנסא] קנסוהו שישער מתן חכורו [אב"י שנותן לבעה"ב]. כדי שיטריח להזור ולקנותה [אב"י ועוד דבשדה שבר כוכבים מסילא יצטרך העובד כוכבים למוכרו לישראל: כיון שלא יהיה לו חוכר ישראל]:

משנה ג כהן אר לוי שקבלו כנ"ל שדה מישראל. רשאי הישראל ליתן תרומ"ע שמחלקו לכל מי שירצה:

משנה ד וישראל שקבל כנ"ל שדה מכהן אר לוי. התרומ"ע שמכל השדה שייך לבעלים. אבל קרתני שקבל שדה מירושלמי חולקים כל המתנות. ואפילו מע"ש:

משנה ה אם קבל ישראל מכהן ולוי. אפילו קבל שדה זיתים לעשותן שמן. שמטריה המקבל הרבה. אפ"ה כל המעשרות לבעלים [אב"י דברי ע"ר וצוק"ל צודקים בידאי בשאר אילנות אבל בזיתים לא זכיתי להבין דבריו למה לא פסק כת"ק דהוא סתמא דמתני' נגד ר"י דחולקים כל המתנות בין קבל ישראל מכהן ולוי או איפכא. וכרמב"ם פ"ז דמעשרות הי"ד]:

משנה ו מיתר למכור זיתים אף שהוכשרו. אף לפי שאינו נזהר בטהרות. דחולין מתוקנים שבא"י מותר למאן בידים; ולפבל שבא"י מותר לגרום שומאה [עי' רמב"ם סוף אוכלין ורכ"מ שם. ועי' נדת דמ"ז א' דחלה בזה"ז דרבנן ודו"ק]:

משנה ז חבר וע"ה שדרכו ענביתן בגת א'. וקבל החבר למשל ר' מדות יין. הרי בלח בלח יש בילה [בר"ה י"ג. ב']. ולחבי דיינינן כאילו יש בר' מדות שקבל ק' שלו וק' של הע"ה. וכן בר' שקבל הע"ה. ולחבי תרומ"ע נותן על ר' שלו בכל מקום שהן בחלקו ובחלק של הע"ה. ואח"כ מפריש דמאי ק' שבחלקו שהן של הע"ה:

משנה ח חבר וע"ה שירשו או נשתתפו או ארסו שדות יחד. רשאי לומר לע"ה טול חלקך משדה זו. ואני אטול חלקי מאורו מין בשדה אחר. ואז א"צ לעשר חלק הע"ה. אבל לא יאמר לו כן במין אחר מהמין שקבל הע"ה:

משנה ט ואפילו בירשו החבר והע"ה דמאי. דוקא בשהב' חלקים הן מין א' א"צ לעשר חלק ע"ה. ולא כשהן ב' מינין. מדה לענין מתרות. הרי קי"ל מותר לגרום טומאה וכו' כלעיל. ולחבי אפילו בב' מינין אין חשש:

משנה י מיתו נר ועובר כוכבים שירשו מאביהן עובד כוכבים. ויש בהירושה גם דברים האסורים לישראל בע"ז וי"ל לפי שירושת גר לאביו הוא רק מד"ס. לפיכך גם במין בשא"מ מותר לומר לאחיו טול אתה איסור ואני אטול היתר כנגדו. ורק כשבא כבר האיסור ביד הגר אסור להחליפו עם אחיו:

משנה יא ע"ה שאמר על פירותיו בסוריא. של א"י הן. חייב הקונה לעשרן. ובאמר אבל עשרתים נאמן במנו דאמר של ח"ל הן. או של סוריא משדה עובד כוכבים. דמסור מלעשרו. וכ"כ כאמר משדה שלי בסוריא הן. חייב הקונה לעשרן. ובאמר אבל עשרתים. נאמן במנו כנ"ל. ורק בידוע לנו שיש לו שדה בסוריא. מסתמא משדהו הביא. וא"נ במנו.

משנה יב דוקא מאכל שלו לא יתן לע"ה עד שיעשר. אבל בקנהו מיד לע"ה [אב"י כלו' שקנהו מיד בתחילה לע"ה]. א"צ לעשרו מקודם ואם קנה ב' כבדות או אגודים א' לו וא' לע"ה. כיון דדמאי מדרבנן. אמרי' יש בירורה וא"צ לעשר חלק של הע"ה. ורק בבירר מקודם איזהו שלו ונתערבו: הרי שלו ודאי חייב מדאורייתא. ואינו יודע איזהו שלו. אמרי' בדאורייתא אין ברירה. ובפרט כשהיה האיסור מבורר מעיקרא [כתוס' תמורה ד"ל. ע"א] ולחבי אפילו הרוב הוא של ע"ה לא בטל שלו ברוב מדיכול לתקן:

פרק ז א המזמין את חבירו. אומר מע"ש וכו'. והיכא דהתנה מע"ש מותר להפרים בשבת אבל לא התנה אסור דתנן ספק תשיכה מעשרים את הדמאי הא ודאי תשיכה לא. והכא מיירי בהזמינו חברו ולא הדירו דאי הדירו הא אמרינן לעיל פ"ד אוכל עמו בשבת ראשונה אע"פ שאינו מאמינו על המעשרות. א"נ התם בשבת ראשונה של המעשרות א) **אומר מערב שבת** ב) מה שאני עתיד להפריש מחר ג) האכן. **א המזמין** נד"ג המזמן וכ"ה נב"ל ד"ל. מערב שבת נד"ג מערב השבת וכ"ה נמצנ"ג. מחר שם למחר. עדיים שכך הוא עושה ולא אינו מפסיד נאמנותו בכך: **אומר** מע"ש. והעיקר אלינו כי בדמאי אדם מתנה על הדבר שאינו ברשותו. הרמב"ם:

מלאכת שלמה

פרק ז א בפי' ר"ע ז"ל. והכא מיירי בהזמינו חברו ולא הדירו דאי הדירו וכו' ע"כ. אמר המלקט כתב ה"ר אפרים אשכנזי ז"ל וכן הירץ רבינו שמשון ז"ל וע"ע אי בהדירו כיון שיוכל לתקן כמו שאמר כאן נמה יהא מותר בלתי שום תיקון. ול"נ נפ' לנעיל מיירי שיאכל עמו ולא מודע לו בתיזה יום יקראהו

פרק ז א חבירו. עיין מ"ש בפ"ד מ"ב: **אומר** מע"ש וכו'. כתב הר"ב הכא מיירי בלא הדירו וכו' וכ"כ הר"ש ולכאורה אפשר לומר דאפי' כי הדירו הואיל ובע"ש הוא שיכול לתקן ע"י תנאי חייב לעשות משא"כ משנה לעיל דבשבת עצמו הוא שהדירו שכן היא שעיה לעיל גבי שכח לעשרן (בשבת) שואלו בשבת וכו' וכן העתיקם בהגהי הרמב"ם פי"ב מהלכות מעשר. ומיהו הא לא קשיא לפירוש הר"ב דאי בלא הדירו היאך אוכל אצלו והא תנן בפ"ב שאינו מתארח אצל עם הארץ דיש לומר דהכא בעי למטא תקנה למי שרוצה לאכול מתוקן ואף על פי שלא קבל עליו להיות נאמן אי נמי באם ייחד לו עדיים שכך הוא עושה ולא אינו מפסיד נאמנותו בכך: **אומר** מע"ש. והעיקר אלינו כי בדמאי אדם מתנה על הדבר שאינו ברשותו. הרמב"ם:

שלמה

פרק ז א בפי' ר"ע ז"ל. והכא מיירי בהזמינו חברו ולא הדירו דאי הדירו וכו' ע"כ. אמר המלקט כתב ה"ר אפרים אשכנזי ז"ל וכן הירץ רבינו שמשון ז"ל וע"ע אי בהדירו כיון שיוכל לתקן כמו שאמר כאן נמה יהא מותר בלתי שום תיקון. ול"נ נפ' לנעיל מיירי שיאכל עמו ולא מודע לו בתיזה יום יקראהו

יכין

פ"ז א) ולא מיירי בהדירו. דבהדירו מותר לאכול כל שבת ראשונה כפ"ד מ"ג התם מיירי בסעודה נשואין. ואף דאינו מתארח אצל ע"ה כפ"ב.

תפארת ישראל

משנה

פרק ז א המזמין אם חברו. נמצנו עני או אכסניא מיירי בשאינו אוכלין אותן לתנאי. ואם לנעיל פ"ב אינו מתארח אצל ע"ה הינו בשאינו עני

יכין

כ"ל דבהזמינו שרי מדרבי שלום: ב) דבלא התנה מע"ש. אסור להפרים בשבת. דדוקא בס' תשיכה מעשרין הדמאי: ג) ממה שאוכל וממה שאתה

ראשונה

ולא אכסנאי. ומיהו עני ואכסניא אפ"פ שמותרין בדמאי הא אמרי' רפ"ג הרוצה לתקן יתקן וקמ"ל הכא כיצד מתקן. והא דאמרי' פ"ד מ"ב ובשבת שנים פפ"ב

ציונים

א המזמין. פי' פ"ב מהל' מעשר ה"ז יא:

תוס' אנשי שם

פ"ז א הוי"ם ד"ה אומר כו'. והרמ"ז פי' דמתארח ר"ל להיות אצלו זמן מה אבל לא לאכילה בעלמא וגם שלא יבא הוא אצלו לאכילה הכא שהוא הזמינו והוא לפעם א' ע"כ. וכן מצינו בירושל' דרבי ור"י בר"י מתאכסנא פ"א אצל ע"ה. ועוד יש להוכיח כן מדאמרינן בירושלמי בפ"ב שאם רצו לחבר מיסב פ"א אצל בעה"ב אינה מזקה אינו ע"ה שאני אומר על התנאים שבאנו הוא מיסב. ולהתוי"ט ק' דאמאי אינה מזקה והלא אם היה ע"ה לא היה מחבר אוכל אצלו אפילו פ"א ואם לא שייך בירוצי מתייט אצל ודאי כהרמ"ז. (פ"ל):

ב מזגו. עם אכם ר׳ :

ראשון לציון

משנה ב [תר״ם ד״ח] מזגו לו את הכוס כו׳ וכדליתא בירושלמי ולריך (להחליט) בספרים העתיקו הר״ם לריך להלחים בספרו ולאיתי בירושלמי שלפני הגי׳ ולריך להחליט בספרו והגיה ר״מ פערקאין ה״ג להלחים ודע שבירושלמי לא תני על המשנה דמזגו לו אלא מרים פירקין תני ולריך להלחים בספרו. ושפיל אלעזריך דבמשנה ג׳ לא תנן אלא אומר מע״ש

תוספות רע״ק

פ״ו מ״א [אות ע] עשרוי תרומת מעשר עליו) ובירושלמי ר׳ ירמיה בעי קומי ר׳ זירא ואינו אסור משום איבוד אוכלין (פי׳ התרומה שהוא מפריש למחר צריך לאבדם שלא יכשל בה הבעה״ב) א״ל מפרר כ״ש ואוכל (פי׳ דרך אכילתו מפרר אותה כ״ש פירורים דקים אין בהם משום איבוד אוכלים. הרא״ש) א״ל וכי אינו אסור משום גזל. כי הזמינו לאכול אצלו ולא לאבד האוכלים. א״ל שיהא לו קורת רוח (פירוש הואיל והזמינו יש לו נחת רוח בהם ואפילו מפרר לא איכפת ליה. הרא״ש): משנה ב [אות עא] בתי״ם ד״ה שאני עתיד לשייר. ומפיים הר״ש) קיצר בהעתקתו. וקו׳ הר״ש בנויה

תוס׳ אנשי שם

ב תוי״ם ד״ה מזגו כו׳ נקט שתייה כו׳. ונקט מזיגת הכוס לפי שהוא הראשון לף נחול שפיו מהגין בין שלפני המזון כ״ם בשבת שלריך לקדש על היין. (ס״ג). והרמ״ז כ׳ דנקט שתיה לרבותא דאפילו אלא מהני תגלה דמעכשיו ולכשתהה. ונעמא משום שהוא דמאי. דבולאי לאסור כדהני בתוספתא דסוף מבילתין הקורא שם לבולי הבנית לא יאמר מפיה כו׳ מפני שהמשקין מעורבין. ע״כ: ד״ה שאני עתיד כו׳ ומפיים הר״ם כו׳ דהכא בדמאי כו׳. לפי מה שכתב דברי הר״ם על דברי הר״ב וכ׳ דהכא בדמאי כו׳ נראה שהבין דקושיית הר״ם היא דמ״מ נעשה מדומע למפרע כיון שם בריה אבל ליתא דאין כאן מדומע כיון דיש בריה ממיגון דמה שבשייר הוא קדום למפרע ומנכר התרומה ולף שמתחלה היה מעורב מ״מ היכי שנעשה קדום למפרע הוי כמו תרומה שנפלה בתולין ומנכר התרומה בגון בינם דמעלין התרומה הילכת ולא שייך מדומע ונאמת כוונת הר״ם כמ״ש בהור״ע. וקן מבמע בלשון הר״ם דדקאמר מעיקרא ואי בהל״ל הא ביה קאי ומשמע דעל ענין אחר מקשה.(רי״ב):

ב מזגו לו את הכוס לומר וכו׳. מפורש ברפ״ה. וע״ש לענין חלה. ומ״ש הר״ב מודד לו האחד וכו׳. וכן ל׳ הר״ם וכל לפרש הר״ל שמשער באומד כמה שיעור אכילתו. ומתשב בלבו להתנות עכשיו ושיפרים כזה למחר: ב מזגו לו את הכוס לומר וכו׳ ואין די לו במה שהתנה וכו׳. ותנא נקט שתיה וה״ה למה שיאכל שלריך שיחזור וירחוץ בשפתיו בשבת בשעה שמפרים זו אחר זו וכדאיתא בירושלמי ולריך (להחליט) [פ״ל להלחים וכן הגיה המפרש בירושלמי וכ״ה בר״ם והוא לשון לחם] בשפתיו. וקלת קשה דמתני׳ היא לומר וכו׳ ומאי קמ״ל. ומאא דאי ממתני׳ הוה אמינא דבחול שנויה אבל בשבת לא יאמר וכו׳ משום דהוי כמתקן בשבת קמ״ל דאף בשבת לריך שירחוץ. והרמב״ם אע״פ שבפירושו פירש למשנתינו לענין שבת. בחיבורו פרק ט מהלכות מעשר העתיקה לענין חול שכן אחר שהעתיק נתן לו עם האדון כוס לשתותו וכו׳. כתב וכן אם זימנו הבירו לשתות בשבת מתנה: שאני עתיד לשייר. כתב הר״ב דמוקי בירושלמי באומר מעכשיו ולכשתהה תהא תרומה ונמלא שלא שתה טבל ומשמע דאפילו אומר מעכשיו ולכשתהה תהא תרומה ונמלא שלא שתה טבל וגם לא היה מדומע: בפיו

מלאבת שלמה

וקראתו בשבת לאכול אצלו דלא אינו בידו לתקן והכא מיירי שהזמינו מע״ש ודוק עכ״ל ז״ל. וכן פי׳ החכם ה״ר משה פיזנסי ז״ל וז״ל המזמין אם חברו מע״ש שיאכל עמו בשבת ובע״ה שהזמין לחבר עסיקי׳ והאי חברו דקאמר אהוכו קאמר. והוא אינו מאמינו. ולאו דוקא אינו מאמינו דאפי׳ מאמינו אינו סומך עליו מן הסתם ואפי׳ אמר לו משומרין הן. דלא התירו לו ע״י שאלה ובלבד שיאמר לו משומרין הן אלא בשבת כשבכח לבל בחול מסתמא אפי׳ מאמינו ואפי׳ שואלו לא יאכל על פיו עד שיעשר או בתנאי כלמפ׳ במתני׳ ע״כ וקרוב לזה כתב בתוי״ט. ומ״ש בר״ע ז״ל מודד לו האחד ואח״כ [כו׳] הוא לשון מושתק מהר״ם ז״ל אמנם כבר מלאתי בתלמודו של הרב בצלאל ז״ל מונה שם בר״ם ז״ל שמחק מלת מודד וכתב במקומה סמוך לו לזה האחד יהיה ואח״כ וכו׳ והוא תחלת דבור וכמ״ש בס׳ הסגהות שקראתי שמו בנין שלמה להבמת בצלאל. וכ׳ הרא״ש ז״ל בירוש׳ מפ׳ דדוקא בדמאי התירו להתנות על דבר שאינו ברשותו אבל בולאי בדבר שהוא ברשותו יכול להתנות כהיא דתנן לק׳ בפרקין היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו וכו׳ ואומר שני תאנים שאני עתיד להפרים וכו׳ אבל על דבר שאינו ברשותו אינו יכול להתנות והמתנה על ולאי אם התנה בשבילו ובשביל אחרים מועיל התנאי אף לאחרים וא״כ הבעלים לזכות להם (הגה״ה ועיין בר״ם) אבל אם אמעון בר בא בש״ר יוחנן לריך *) להלים בשפתיו. ר׳ ירמיה בעי קומי ר׳ זירא ולא ממלא כמתקן בשבת דכיון שלריך לאמרו בשפתיו למחר ה״ה כמפרים בשבת. אילולי תנא. כלומר נלהו דבריו כמו אוממייה. ויש גורסים אלהתנה כלומר כיון שהתנה מע״ש מותר להחלים בשפתיו ואינו נראה כמתקן. ר׳ ירמיה בעי קומי ר׳ זירא ואינו אסור משום אובדן אוכלין פי׳ התרומה שהוא מפרים למחר לריך לאבדה אלא יבשל בה בעה״ב א״ל מפרר כ״ש ואוכל. פי׳ דרך אכילתו מפרר אותה כל שהוא ופירורין דקין אין בהן משום אבוד אוכלין. א״ל וכי אינו אסור משום גזל פי׳ הזמינו לאכול אצלו ולא לאבוד אוכלין א״ל שיהא קורת רוח. פי׳ רואה ע״ה בנחת רוחו של זה החבר דאהוכו הוא כיון דהזמינו. ופריך ליה

*) אולי נ״ל להלחים וכן לקמן.

הרי הוא מעשר ד) ושאר מעשר סמוך לו. זה שעשיתי מעשר ה) עשוי תרומת מעשר עליו ומעשר שני בצפונו או בדרומו ומחולל על המעות: ב מזגו לו את הכוס ו) אומר מה שאני עתיד לשייר בשולי הכוס הרי הוא מעשר

ד״ג. זה עם רוה.

על בתור שנשה בתולה והכא בשאר שבתות: הרי הוא מעשר. ותרומה גדולה אינו לריך להפרים דלא נחשדו עמי הארץ עליה כדפרשינן בפ״ק ועל אחד ממאה שמפרים למחר אומר הרי הוא מעשר ראשון ושאר מעשר דהייט תשעה שהוא חייב עדיין כדי שיהא עשרה למאה מודד לו האחד ואח״כ אומר זה האחד שעשיתי תחילה מעשר עשוי תרומת מעשר על תשעה הסמוכי׳ לו: מעשר שני. יהיה בצפונו או בדרומו ומחולל יהיה על המעות ונמלא למחר שאין לריך להפרים כי אם תרומת מעשר בלבד ואוכל ושותה את השאר: ב מזגו לו את הכוס. ביום השבת: אומר וכו׳. ואין די לו במה שהתנה מערב שבת אבל לריך לחזור ולומר בשבת כשבא לאכול ולשתות מה שאני עתיד לשייר מן הכוס וכו׳. בירושלמי פריך אם באומר מעכשיו תהא תרומה הרי הכל מתערב יחד ונעשה מדומע ואם באומר לכשאשתה הא לא הוי תרומה אלא לאחר ששתה ונמלא שותה טבל ומשני באומר מעכשיו ולכשאשתה תהא תרומה ונמלא שלא שתה טבל וגם לא היה מדומע: בפיו

קדשה

מעובדא דרבי ור״י ב״ר יהודה מאחרו אבל בעה״ב אזל לנשנא ביומא א״ל הב דעתך דאינון מחשדוך יתיב ליה מעיין לון ועבדין נפשין מזרקין דין לדין ואינו רואה שיהא לו נחת רוח אלמא חזינן דעיין עליהם והוצרכו לעשות כזורקין אל״ז לאבדו. ומשני רואה ולא בעי דיתשדוניה ע״כ. ובירושלמי תני ר׳ יהודה אוסר לה״ח לאכול אבל ע״ה המזמין אותו בשבת דס״ל דאין תנאי מועיל אפילו בדמאי במה שאינו ברשותו: ב בפי׳ ר״ע ז״ל. מזגו לו את הכוס ביום השבת. כ׳ הה׳ הר״י אשכנזי ז״ל בירושלמי נא פי׳ כן אלא פי׳ לענין מזיגת הכוס יאמר מע״ש מה שאני וכו׳ ע״כ: אומר כו׳. עד ומחולל על המעות ועד בכולל כל אלו הם דברי המתנה הראשה לשתות הכוס שמזגו לו ואחר שאומר כל הדברים הללו שותה ומניח כדי תמ״ע בשולי הכוס. וכתב הה׳ הרר״י אשכנזי ז״ל נ״ל שמותר לאבדו כי בולאי תרומה ממאה ואם לא תאמר כן קשה מה עשה ממנו: בפי׳ ר״ע ז״ל. בירושלמי פריך כו׳ עד ונם לא היה מדומע. אמר המלקט כתב הרא״ש ז״ל ותו פריך בירושלמי ולא ממלא תרומה ממאה בשבת כי מה שנשאר בכוס הוא תרומה ממאה כי כל מה שהוא ביד ע״ה בחזקת ממא הוא. א״ר אלעזר משייר.כ״ם חולין דתמיכן משלמין תרומה ממאה עם הטהורה ועם החולין. ולא דמיא תמן ממאה לגורך טהורה ברם הכא חולין לגורך ממאה א״ר יוסי כ״ר בון עם ידיאתו מן הכוס הוא קדוש כלומר אין התרומה קדושה עד שישתה ומאה והלאה אינו משלמת את הכוס אלא מניחו על השלחן. תמן תניא הלוקח יין מבין הכותים וכו׳ ותניא ר׳ יוסי ור״ש אומרין שמא יבקע הנוד וממלא שותה מבלים למפרע הדא מתני׳ לא ר״י ור״ש היא.א״ר יעקב בר אידי הכל מודים בכוס שהוא על אתר כלומר ולינה לנויחם להא לבקיעת נוד. אינו מובן לי ירוש׳ זה דמה בקיעת הנוד שייך הכא בשלמא גבי הלוקח יין מבין הכותים יבקע הנוד קודם שיפרים למחר ונמלא מה ששתה למפרע טבל הוא כיון שלא נא לבסוף לידי הפרשה אבל הכא אם נבקע הנוד קודם שתייה מאי השם אינא ואם לאחר ששתה כבר הוא מתוקן עכ״ל ז״ל. ושמא דהירושלמי היא גופה משני כגון״ל. ולשון הר״ם ז״ל בנוד שמשהין בו היין יש לחוש שמא יבקע אבל כוס דרך לשתות

לאחר

יכין

שאשתה. ואע״ג שעדיין אינו ברשותו. בדמאי מתנין אפי׳ לדבר שאינו ברשותו: ד) ואח״ג לא נחשדו: ה) יהי׳ למחר עשוי וכו׳: ו) בשבת.

משנה

מנהל הגאה לא יאכל. הסם באינו עני ואמקנית וכני משמע דעני ואמקנית אוכלין בלא הדרה ובלא אורחי׳ להדיגן: הרי הוא מעשר ואפלו מעשר ט׳. מה שמיקנו לומר בלשון זה פי׳ כפ״ה: ב אומר מה שאני עתיד לשייר. פי׳ לא מבטיח אם מפרים קודם שנותה ואומר מה שנפי הכוס מעשר ואלו מעשר כו׳ ודאי ב״ד. אלא דאפי׳ לומר מה שאני עתיד לשייר ונמלא שותה קודם הפרשה נמי אינו דבדמאי דהכנן לא בריה וזה שנשאר בשולין הוי כאילו הופרש מתחלה. ולהכי נקט מזגו לו את הכוס דאפי׳ במתקן דאסור בטבל דאוריתא בכה״ג כמ״ש הכמב״ם רפ״ז מה״מ שהמשקין מעורבין ונאוכלין מותר ובדמאי

יכין

ואם״ה לכשיאכל יאמר ג״כ מה שאני וכו׳ רק נקט כוס הקידוש שקדם לאכילה ואע״ג דכבר אמר כן אתמול. הייטו רק כדי שני״ז יהיה מוהר להפרים

תפארת ישראל

בשבת

ראשונה

אפי׳ במשקה שני. והלכך הא דפריך בירושלמי אם אומר מעכשיו תהא תרומה הרי הכל מבטל. לא פריך אלא למ״ד אין בריה אפי׳ בדבנגן הכהיא דר׳ יוחנן בירושלמי אמתני׳ ז׳ פ״ו. אבל למאי דקי״ל בדבנגן יש בריה לק״מ וכמ״ש תוי״ט ולכך הסתיק הרמב״ם משנתינו ז״ל בפ״ט ולא הזכיר באומר מעכשיו לכשאשתה דלדידן דקי״ל יש בריה בדבנגן לא לריך לזה. ובירושלמי אלינא דתי״ד אין בריה הולכך לזה. ומשני באומר מעכשיו לכשאשתה. והשתא שפיר מקשה הר״ב דהאי לכשאשתה ע״כ אחר שמר שתה קאמר דאי בהתנאה שתיה כהיא דכתב תוי״ט בשם הכ״מ בפ״ב דמעשר שני. הכי בשבת השתיה הוא מדומע אלא לאחר

נגב

קדשה. [ועיין מ"ש בשם הכ"מ בסוף פ"ב דמעשר שני וכן בפ"ה סוף משנה ז' בשם הר"ש]: ומעשר שני בפיו. בכוס לא שייך כולי האי בלפופו או בדרומו והוי יותר קביעות מקום בפיו: ג ומעשר שני באחרונה. אבל ל' התוספתא הבאות אחריהן. וזה יותר נכון. וכן יש לפרש באחרונה. מה שאחרי אנו העשר ולא מה שהוא באחרונה לכל הגרוגרות כולן שאין לו טעם שיאחרם עד לאחרונה. ונמצא בכתוב כיולא בזה שנאמר (בראשית לג) וישם את השפחות וילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים ולא נמצא לקרוא אחרונים לאמצעיים אע"פ שיש עוד אחרים אחריהם והייתי דכלפי הקודמים אליהם קרויים אחרונים. ושמעתי שמן הכתוב הזה תשובה לשואל בפ'(הגי ב)גדול יהיה כבוד הבית האחרון שעל בית שני נאמר. ונמצא שאין עוד בלעדי. והתשובה שפירושו כמו אחרונים דלאה שיש עוד יוסף ורחל אחרונים לה כן בית שלעתיד שיבנה במהרה בימינו יהיה אחרון לזה השני. וזכיתי אני להביא עד שני לקול האות האחרון שמעו לקול האות האחרון ונהנין עוד אות שלישי כו' עכ"ל אבל הרב אבן עזרא

ר"ע מברטנורה

בפיו. בפי הכוס: ג שאינו מעשר ז) ושאר מעשר סמוך לו. זה מאמין לבעל הבית. על המעשרות: שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר וחוזר עליו ומעשר שני בפיו ח) ומחולל על המעות: ג פועל שאינו מאמין לבעל הבית ט) נוטל גרוגרת אחת ואומר זו ותשע הבאות אחריה עשויות מעשר על תשעים שאני אוכל זו עשויה תרומת מעשר עליהן ומעשר שני באחרונה ומחולל על המעות

ז"ג. ג זו עשויה מיומלמי ווו עשויה. באחרונה מיומלמי באחרונות. וחוזר

משנה ראשונה

אמר בפלפולו או בדרומו אלא מיידי דנקט שולי הכוס נקט פיו: ג נוטל גרוגרת אחת. כ' הה' הר"י אסכמי ז"ל כ"ל שאינו רשאי ליתנה לנעבר"ב משום לפני עור לא תתן מכשול שהרי הוא עשאה תרומה וכ"ה משמעת המשנה מדתנן שלריך לחסוך גרוגרת אחת וכן יש בירושל' שמלבדה ע"כ: באחרונה. כ"א באחרונות

יכין

בשבת. אבל לענ"ד מפני שאתמול עדיין לא היה היין והמאכל מבורר לפניו. להכי היום אחר שנתברר שניהן לפניו לריך לחזור ולומר: ז) מעכשיו ולכשאשתה (א) דבלא מעכשיו הו"ל עובל למפרע. ובלא אמר לכשאשתה הרי הו"ל מדומע. וכיון דדמאי מדרבנן אמרינן יש ברירה. וק"ל הרי מפסיד כהן מדעושה תמ"ע שיורי כוסות. דאסור [כה"ת ק"ע]. ואי"ל הרי אמרי בירושלמי. דמה שמשייר מאכל בידים. כדי שלא לבים הע"ה. ע"כ לענ"ד הרי לריך לשלם לכהן מה שהפסידו. ואי יפרים משיורי כוס הפסידו דמי הרומה הראוי לאכילה. ודוחק לומר דמיירי שהיה התמ"ע פחות מס"ד שבוג. דמותר לאבדו [כפי"ח מ"ח דתרומות]. ונ"ל דה"ע מדבל"ז אינו ראוי לאכילה. דהרומת ע"ה טמאה היא. ואף דכל מפרים לאיבוד לא הוי תרומה [כנ"ק קפ"ז] הכא בחולין טמאים שאי. וב"ה שהאיר עיני הכהים במשנה חמורה זאת: ח) בפי הכוס. דבכוס עגול וקטן אינו נוח לטוון רוחות לפון ודרום: ט) על המעשרות. ואילה"ק הרי מדאוכל

תפארת ישראל

פ"ז (א) ב"כ הירושלמי. וכתב עלה רבינו הגאון מהו' עקיבא אלגיס"ז [אות עא]. וז"ל הקשה עוד בירושלמי. ולא נמצא מעלמל תרומה טמאה בשבת כו'. ומזה ק"ל אמ"ש (מג"ל ס"ח סק"ז) כו' וע"ע עכלה"ע. ותמהני על רבינו. דלדברי המג"ל לאו דיליה היא. דכך הוכיחו תוס' (ביצה ל"ג ב ד"ה מבל) ור"ן שם. אמנם רבינו הגדול אבר עינו כעין הבדולח. איך אפשר דלמתמיה ליה דברי הרא"ש ולאן. שפירש במסקנת הירושלמי דקאמר דשם יליאתו מהכוס יהיה קדוש וז"ל הרא"ש ואם יהיה תרומה. ומאי הלאה אינו מעלמל הכוס. אלא מינהו על השולחן. עכ"ל. מלשון זה מוכח דס"ל דמקשן היה. שיעלמל הכוס גם אחר שיוצא שתייתו. מדלא"ל ליזהר מעלמול הכוס על השולחן. גם בני טורך שתייה. ופ"ז מבני שמתמה אלא יהיה תרומה עד שיסתלק מלעלמל עוד הכוס. או כ"ל דס"ל דמקשן היה היכף אחר גמר שתייה קודם שינינו על השולחן עשהו תרומה מעיקרא. ואחא מקשי שפיר והרי מעלמל תרומה טמאה ולא למי לסך דרמנ"ל. דהתם הטוקלה כבר הוא בידו. מש"כ הכא. מדעשהו תרומה בעודו בידו. הו"ל כלוקח הטוקלה בידו. [וגדולה מזו מלאנו דאפי' כשהטוקלה כבר בידו כ' רמנ"ל דס"ז סקי"ע בשופר בביה"ש. שאריך שלא יביא ל"ע לידי כך] ואחא משני דעם שלוקו מהכוס. וי"ל כשסילק ידו ממנו מקדישה לתרומה. ומאי הלאה אינו מעלמלו עוד. ואילה"ק לירושלמי. איך יסתלק מהכוס לגמרי. הרי לריך לשפטו שלא יכבל בו הע"ה. כדמאריך ירושלמי לעיל לפרל הלחם מה"ש. י"ל דהכא מדהוה שיורי כוסות. גם הע"ה אינו שותה. ושיתנו לבהמה מלהא דל"ש. ואילה"ק הרי גם בנ"ז ירושלמי זה הוא דלא כבבלי

בועז

בשיעור אכילתו וכ"ג ושמשון ר"ה ד"ה ומעש"ש כו' וזה יותר נכון. ולא דאדרבא לשמא דמתני' דייקא טפי דקונבא מקום גמור באתרונה וכ"כ הר"מ בפ"ט ומ"ש הוא הטעם באחרונות. (רמ"ן): בא"ר תשובה לשואל כו'

משנה ראשונה

נמר שמיה קאמר ונמצא שמה עבל. ובשלמא לת"ד יש ברירה אפי' נעשה תרומה אחר נתר שתי' כאילו הופרש מקודם הוא כמ"ש הר"ב במ"ד. אבל הירושלמי דאייבי לת"ד אין ברירה לא מתיבב. ודע שהמוס בפ"ב דחולין ד' ל"ה כתבו דע"ה שאחר הפרשתי לנוח תבית יין של תרומה רביעית קדש נאמן אף על התרומה וא"ת אין יאכל כהן תרומה כיון דקדש מעורב בה. וי"ל ע"י ברירה שיאמר רביעית שאני מתיר לכפרים יהא קדש ע"כ. ומשמע דס"ל אלא כדברי הרמב"ם שכתבו דבמקשן המעורבין בדאורייתא אין ברירה. וע"ל דס"ל אף מתני' מיתוקמא כמ"ד יש ברירה בדאורייתא ותייבו ר"מ כמ"ש הר"ב במ"ד. ומיהו לסלכה דקי"ל אין ברירה בדאורייתא אין מקנה לנמשקין המדומעין דאורייתא לשתות קודם הפרשה. ובמ' מ"ת הדברים מנומנמים. ומה שהעתיק הר"ב לשון הירושלמי מעכשו ולכשאשתה מ"ש הוא ול"ל לכשאשתה בלא מעכשו. ומה שהעתיק הר"ב לשון הירושלמי הוי אי מנאה אי מחכה בפ"ב דקידושין ובפ"ז דגיטין מהיום ולאחר מיתה. ומפ"ש

חיירי שאוכל מה"ת אז בתנום בדבר שאינו גמ"ל דהא אוכל מה"ת ופטור ולא דבדבר שנגמ"ל הנא אינו אוכל אלא בשקנן וא"ה מ"מ תמ"ל מבל בעה"ב לר"י דקי"ל כותיה הא שמעינן שהם במסכת מעשרות דכה"ג פועל חייב לעבר וה"ג מסתברא דמשל פועל הוא כיון דאינו חייב לעבר אלא ע"י זיוף אבל אוכל אלא מ' מן הסל ופטור מי הכריחו לגרף ולהכילן לידי חיוב מעשרות. וכן מלאתי ג"כ בדברי הה"מ פ"א מה' שכירות פועל חייב לעבר וה"ג שהוא לעבר מבלו וא"כ ק"ו הוא דהתם ולאי מבל וקי"ל דמבל פועל כ"ש הכא בדמאי שהוא ספק והיאך נחייבו לבע"ה. וכ"ש דליכא לאוקמי במאכיל פועלין בדרך מהנה דהא פשיטא דחייב לעבר בשם הרמב"ן דפועל חייב לעבר מבלו וא"כ ק"ו הוא דהתם ולאי מבל וקי"ל דמבל פועל כ"ש הכא בדמאי שהוא ספק והיאך נחייבו לבע"ה. וכ"ש דליכא לאוקמי במאכיל פועלין בדרך מהנה דהא פשיטא דחייב לעבר מה שהוא אוכל בהלי מבל ובדמאי כה"ג פטור מלעבר דקי"ל מאכיל את העניים דמאי. וע"ל דאיירי במקום שהבו לזון את הפועלים ובעושין בתנום בדבר שנגמ"ל ולא שאוכלין מאותו המין בדאייבי במס' מעשרות דהתם אם היה אוכל מ' מ' בתנאו היה פטור וע"כ כשאיך אינו אוכל אלא מ' מ' כשאיך אינו חייב לעבר אכילת הפועל ואינו רשאי לפרוש מהנו בעבל ופועל להעמת דהכי מתיא שיאכילנו מתוקן מש"ה בדין הוא דמע"ש נמי מבל בעה"ב. אלא מבוס דבדמאי עסקינן המע"ה לכך וכיון שאינו אוכל מה"ת בעה"ב חייב לעבר אכילת הפועל ואינו רשאי לפרוש מהנו בעבל ופועל להעמת דהכי מתיא שיאכילנו מתוקן מש"ה בדין הוא דמע"ש נמי מבל בעה"ב. אלא מבוס דבדמאי עסקינן המע"ה לכך פטור ממע"ש שהוא אומר שתקנו. ומ"מ תמ"ע שהיא מ' מק' רמו עליה כ"ד בכה"ג דמהלכות מדינה אכיל. (מ"ש): על השעיר. והר"מ בפ"ט כ' על המלה שאני עתיד לאכול. ונראה דהיינו הך דמתני' ר"ל ל' מעשר ממע"ש שהוא אומר שתקנו. ומ"מ תמ"ע שהיא מ' מק' רמו עליה כ"ד בכה"ג דמהלכות מדינה אכיל. (מ"ש): על השעיר. והר"מ בפ"ט כ' על המלה שאני עתיד לאכול. ונראה דהיינו הך דמתני' ר"ל ל' פטור

שליש. [*וכן נמצאו ברייתות בסוף פ"ק דתענית (יד.) שנאמרו אחרונות ונריך לפרש דר"ל כלפי הראשונות. ואין עד הכחשה ממשנה ו פ"ג דגיטין (דף כט:) דתנן אחרון ודייקינן התם בסוגיית מכלל דאיכא אמצעי ואמאי דלמא כלפי קמא קרי ליה אחרון. לא קשיא דהתם דנוכל לומר שיש אמצעי לו לאו דהכי הוא דאיכא אמצעי לא הוי ליה לשנות אחרון דהא איכא לפרש משום דאיכא אמצעי הוא שאומה כן מש"ה דייק שפיר אבל היכא דליכא לומר שיש אמצעי מוכרח הוא שלשון אחרון כלפי קמא הוא ושייך לומר אחרון על השני אף שאין לפניו אלא אחד]: **ורחושך**. כתב הר"ב נמצא. מל' הנכת את בנך (בראשית כב) הר"ם: **שהוא תנאי ב"ד**. וכתב הר"ב הלכך חייב בעל הבית ליתן לו וכו'. וכ"כ הר"ש ור"ל הלכך מחויב בעל הבית ליתן לו וכו' ולכך רשאי לאכול. אבל אינו ר"ל שחייב כלומר שנחייבהו לבעל הבית שיתן לו וכו'

וחושך גרוגרת אחת. ר"ש בן גמליאל אומר לא יחשוך מפני שהוא ממעט מלאכתו של בעל הבית יא). רבי יוסי אומר לא יחשוך יב) מפני שהוא תנאי בית דין יג):

חיג. וחושך בל"ם נחלקה משנה זו לשנים וכלון מלניין ב"ל וכ"ה בירושלמי וב' שם וחושך וכן נפמון יחשוך נפמ"ן. מלאכתו בירושלמי את מלאכתו:

ורחושך גרוגרת אחת. נמצא מלאכול גרוגרת אחת כעבד אותה של תרומת מעשר שהפרים שלא יאכל גוזל את בעל הבית: לא יחשוך. ויקנה גרוגרת אחת ויאכל שאם לא יאכל מרעיב עצמו וממעט מסטולתו ונמצא ממעט בכך מלאכתו של בעל הבית שלא יוכל לעשות מלאכה: לא יחשוך מפני שהוא תנאי בית דין. שהרי תרומת מעשר משל בעל הבית ומעשר שני משל פועל הלכך חייב בעל הבית ליתן לו הגרוגרת שהפרים

מלאכת שלמה

ולא יחשוך. שם:

ראשון לציון

לגמרי מעניין מ"ל למנסם במ"ם התוי"ט דה"ל דבתול שמיה כו' לאמרים לן תמיה גדולה לפי מה שפירש הר"ם על ירושלמי דתני אמר ר' צריך שיהיה זכור בלב להאיז לומר בשבת בשעת אכילה ומשון כר בא אמר ר' יוחנן דלא סגי בזכור אלא צריך להתענות עוד הפעם בשבת בלחישת שפתיו ועל זה הקשה ר' ירמיה כיון דלמיכה בעי הוי ליה מתקן בשבת אמר ליה אחי תנא כלומר הסמייה ואחמיה תנא התנא ועוד יש לפרש אחמיה הכל תיבה אחת כלומר

חדושי מהרי"ח

עזרא כתב בפי' החומש ו"ל ואמר הכתוב האחרון ואע"פ שיש שם אות שלישי בעבור שלא תראה לו עתה רק שני אלה האותות כי השלישי עתיד לעשותו עכ"ל פי' שב' אותות עשה לו השי' עתה דהיינו המטה שנתפך לנחש והשניה הבא ידך בחיקך כו' אבל אות ג' אמר לו לעשותו שם במצרים ולקחת את מימי היאור כו' אבל אפילו לפי' הרב אבן עזרא שם בחני ב' ג"כ כבר ראו את בית ראשון

תוספות רע"ק

ע"כ לפרש קדוש ומדין ברירה דאל"כ הא שותה מבלים לפרש.וא"כ לפרש דוי מלטול מוקצה. ועל דברי הירושלמי אלו קשה לי.הא מבואר בש"ע או"ח (סי' ש"ח ס"ג) דאם כבר המוקצה בידו מותר לטלטלו למקומשהוא רוצה. וא"כ מה צריך לשייר כ"ש יולין הא בתחלת שהייתו בהיתר נטלו ואח"כ כבר הוא בידו ומותר לטלטלו ולהניחו במקום שירצה. ואף לדעת אבן העזר (סי' רס"ו) דלא שרי זה אלא בכלי שמלאכתו לאיסור כיון דבלא"ה יש לו היתר לצורך גופו ומקומו אבל במוקצה גמור לא. מ"מ הא הכא לכאורה לא נעשה הכוס בסים דהא בה"ש לא היה היין בתוכו כדקתני מזגו לו את הכוס וגם אם היה בו בה"ש היה בסים גם להרשלין.ואף להפוסקים דבשבת נעשה נ"כ בסים. הא א"י לעשות בסים כלי של הבירו כמ"ש המג"א (סס"י ש"ע) והכא הא הכוס של ע"ה.הא"כ כיון דלא הוי בסים יש לו היתר לטלטל לצורך מקומו ומכילא מהני התירא דכבר הוא בידו (וכמ"ש הראב"ד בעצמו לענין שכח מעות בכיס ע"ש) רצ"ע: מ"ג [אות עדה] מפני שהוא ממעט מלאכתו) בירושלמי הובא בהר"ש לא יחרוש אדם בפרתו

יכין תפארת ישראל בועז

מדלאוכל מה"ת פטור ממעשרות. כרפ"ג דמעשר. י"ל דהכא מיירי במוסכר לדבר שנגמר מלאכתו דאז אינו אוכל מה"ת והוא התנא שנוא שיאכל. דהו"ל כלוקח וחייב במעשר כסוף מ"א סס: י) ממנע מלאכול מ' מכדי שבנו. כנגד אותה שהפרים לתמ"ע. שאסורה לזרים. ויתנה לכהן ולהכי חושך. שלא יגזול לבעה"ב. שאומר שעשר פירותיו כבר. ולעיל בהזמינו מ"ל למנע. דמהזמינו מסתמא ניחא לי' לבעה"ב שיפרים: יא) אלא יקנה גרוגרת אחת ויאכלנה: יב) אין ר"ל כלא יחשוך דר"ג. דר"ג קאמר אינו רשאי לחשוך. ור' יוסי ס"ק מ"ל לחשוך [אב"י כת"ק ומ"ל לקנות גרוגרת כרשב"ג שיכול לאכול כל הק' ויפרים מ' לתמ"ע והכל משל בעה"ב]: יג) שהרים התמ"ע משל בעה"ב [אב"י נלאורה הרי גם רשב"ג אומר שתמ"ע משל בעה"ב. אלא שאמר שיקנה מ' החסר לק' מהשון לאכול לפלטו. וכנגד זה אמר רבי יוסי שיכול להפלים אותו הא' ב"כ מנפטר[כ]. [וק' מ"כ נר' יוסי היאך אוכל ק' גרוגרת. והרי כבר מל"ע פי' חייב להפרים מ'. י"ל דתנאי ב"ד דקאמר ר"ל הכי מקנו אלא יהיה לריך להפרים תרומ"ע מגרוגרת היתירה. וכמו שהקנו מחכיזין פטיים ואכסניא דמתי [רפ"ג]. [אב"י וא"מ מקדושת מדן דגן של יבלאל זאוק"ר הייתי אומר שנאמרת מתקן ב' מאות. הא' לו והב' לבעה"ב. ומהמתה אלו מפרים מ' לתמ"ע. ואח"כ יאכל מ' כנגדה מהא"ע המתוקנים דבעה"ב. נמצא דמפקיר הבעה"ב ב' גרוגרות. מ' שנעשה לתמ"ע מל ל"ע דפועל. וא' שנעשה לתמ"ע

בילה (דף כא ע"ב) דמסיק התם דשיורי כוסות דידן מותר לטלטל מדחזי להרגנולים. ודשובדי כוכבים דלשורי הנאה ניהו. נמי שרי לטלטל אם כבר נעשו. דהו"ל כגרף של רעי. א"כ הך שיורי כוס דתרומות יין פמא. מדקיי"ל בין תרומה שנטמא. כב"ם (ב"ק קט"ו ח) דתשפך הכל. משום דבכל דוכתא חיישי' לתקלה (כרכ"מ פי"ב מתרומות הי"ב). א"כ הו"ל אשורי הנאה דהוה כגרף של רעי ושרי לטלטולי [ולא דמי לתרומה טמאה פכ"א דשבת דאסור לטלטל. דהתם ביבש מיירי. דחזי להסקה]. ב"ל דדוקא יינם מלים. מש"כ אמר אישורי הנאה. אף דהוה נמי שיורי כוסות. לא מלים (ועי' מ"ח המ"ו). ואגב אפרש עוד הירושלמי שהביאו הרא"ש כולו מוקשה. דהירושלמי הקשה עוד מלקת יין מכותים. דחיים ר"י ור"ש לבקיעת הטוד. ולמה לא ניחש ה"ל לבקיעת הכוס ומשני הכל מודים בכוס שהוא על אחר. ותמה הרא"ש. מה מקשה בשלמא ביין כותים. שמא יבקע קודם שיפרים לאחר. מש"כ הכא אם יבקע קודם שתייתו אין חשש כלל. ואם אח"כ הרי כבר הפרים. וא"ל ע"פ מ"ד (פסחים דפ"ו ב) השותה כוסו בב"ח הרי זה גרגנן. א"כ מקשה שפיר שמא יבקע בין שתייה לשתייה. גם בל"ז איכא למיחש שמא יבקע אחר גמר שתייה. קודם שישתה תרומה כשיסתלק ממנו כלעיל. ומשני מדהוא על אחר. ר"ל על אותו מקום. ורק זמן מועט שוהה ביניהם ליכא למיחש: **ובשהצעתי** דברי לפני רבינו הל"ל. השיב על תרוצי קמא על קושיתו ברמב"ן. וז"ל פי' ידידי הרב נ"י בהרא"ש לא מחוור לי. דהא הרא"ש כ' מקמי הכי וז"ל אין תרומה קדושה עד שיסתלק מלאכל הכוס [המהני אריבינו וכי כך אמרתי דמ"ש הרא"ש עד שיסתה ר"ל עד שיסתלק מהכוס. אני לא אמרתי רק מדלא"ש עיקר מה דאחדת לן התרלן. הוא שלא יאכל הכוס אחר שעשהו תרומה. ש"מ דהמקשן היה סבור. דאף שלריך להקדים התרומה אחר גמר שתייתו כמ"ש הירושלמי מקמי הכי. עכ"פ עוד יאכל הכוס ע"ג המולקן גם אח"כ. ע"ז קא' הרא"ש אין תרומה קדושה עד גמר שתייתו ומאז והלאה אינו מאכלנו]. ותו אין מכוון פירוש ידידי עם לשון הירושלמי. עם יגיאתו מהכוס. דסיוק מהכוס

תוספות אנשי שם

אין תכונתם שלימה שעוד ר"ל פ"פ לעמר דהתם איכא אחרונים כ' זימני אבל היכא דאיכא רלשון ואחרון יאמרו שהוא כפשוטו. ומחלוקת משה אין רלוים דהתם כשאל"כ ס' הלות האחרון עדיין לא ידע משה מן הפלגשי אבל בתירון הנכון שקרא אחרון ממש לגבון ידי אדם כי הפלגשי יכונמנו ס' כמ"ש ביחזקאל. וכן אמרו בזהר פ' פנחס רכ"א א'. (רמ"ן). ובכסא דמשפטים מבאר בהטוי"ט. (הו"ע): בר"ב ד"ה וחושך כו' כנגד אותה כו'. אינה מלשון זה נראה שסר"ב מפ' שמשתיו ביירה בלוקן שבדי שעודתו של הפועל הוא ל"ע גרוגרות. והוא לוקח ק' ומפרים מ' לתמ"ע ומהא"ע הנשאלים אינו אוכל רק ל"ח שמשייר גרוגרת מ' לבעה"ב משעור שעודתו בתלוף הגרוגרת של תמ"ע שנתן לכהן. והך כנגד דקאמר הר"ב אמנם קאי שבכנגדה מונע מלאכול מהנשאלים. ובזה א"ש לר"י שאינו חושך ואוכל ל"ע שלימין שבוח כדי כל שעודתו כולם מתוקנות. ואי קשיא לת"ק למה יפסיד גרוגרת שלימה לא יקח רק ל"ע גרוגרות המגיע לו לבדי שעודתו ויפרים מהם התמ"ע משלו גרוגרת מ' פחות חלק מ' מן ל"ע גרוגרת וינוחה חלק מ' מל"ע גרוגרת. אפשר לומר דה"ע משום דלהלן שמחיידין אותו כמעשר תשבינו לו עכל והבעה"ב חייב לתת לו ל"ע מתוקנים או ק' עכל ואם יקח הפועל רק ל"ע מהעכל ויניח מ' לבעה"ב יהיה כמוניא מתת"י דבר שאינו מתוקן שמנית אלא הבעה"ב גרוגרת מ' שמגיע לו בעבלה הלכך מחוייב הפועל לתקן

מלאכתו שלמה

ולא יחשוך. שם:

ראשון לציון

לגמרי מעניין מ"ל למנסם במ"ם התוי"ט דה"ל דבתול שמיה כו' לאמרים לן תמיה גדולה לפי מה שפירש הר"ם על ירושלמי דתני אמר ר' צריך שיהיה זכור בלב להאיז לומר בשבת בשעת אכילה ומשון כר בא אמר ר' יוחנן דלא סגי בזכור אלא צריך להתענות עוד הפעם בשבת בלחישת שפתיו ועל זה הקשה ר' ירמיה כיון דלמיכה בעי הוי ליה מתקן בשבת אמר ליה אחי תנא כלומר הסמייה ואחמיה תנא התנא ועוד יש לפרש אחמיה הכל תיבה אחת כלומר

חדושי מהרי"ח

עזרא כתב בפי' החומש ו"ל ואמר הכתוב האחרון ואע"פ שיש שם אות שלישי בעבור שלא תראה לו עתה רק שני אלה האותות כי השלישי עתיד לעשותו עכ"ל פי' שב' אותות עשה לו השי' עתה דהיינו המטה שנתפך לנחש והשניה הבא ידך בחיקך כו' אבל אות ג' אמר לו לעשותו שם במצרים ולקחת את מימי היאור כו' אבל אפילו לפי' הרב אבן עזרא שם בחני ב' ג"כ כבר ראו את בית ראשון

תוספות רע"ק

ע"כ לפרש קדוש ומדין ברירה דאל"כ הא שותה מבלים לפרש.וא"כ לפרש דוי מלטול מוקצה. ועל דברי הירושלמי אלו קשה לי.הא מבואר בש"ע או"ח (סי' ש"ח ס"ג) דאם כבר המוקצה בידו מותר לטלטלו למקומשהוא רוצה. וא"כ מה צריך לשייר כ"ש יולין הא בתחלת שהייתו בהיתר נטלו ואח"כ כבר הוא בידו ומותר לטלטלו ולהניחו במקום שירצה. ואף לדעת אבן העזר (סי' רס"ו) דלא שרי זה אלא בכלי שמלאכתו לאיסור כיון דבלא"ה יש לו היתר לצורך גופו ומקומו אבל במוקצה גמור לא. מ"מ הא הכא לכאורה לא נעשה הכוס בסים דהא בה"ש לא היה היין בתוכו כדקתני מזגו לו את הכוס וגם אם היה בו בה"ש היה בסים גם להרשלין.ואף להפוסקים דבשבת נעשה נ"כ בסים. הא א"י לעשות בסים כלי של הבירו כמ"ש המג"א (סס"י ש"ע) והכא הא הכוס של ע"ה.הא"כ כיון דלא הוי בסים יש לו היתר לטלטל לצורך מקומו ומכילא מהני התירא דכבר הוא בידו (וכמ"ש הראב"ד בעצמו לענין שכח מעות בכיס ע"ש) רצ"ע: מ"ג [אות עדה] מפני שהוא ממעט מלאכתו) בירושלמי הובא בהר"ש לא יחרוש אדם בפרתו

שהפרים לתרומת מעשר: **ד** הלוקח יין מבין הכותים. קודם שנזרו על יין והיה יין ודאי טבל והכא איירי בלוקח ערב שבת בין השמשות לו שלקח מבעוד יום ושכח להפרים עד בין השמשות ולו אסור להפרישו תחנן ספק חשיכה אין מעשרין את הודאי הלכך אסור לקבוע לו מקום דקביעות מקום חשוב כהפרשה

ד הלוקח יין מבין הכותים יד) אומר זה. ומ"ש הר"ב דיין ודאי טבל עיין

ולאסור בין השמשות ומשום הכי לא קתני בסיפא ומעשר שני מחולל על המעות. דכיון דאינו רשאי לקבוע לו מקום בלפנו לו בדרומו לי

מלאכת שלמה

על דברי רשב"ג לא יתחזק ויקח גרוגרת א' ויאכל דאם לא יאכל מרעיב עצמו ומצא ממעט מלאכתו של בעה"ב עכ"ל ומחלקו בהגהת לשון זה הה"ר שובדי' ז"ל בין לשון ויקח לשון קנין כמו כי יקח איש אשה והרא"ש ז"ל שלא ביאר דבריו בין דהייט לשון לקיחה והפישה כמו ולקח הכהן המנחה מידך ולשון הירוש' שהביא על דברי רשב"ג קשיא טובא על פי הרמב"ם ז"ל ע"כ. ובמוך מכתוב דברי הירושלמי. אמר המלקט ואני מלאתי מובה בפי' ר"ש ז"ל מפי' כת"י ויקנה. ופי' הרמב"ם ז"ל דר' יוסי לא בא לחלוק על ת"ק אלא לפרש דבריו הלכך הלכה כמותו ולא כרשב"ג אע"ג דקי"ל כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו וכן פסק שם בתורו. ירושלמי. תני לא יחרוש אדם בפרתו בגילה ושכירה לאריס ביום ולא יעשה בשל עצמו גילה ושכיר עצמו ביום. לא יראיב עצמו ולא יסגף עצמו מפני שממעט מלאכתו של בעה"ב. ר' יוחנן אזל לחד אתר אכלה כפרא חמימום פי' חולה בל' יון אמר לחון מהו כן אמרין לי' ליים א"ל אסור לך ומה אם מלאכת בשר ודם אסור מלאכת הקב"ה לא כ"ש. דבמלאכתו של ב"ו תנן לא יחבוש אפי' גרוגרת אחת. הר"ש והרא"ש ז"ל: **ד** מבין הכותים. אע"ג דר"מ גזר על יינם והך סתמא ר"מ היא דבתוספתא תנאי עלה דברי ר"מ ור' יוסי ור"ש אוסרין הכל מיירי קודם שגזרו על יינם. ואע"ג דר"י ור"ש אינו להו בפרק ר"י במנחות דכותים גרי אריות הם אפשר כשגזרו על יינם של עובדי כוכבים לא גזרו על של כותים משום דפרשי מע"ז טפי מעובדי כוכבים וגם מחזיקים בתורה שבכתב אע"פ שגזרו על פתן מימות עזרא אפ"ה יינם היה מותר. מידי דהוה למ"ד דגרי אמת הן דאפילו אסור ויינן היה מותר עד שגזר ר"מ על יינם. א"נ במעבר יין הכותי הרא"ש ז"ל וכ"כ תוס' ז"ל בפ' כל הגט ד' כ"ה. ועוד כתבו ז"ל ועשרה מעשר ראשון כו' לאו דוקא עשרה ותשעה. דכשהסיר שני לוגין לת"ג פשו להו ק' ככי תרתי וי"מ דאין המעשר מתמעט משום ת"ג כיון דאשה א' פטרת את הכרי ע"כ. עוד כתבו ז"ל שני לוגין שאני עתיד להפרים. כותים אפי' ת"ג לא מפרשי דאע"ג דבכ' ג' שאכלו אמרי' הני כותאי עשורי מעשרי כראוי דבמאי דכתיב בתוריתא מיזהר זהירי ה"מ כשעשין לאכול לעצמן ואפי' מע"ר מפרישין. אבל למכור אין מפרישין כלל דלא קבלי אלפני עור אע"ג דאין הזודין על גזל לא תביב להו גזל דהוי ממון שאין לו תובעין דהא ע"ם ממי לא נחשדו על הגזל ונחשדו על המעשר ושוב דכ"ז שלא הופרש אינו דומה להן גזל שעדיין לא נתחייב ליתן לכהן ולוי ושוב סומכין כותים אלא

וכו' דמכיון שהוא ע"ה לא יעמיד לנו לעשר פירותיו דמאי: **ד** מבין הכותים. דאילו מישראל הא תנן בפ"ה משנה ח' שאין אדם רשאי למכור טבל אלא לעורך וכיון דלא שכיח לא בעי למיחנא הכא ודיו במה שנתנה התם לענין מעשר מזה על

יכין תפארת

לתמ"ע פל ג"ע דבעה"ב. שכל זה הוא תנאי ב"ד. ואי"ל א"כ מפי הוה עדיף ביקנה לו בעה"ב גרוגרת המוקנת מהשוק לאכול י"ל דבזה ודאי לא ישמע לפו בעה"ב. לעשות עצמו חשוד ובפרט שאז צריך לומר ממי קנה כלעיל פ"ד מ"ה. ובזה מובנים לי דברי רא"ש בהשגותיו לרמב"ם פ"ע דמעשרות הי"א. וז"ל תנאי ב"ד הוא שאותה הגרוגרת שיתן לכהן תרומ"ע שלא יטעע אותה ממלאכו. ויאכל מליפה משל בעה"ב משל חשב הנשאלות לו. ועי' ברמב"ם שם ובפירושו כאן וגם דבריו לרכיון לפרש לו כדברי ע"ר שוקל. לו כפמ"ש]:

יד) מדלא קאמר במשנתינו בסופה ומחולל על המעות. ובדקאמר בסוף משנה א'. ש"מ דמשנתינו בשבת מיירי. דהייטו שקנה בע"ש ושכח לעשר ובגיע שבת. ואע"ג דלעיל בע"ה מצריכין שיקרא שם קודש שבת והכי הכא לא קרא שם קודש שבת. י"ל הכי אמרינן [בגיטין מ"ז ב'] דכותי עדיף מע"ה. דע"ה חשוד לאמעשרות אבל לא כותי. דלא חביד במה דכתוב בתורה בפירוש. וכל מנוה שהחזיקו בה טהיים. הרבה מדקדקין בה יותר מישראל [בחולין ד"ר א'] ולפיכך לעלמן וודאי מעשרי אלא דהשידי אלפני עור לא הנן מכשול. והכא מיירי שקנה מכותי מביתו. ואינו יודע אם עשאו לעלמו לו

ולהלאה. לחזמן קאי ורק בזמן פליג אמקשן) ואין זה בשמעות דבריהם כלל. ק' ממי כל הלקוחין (אמקשן) דבתר דידי קאתי מרגא ורבנא. גם מדידי' אדידי' ק'. דא"כ לאיזה ענין וטעם כ' הרא"ש ואין התרומה קדושה עד שיעשה. וק' ממי קו' בתחלת שהקשה רבינו מקו' הרא"ש. דשמא יבקע בעת שמוציאו על השולחן). וכן פי' מהר"א מפרקאן בירושל'. דכל זמן שהיין בכוס הכל חולין [שנו עיני מני דעת קדשו. מה למהר"א מפרקאן לדברי הרא"ש. הרי הם רחוקים זמ"ז כרחוק מזרח ממערב. דע"כ וע"כ פליגי בפי' הירושל'. דהרא"ש קא' ומאז והלאה אינו מחולל הכוס. ולמהר"א מפרקאן אינו קדוש עד שיפוך היין מהכוס. ואחר שהוריק היין נמה לא יחולל הכוס. הרי בלא היה עליו המוקצה בגיה"ש ומיחל מעליו בשבת מותר לחולל הכלי (כמג"א ש"ח סק"כ). ולפי אי נימא דס"ל למהר"א בהגיה כלי תחת הגר ונפל לתוכו. וחזר עובד כוכבים ונטל לגר. אסור לחולל הכלי. כמו שנסתפק מג"א (ש"ש סק"מ). עכ"פ הרי הכוס אינו שלו. והוא הגיה לשם מוקצה שלא מדעת ב"ב. ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו (כמג"א שם). אמנם גם לדברי מהר"א מפרקאן מיושב שפיר קו' רבינו

משנה ראשונה

ד הלוקח יין מבין הכותים. פשטא דמתני' משמע דאמי' לאשמועי' כשם שבדמאי לדבנן מותר לבעות קודם הפרשה ה"ה נמי בטבל לאוריתא דס"ל להאי תנא בדאוריתא נמי יש בירה כמ"ש הר"ב וכ"ה בגמ' דמיירין דף ל"ז. וכ"ע דלקוחה נמי פטור מדאוריתא כדדרשינן בפ' הפועלים דף פ"ח תבואת זרעך ולא לוקח ופסקה הרמב"ם רפ"ב מהל' מעשר. ואין לפרש דהכא שנגמר מלאכתו ביד הלוקח דבכה"ג כתב הרמב"ם שם דחייב בדאוריתא דהא הלוקח יין קתני ממש שנגמר ביד המוכר. ואין לפרש נמי דאין ה"ג בירה בדאוריתא משום דעיקר מעשר הוא מן התורה כמ"ש התוס' שם לענין מעשר יבש. דלפ"ז קשה אמאי מני לה לגולה מתני' כיון דבבר מני לה בדמאי אפ"ג דדמאי דבבנן הא עיקר מעשר לאוריתא. ודומק לאיזה בין דמאי לשאר דבבנן. ושיה נראה מכאן לאי' לשיטת הריב"ם בתוס' פ' הפועלים שם שסובר בהפך מסברת הרמב"ם דדוקא אם שנגמר ביד הלוקח פטור מדאוריתא אבל כשנגמר ביד המוכר כיון שכבר נתחייב מדאוריתא

ישראל בועז

מהכוס לא מקרי יציאתו. אלא יציאת היין מהכוס לפיו או לשפיכה [ולפע"ד הגמ מציגו הרבה לוגמתו בל' חכמים. יצא ולא יצא ויוצא ידי חובתו. כולן לשון סיוק ה"ל ר"ל משיחלק השותה מהכוס]. ותו לפירושו א"כ מה מקשה הרא"ש בתר הכי. דלא שייך הכא חשש בקוע כלל. ולפירושו דמר הא יש חשש בקוע בין שתייתו לזמן סלוקו מחלטול הכוס [תמהני מרבינו. וכי זו בלבד ק' הרא"ש. הרי ה"ה דהוה מלי למימר דיתבקע בחמלא שתיי' לו כתרוצי הכ"ל. אלא דתמיהת הרא"ש הוא. דלא ס"ד דמקשן למיחש לבקיעה בזמן קצר מאד כזה. גם אפשר דקו' הרא"ש הוא רק על דברי הר"ש שכ' בתירוץ הירושל' וז"ל דמע"ש עד שבת הו"ל כעל אחר]. אלא וודאי ברור דכוונת הרא"ש דאין תרומה קדושה עד ששתה ואח"כ אינו מחלטל הכוס למקום אחר אלא מניחו מיד לפניו על השולחן. דזה לא מקרי מלטול אלא כזורקו מידו. וא"כ גם לפ"ז ק' אמאי דהא מותר לחלטלו לאיזה מקום שירצה. מדהמוקצה בידו [ובעניי לא הבנתי ד"ק. דהרי זה פשוט דלא מידם לן התרנן שלא תהיה קדושה רק אחר גמר שתייתו. דזה כבר הוכיח הירושלמי מקמי הכי. דאי הקדישם קודם גמר שתייתו הו"ל מדומע. רק גם לפי דברי רבינו. עיקר מה דמידם לן התרנן הוא שלא מיבעיא שום מלטול אחר כ"א להניחו על השולחן. ואם זה כוונת רבינו. ק' דמלבד שזה לא הזכירו לא הירושלמי ולא הרא"ש (דהרא"ש לא כ' משם ולהלאה רק מאז ולהלאה. דאחזמן קאי ורק בזמן פליג אמקשן) ואין זה בשמעות דבריהם כלל. ק' ממי כל הלקוחין (אמקשן) דבתר דידי קאתי מרגא ורבנא. גם מדידי' אדידי' ק'. דא"כ לאיזה ענין וטעם כ' הרא"ש ואין התרומה קדושה עד שיעשה. וק' ממי קו' מאחרת שהקשה רבינו מקו' הרא"ש. דשמא יבקע בעת שמוציאו על השולחן). וכן פי' מהר"א מפרקאן בירושל'. דכל זמן שהיין בכוס הכל חולין [שנו עיני מני דעת קדשו. מה למהר"א מפרקאן לדברי הרא"ש. הרי הם רחוקים זמ"ז כרחוק מזרח ממערב. דע"כ וע"כ פליגי בפי' הירושל'. דהרא"ש קא' ומאז והלאה אינו מחלטל הכוס. ולמהר"א מפרקאן אינו קדוש עד שיפוך היין מהכוס. ואחר שהוריק היין נמה לא יחלטל הכוס. הרי בלא היה עליו המוקצה בגיה"ש ומיחל מעליו בשבת מותר לחלטל הכלי (כמג"א ש"ח סק"כ). ולפי אי נימא דס"ל למהר"א בהגיה כלי תחת הגר ונפל לתוכו. וחזר עובד כוכבים ונטל לגר. אסור לחלטל הכלי. כמו שנסתפק מג"א (ש"ש סק"מ). עכ"פ הרי הכוס אינו שלו. והוא הגיה לשם מוקצה שלא מדעת ב"ב. ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו (כמג"א שם). אמנם גם לדברי מהר"א מפרקאן מיושב שפיר קו' רבינו

לא פקע מיוחו וכ"ה ג"כ פיסת הר"ש בפ"ק דפאה מ"ו. ולפ"ז א"ש. אבל לפיסת הרמב"ם ל"ע לייסב מתני'. ואם טבל לפרש דעיקר החילוק בין ודאי לדמאי דבודאי אם סתנה מעכב בשבת אע"פ שאוכל בשבת משום התנאי מ"מ אינו רשאי להפרים בשבת עד שיצא השבת. ובדמאי מפרים גם בשבת אלמא וכסי משמע בירסת הספרים דבני יין דהכא ובתאנים דבסמוך לא תני אני מפרים לאחר ובסיפא היו דמאי קתני לאחר. והלכך י"ל דלוקח יין אע"ג דהוי מדרבנן לריכא לאיתני דבשהנה דיהו כיון דהוא טבל ודאי אינו רשאי להפרים לאחר משא"כ בדמאי ומיושב בכהי אף לשמת הרמב"ם בלקוח. והא דקני ליה בש"ם דאוריתא משום דעיקר מעשר דאוריתא כמש"ל. אבל הרמב"ם עלמו פסק בהפך שכתב בפ"ע דין ח' ט' בהתנים של טבל ודאי דבסמוך שמפרים בשבת ואינו כמתקן הואיל והקדים תנאי ע"כ. וגם הר"ש בפ"ד מ"ל הביא דאיתא בהדיא בירושלמי כשהתנה מבע"י על טבל ודאי אותר להפרים בשבת והא דאסור הכא דלא תני לאחר משום דלאחר את כל הטבל לא הניחו כמ"ש הר"ב והלכך גם בדמאי לא גרס לאחר בסמוך כמ"ש

תוי"ט

ד הלוקח. עיינו לו: יומא כה: פוכה כג: ביצה כה. כח. ב"מ סב: חולין יד. מעילה כב. סוס' נגיעה דף לח. ובקונטרס דף ט. מיי' שם רפ"ז:

ראשון לציון

כלומר בשביל שהתנה עליו מעבר שבת אחר להלוחים בשבת ע"ז. הנה לפירוש הראשון שכתב הר"ש אדמי תנא כלומר אמרי' כו' ממלא דאסור להלוחים בשבת דהוי ליה מתקן בשבת קשה עובדא דהא אמ"ב איתא להדיא מתנו כו' אומר אלא דלא"ל דהכ"ד שב' הפי"ע דפ"ל דבחול היא שנוים. הכי ס"ל לכך דאמר אדמי הנא על פי האמת דקובעת המלאה דמ"ב דמתנו לו כו' אומר כו' מיירי בחול דוקא (כמו שהעיד הרמ"ש בשם הרמב"ם בחבורו פ"ע מהלכות מעשר הפתיקה כו'). מיהו לפפ"ש הרמב"ם שם דלריך להלוחים בשבת ע"ש. א"ל ע"כ דס"ל כפי' שני של הר"ש א"כ מי דחקו להרמב"ם לפרש מ"ב בחול וז"ל שם אמ"ב אחר שהקדים התנאי אע"ש על דרך כלל כמו שנתבאר בהלכה לאמונה ישמה 'כשיתנו לא הכוס כמו שזכר בכאן כי לא אמר זה אלא מע"ש על דרך כלל כדי שלא יוציא מעשרות לכתחלה בשבת וע"כ יקרים

חדושי מהרי"ח

ראשון תם בית שני בפ"ש שם לפני זה בסוסק ג' סי בבם הנשאר אשר ראה את הבית הזה בבבודו הראשון ומה אתם רואים אותו שהה הלא כמהדו כאין בעיניכם על זה אמר בפסוק פ' גדול יהיה כבוד הבית האחרון כו'. נמצא אלו שנים ראו והשלישי שהיה לעתיד לא ראו לכן קורא אותו אחרון:

תוספות רע"ק

בפרתו בלילה וישכירנה ביום ולא יעשה בשלו בלילה וישכיר עצמו ביום. לא ירעיב עצמו ולא יסגף נפשו מפני שממעט במלאכת בעה"ב. ר' אאל לחד אתר אשכח חד ספרא אטימרי (כך קורים לחולה בלשון יון) א"ל מהו כן אמרו ליה ציים אמר ליה אסור לך אם מלאכת בשר ודם אסור מלאכת הקב"ה לא כ"ש:

תוס' אנשי שם

כתב ותנאי ב"ד הוא כו"ל בסרי מקודם לזה לא זכר הר"ש שם דבר מענין מחלוקת התנאים אם יתנו לו לא יתנו שיהיה מוסב ע"ז הטעם שתנאי ב"ד הוא כמו במשנתינו ואם היא נהיית טעם אלא ההתנאי דבור הו"ל אמר ותנאי ב"ד הוא כו'):

ד בר"ב ד"ה הלוקח כו' בלקח ע"ש בס"ש לאו דוקא דבס"ם ספק ליכא ואסור במקח אלא שקנאו מבע"י בדרך מדרכי הקנייה

עיין לעיל משנה ט פ"ה: שאני עתיד להפרים. מוקי לה הר"ב בבין השמשות. ולא מוקי לה כשרוצה לקחתו מהכותי בשבת ומתנה עליו בע"ש מבעוד יום כברים פרקין. דדוקא בדמאי התירו להתנות על שאינו ברשותו ולא בודאי כדמפרש הר"ש לעיל בשם הירושלמי וכן פי' הרמב"ם לעיל

אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש (טו) דרי הן

לא כל הנאה בשבת לא התירו והכא אינו קורא שם לתרומת מעשר כמו בבבא של דמאי וכדלעיל גבי המזמן את חברו משום דגבי דמאי דמעשרן והן שלו קורא שם לתרומת מעשר כדי לתקן את המעשר ולאכלו אבל כאן שהוא טבל ודאי צריך ליתן המעשר ללוי והלוי יקרא שם לתרומת מעשר:

מלאכת שלמה

אמא דדרשי' בב"מ ואכלת ולא מוכר ע"כ. ובפ' הישן ד' כ"ג כתבו עשרה מעשר ראשון ע' מע"ש לא' דוקא לכבר הפרים מן המאה ב' לוגין לת"ג ומגלת חסר מהרך עשרה וע' מעשר של שני-לוגין דהייגו חומש הלוג וכן גבי תאנים דמס' דמאי. ומיהו יתכן שהפרים שנים ממאה ושנים. דהא זמנין דמפרים נמי ג' משנים כדתנן במס' תרומות פ"ד תורם בעה"ב ג' משנים פיחת עשרה לו הוסיף עשרה תרומתו תרומה כדלמרי' בכתובות פ' אלמנה דאיכא תורם בעין רעה. וי"מ משום דכותים שמא הפריש ת"ג והשאר לא הפריש ולכך אין מתמעט אישור המעשר ולא יתכן לומר כן בתאנים של טבל דמס' דמאי פ"ז. ועוד י"מ משום דחטה ג' פוטרת את הכרי אינה ממעטת את המעשר אפי' כשמרבה בתרומה וגם זה לא יתכן כלל ע"כ. כתב הח' הר"ר יהושף אשכנזי ז"ל אין להקשות למה לא תנן והמעשר סמוך לה כי אין עושין כן אלא בדמאי שא"ל להפרישו ואז אין בו חשש על עירובו אבל בודאי שצריך להפרישו יש לחוש שמא יתערב אחר שהפרים את התרומה ולא יקח את הסמוך לה וזהו הטעם גם במה שלא אמר במע"ש ומע"ש בנפשו כו' כי כיון שאינו יכול לתלות עתה יותר טוב הוא לתלותו במה שאני עתיד להפרים ואז יוכל להפרים ולתלות מתי שירצה ע"כ. שוב מצאתי שכתב על הפירוש שהביא ר"ע ז"ל וז"ל כל אלו החילוקים אינו יודע מכין לו וכן מ"ש דלא אייתי אלא ביה"ש. והנה מה יאמר גבי תאנים שהוא עצמו לא אמא דדרשי' בב"מ ואכלת ולא מוכר ע"כ. ובפ' הישן ד' כ"ג כתבו עשרה מעשר ראשון ע' מע"ש לא' דוקא לכבר הפרים מן המאה ב' לוגין לת"ג ומגלת חסר מהרך עשרה וע' מעשר של שני-לוגין דהייגו חומש הלוג וכן גבי תאנים דמס' דמאי. ומיהו יתכן שהפרים שנים ממאה ושנים. דהא זמנין דמפרים נמי ג' משנים כדתנן במס' תרומות פ"ד תורם בעה"ב ג' משנים פיחת עשרה לו הוסיף עשרה תרומתו תרומה כדלמרי' בכתובות פ' אלמנה דאיכא תורם בעין רעה. וי"מ משום דכותים שמא הפריש ת"ג והשאר לא הפריש ולכך אין מתמעט אישור המעשר ולא יתכן לומר כן בתאנים של טבל דמס' דמאי פ"ז. ועוד י"מ משום דחטה ג' פוטרת את הכרי אינה ממעטת את המעשר אפי' כשמרבה בתרומה וגם זה לא יתכן כלל ע"כ. כתב הח' הר"ר יהושף אשכנזי ז"ל אין להקשות למה לא תנן והמעשר סמוך לה כי אין עושין כן אלא בדמאי שא"ל להפרישו ואז אין בו חשש על עירובו אבל בודאי שצריך להפרישו יש לחוש שמא יתערב אחר שהפרים את התרומה ולא יקח את הסמוך לה וזהו הטעם גם במה שלא אמר במע"ש ומע"ש בנפשו כו' כי כיון שאינו יכול לתלות עתה יותר טוב הוא לתלותו במה שאני עתיד להפרים ואז יוכל להפרים ולתלות מתי שירצה ע"כ. שוב מצאתי שכתב על הפירוש שהביא ר"ע ז"ל וז"ל כל אלו החילוקים אינו יודע מכין לו וכן מ"ש דלא אייתי אלא ביה"ש. והנה מה יאמר גבי תאנים שהוא עצמו לא

*) אני לא אמרתי כמו שמצאתי בכי"ק של ע"ר. שכ' הפירוש הא' בכ"י אצל הפירוש הב' בהדפס מבבר. וע"כ הוצרכתי להגי' המלות „לו יש לפרש". דלהלרה הפירוש הב' סותר לפירוש הא'. מיהא כשהומה שהא רבינו להעביר קולמס על פירוש הב' בהדפס וחזר ומנו במהדורא בתרא:

משנה ראשונה

תוי"ט. ועוד נכתוב מזה לקמן. ומעתה אין בידי לישב מתני' לשיטת הרמב"ם ז"ל: אומר שני לוגין שאני עתיד להפרים. הר"ב פי' דמיירי בשאם לא מעשר מד בין השמשות ואז אסור להפרים אבל להתנות מה שאני עתיד להפרים מותר ומועיל לו תנאי זה שישתה קודם ההפרשה אבל אסור להפרים בשבת דלתקן את כל העוד לא התירו וכל זה כתב הר"ש ג"כ. וי"ל מ"ש להקן את כל העוד לא התירו לאו דוקא דה"ה מה שאוכל בשבת אין רשאי להפרים על סמך תנאי של בין השמשות שכן מוכח מדברי הר"ש עצמו שכתב מאחר שאין מעשרין את הודאי בין השמשות אסור להפרים על התנאי של בין השמשות ומה"ש אפי' כדי אכילתו אסור. והא דתני שמעתא דלתקן כל העוד אסור משום דהאי שמעתא אילמרינן ליה גבי תאנים בסמוך דשתה מיירי שאתנה מבעוד יום בע"ש מדקתני

[בר"ב ד"ה] הדלוקח יין כו' ל"ה לאלגו כו' עכ"ל. וכ"כ הר"ש וקשה בנמשנה ה' דאיירי מבעוד יום מדקתני היה יושב בבה"מ משמע בשם היה בביתו היה יכול לתקנו וכ"מ מפי' הר"ב שם ל"ב ה"ל לקבוע מקום. (ממהורה"ש ז"ל):

ראשון לציון

יקריש הדבור מערב שבת כמו שזכר בהלכה ראשונה עכ"ל: אחר המעתיק כאן נתהכו איזה שורות מהכתב. ובקובי מגדול ידדתי לסוף דעתו של הגאון המחבר ז"ל עד הלום ואני לא ידעתי אם כתב הגאון ז"ל ישוב להמיהבו על הרמב"ם או לא ובעקתתי רק ממיהתו לשון ירלו חכמים ויבינו ויעייב היטב בדבר לאלי ומלא ישובו. ד"ה לייזר בר' שמייני"ן:

תוספות רע"ק

משנה ד [אות עב] בהרע"ב ד"ה הלוקח. א"א לחללו) גם אם אפשר לחללו הא פ"ם א"י לשתותו בחילול בלא הפרשה כיון דאמר מה שאני עתיד להפריש ואם אינו בא לידי הפרשה בטל הקריאת שם לפשרע. חתוס' והר"ש:

תוס' אנשי שם

הקנייה ולא הספיק ליקח יין לביתו עד שנכנס ביה"ש. (ס"ל): במשנה שאני עתיד להפרים. קשה לי דהא בעי למימר לעפוא לו לדרומו כדתנן בפ"ג דתרומות מ"ה תרומת הכרי זה כתוכו כו' רש"ל קרא שם והכ"ל עד שיאמר לעפוא לו לדרומו כו' ושוד במדת הלח אפילו לעפוא לו לדרומו לא מהני דהא משקה מעורב הוא וכדתנן במס' תרומות קרא לה שם מפיה לא יאמה משוליה משוליה לא יאמה מפיה. וכ' הרמב"ן ז"ל בשם הגאון ז"ל דלמ"ד יש בריה אומר שאני עתיד להפרים מהני דכשהוא מפרש הוכרר הדבר למפרע שעל מה שמפרים חל המעשר ושייה ניכרין למפרע אע"פ שלא היו ניכרין בשעת קריאה ובשעת אמירה והא דבעינן לעפוא ולדרומו בקורא לה שם מעתה כו'. (הבב"ח בתולין שם): בר"ב ד"ה שאני עתיד כו' לתקן את כל העוד כו'. משמע דשיעור סעודתו שתר ע"י קריאת שם דבה"ש וזה לאו דהר"ש נופיה כ' בפשיטות דע"י ק"ש דבה"ש אסור להפרים בשבת וכן מוכח בדברי הר"ש בתוס' עירובין ומ"ש אין מקום לקושית הר"ב. ולאיתי בר"ש פ"ד מ"ד שהקשה מר"פ דקתני למהר להא דבמ"ה בהתים של עגל דלא קתני למהר ולא הקשה ממשנתינו הקדמת והייט מעשם שבתבתי. משא"כ מתי"ה דמיירי מבשו"ר הקשה שיר ומל

יכין

לו למכרו. ומה"מ נמי קאמר הלוקח יין מבין הכותים ולא קאמר הלוקח יין מכותי וכדקאמר לעיל (רס"ו) המקבל מכותי. אלא דהכא בקנה מביתו מיירי ולא ידע הקונה שם לעצמו עשהו לו למכרו. א"כ דמיירי דודאי עשאה כותי לעצמו. ואפ"ה משום לא פלוג גזרו שיעשר כל מה שקונה מהכותים. מיהו בין כך ובין כך לא גרע מה שקונה מכותי כל כך כמה שקונה מע"ה [אב"י הכונה דהנקנה מכותי בכ"פ אינו גרוע כמו הנקנה מע"ה. לעניין שיהיה צריך לקרות שם קודם נטע] וא"כ מדאיירי בהומר כן (בשבת). לפיכך אסור לומר שהמע"ש יחולל על המעות בשבת דדוקא לעיל בהזמינו הע"ה כיון שכל מה שמשייר נשאר אצל הע"ה. לפיכך רשאי לומר בשבת. שהמע"ש יהיה מחולל על המעות שקבעתי להתמול לך. דאינו אלא מספר שאלו כבר להתמול. אבל הכא שנשאר השיור אצלו. למה יחללו בשבת. והרי מצי לחללו למחר [אב"י דבלא טעמא דנשאר השיור אצלו. הי' מותר לפדות בשבת כמו שמותר לקרות שם לכתחילה בשבת. דאין תורמין ואין פודין הכל משום גזירת מקח וממכר כגילה דף ל"ז א'. ואם מותר לקרות שם לתרומה בשבת משו' דהנקנה מכותי קיל מהנקנה מע"ה. אעפ"י שמיסו' הפכם' תרומה מזכר להדיא במשנה שם. כ"ש דפודין. דאיסו' פדיה לא מכר שם. ועי' מ"ח שלמ"ש ס"ד] ושכח להפרים עד ביה"ש *)[אב"י כאן צריך הגה וע"ל. אלו יש לפרש דמיירי שנשכח להפרים עד ביה"ש] והרי מדיינן והלי עבל אסור להפרים אלו לקבוע מקום למעשרות בע"ש ביה"ש. אבל לקרות שם שרי. וע"ל (לפ"ז) דלהכי נקט כותים דבגזונא אחריתא א"א שקנה עבל. דהרי אין מוכרין עבל אפי' לחבר כפ"ה מ"ה. אי דקא"ל אף דים קלת ס'. דזמנין דמתקן לנפשי' וגמלך למוכרו אפ"ה לא יפרים ביה"ש: טו) לאחר שבת על ק' לוגין שיש כאן. דוקא במפרים רק כדי אכילתו מותר להפרים בשבת אחר שקרא שם

תפארת ישראל

רבינו אמנ"א. דס"ל דמקשן דלא"ל להזהר מבני לעלמל המים על השולחן גם אחר שתיתו. ע"ז משני דלא יקדם עד שיצא היין מהסום שיספכו). ובאמת לא זכיתי להבין כוונת הרא"ש. דלדידיה הא"ל לירושלמי לעשות בקיפור דאינו מעלמלו רק מיינו על השולחן. וה' יאיר עיני (ולדברי הבני מלעת דברי הירושלמי הם ממש דברי הרא"ש. כולם מתאימות וכולה אין בהם). ותו ק"ל לירושלמי אף לפי דברי מעכ"ת. דהחשש שיעלמלו משולחן אחר ואחר. הא מלבד היה שם ביה"ש לא נעשה בשים (נקט רבינו דלא נעשה בשים. דאל"כ אפי' לאורך גופו ומקומו אסור כא"ח ס"י ס"ז) וא"כ למה לא יעלמל הכוס משולחן לאורך מקומו. דבאמת למה לו לעלמלו ע"ע עכ"ל. אבר הלל. תמהני הרי להדיא אמרי' (שבת דף מ"ג ע"א) באפרוחים שעלו לסל דנשודן עליו אסור לעלמלו. אף שלא היו עליו ביה"ש. וכ"כ תוס' (שם דמ"ד ע"ב ד"ה יש) דאפי' בהיתר עובד כוכבים מוקצה בכלי לדעת ישראל נעשה בשים. ואי"ל דהכא שכבר היה ההיתר תוך הכוס. וכשקרא שם נתהוה בתוכו המוקצה ממילא - לא הו"ל כהומה ממש לדעת. ליתא דהרי הת"י הוכיחו ממורביות (סוכה דמ"ג) דלא שמוסה החברים אע"ג שהבייתוסים הביאו הבנים שלא לדעת החברים. ש"מ אפי' הוצה שלא לדעת אסור. ואפשר לחלק. דהכא לא הוצה המוקצה שם כלל. רק ממילא מתהוה. עדיף מהך דבייתוסים. אמנם

בועז

לא לקבוע מקום למעשרות בע"ש ביה"ש. אבל לקרות שם שרי. וע"ל (לפ"ז) דלהכי נקט כותים דבגזונא אחריתא א"א שקנה עבל. דהרי אין מוכרין עבל אפי' לחבר כפ"ה מ"ה. אי דקא"ל אף דים קלת ס'. דזמנין דמתקן לנפשי' וגמלך למוכרו אפ"ה לא יפרים ביה"ש: טו) לאחר שבת על ק' לוגין שיש כאן. דוקא במפרים רק כדי אכילתו מותר להפרים בשבת אחר שקרא שם

*) אני לא אמרתי כמו שמצאתי בכי"ק של ע"ר. שכ' הפירוש הא' בכ"י אצל הפירוש הב' בהדפס מבבר. וע"כ הוצרכתי להגי' המלות „לו יש לפרש". דלהלרה הפירוש הב' סותר לפירוש הא'. מיהא כשהומה שהא רבינו להעביר קולמס על פירוש הב' בהדפס וחזר ומנו במהדורא בתרא:

ועשרה מעשר ראשון ותשעה מעשר שני. לאו דוקא שהרי לאחר שהפרים ממחה ב' לוגין לתרומה גדולה ונשאר ל"ח לא יהיה המעשר אלא י' לוגין פחות חומש ומעשר שני שמנה לוגין ושמנה עשיריות וחומש עשירית: מיחל ושותה. מתחיל ושותה: פירוש אחר מוזג ושותה מיחל כמו מיכל ל' שבאך מהול במים (שבת ח'). וסתם מתניתין אתיא כר"מ דאמר אף בדאורייתא יש ברירה וזה שנשאר בשולי הסיס הוי כאילו הופרש מתחלה ואינה הלכה אלא קי"ל דבדרבנן יש ברירה *אבל בדאורייתא אין ברירה הלכך בודאי טבל לא יאכל ולא ישתה עד שיפרש: והוא מלאכת

הן תרומה ועשרה מעשר [מז] ראשון ותשעה מעשר שני [מח] מחל [מט] ושותה [נ]: היו

ח"ג. ד מעשר ג"ל מעשר ראשון וכ"ה בנגמ' בכל המקומות כמעשיים. מחל נמשנ"ג ומיחל וכ"ה שם.

קריאת שם דבית"ש מאחר דבית"ש אין מעשרין את הודאי: עוד בסוף הגמרא המתחיל ועשרה מעשר ראשון כתוב שם וחומש עשירית. אמר המלקט פי' ר"ר אפרים אשכנזי ז"ל ר"ל ועשירית מן החומש ע"כ: עוד בגמרא המתחיל מיחל ושותה עד וסתם מתני' אתיא כר"מ. אמר המלקט וכמי מסייס בגריי בגיטין פ"ג ד' כ"ה דברי ר"מ. ר' יהודה ור' יוסי ור"ש אוסרין. ובירושלמי מעמיה דר' יוסי לא כמעמיה דר"ש ע"ש. ובסוכה פ' הישן ד' כ"ג פירש"י ז"ל אומר שני לוגין שאני שתיה להפרש מן המחה לתרומה הרי שם תרומה קרוי עליהם בתוכו וכגון שהגיע ליני שבת ואין עמו כלים שהוריס להפרש לתוכן תרומה ומעשר ואלו דנקט כותים אשמעי' דגרוסים הן מע"ה והלוקח מהן צריך לעשר ודאי ולא דמאי שאף על התרומה נתחדו. ומיחל. מע"ש שהוא יכול לאכלו מחלו

יכין — תפארת ישראל — בועז

שם מע"ש. כלעיל במשנה ח'. ולא במפרים על כל העוד. וכ"ש הכא שגם לא קרא שם מע"ש [אב"י ואפי' לפי מ"ש מ"ר יהוקל"ל לעיל סי' י"ד דקנה מכותי קיל ממה שקנה מע"ה] [טו) ואל"ל ואחר מהן המע"ע. דהא בטבל ודאי. לא כשאר מע"ר בידו. דיתנו לגוי ויפרש הוא התמ"ע (הטמא): יח) ולא יחללו עדיין. מדלא קבע לו מקום: יח) ר"ל מתחיל. והייט שלא יטהר כל היין שבכוד. על דעת לשייר כדי תרומת ומעשר. דזה הוא כמו הפרשה בשבת [כרא"ש ביצה פ"א סי"ג] אלא מתחיל לשתות מהיין. ומשייר יותר מכדי הומ"ע (ב): יט) כתב רבינו הגאון האמ"ו זלוק"ל ולא דלק בתרומת ח"ל לוכל והולך ולא"כ מפרים [בגיצה ד"ע]. לו בדמאי דשייכן מדרבנן. משא"כ הכא טבל דאורייתא כ"ל דבהתנה קודם אכילה לו קודם שבת [אב"י ע' לעיל סי' י"ד פי' ג' וכ'] יש ברירה אף בדאורייתא כתוב'

שם מע"ש. כלעיל במשנה ח'. ולא במפרים על כל העוד. וכ"ש הכא שגם לא קרא שם מע"ש [אב"י ואפי' לפי מ"ש מ"ר יהוקל"ל לעיל סי' י"ד דקנה מכותי קיל ממה שקנה מע"ה] [טו) ואל"ל ואחר מהן המע"ע. דהא בטבל ודאי. לא כשאר מע"ר בידו. דיתנו לגוי ויפרש הוא התמ"ע (הטמא): יח) ולא יחללו עדיין. מדלא קבע לו מקום: יח) ר"ל מתחיל. והייט שלא יטהר כל היין שבכוד. על דעת לשייר כדי תרומת ומעשר. דזה הוא כמו הפרשה בשבת [כרא"ש ביצה פ"א סי"ג] אלא מתחיל לשתות מהיין. ומשייר יותר מכדי הומ"ע (ב): יט) כתב רבינו הגאון האמ"ו זלוק"ל ולא דלק בתרומת ח"ל לוכל והולך ולא"כ מפרים [בגיצה ד"ע]. לו בדמאי דשייכן מדרבנן. משא"כ הכא טבל דאורייתא כ"ל דבהתנה קודם אכילה לו קודם שבת [אב"י ע' לעיל סי' י"ד פי' ג' וכ'] יש ברירה אף בדאורייתא כתוב'

מ"מ ביין דכותי מסתמא כבר עשר. כמ"ש רבינו לעיל סי' י"ד. לכאי מותר להרבות במעשרות דהו לא הוה כטבל מעורב בו. והכי טפי עדיף לעשות. מלקטוא מעשר בשיעור מעומלם ולהניח למחר יותר משיעור מעשר. כדי שלא יהיה כמפרים בשבת. דלמא יפכח למחר ויניח רק כשיעור שהתנה. ואו הוה כמפרים]. וי"א דמיחל ר"ל מוזג במים. ותמוה דמה קמ"ל בזה. וכ"ל דהא קמ"ל. מדעל כרחך ל"ל ברירה. א"כ הא"ל דמוזג למפרע. לכאי יערבו

משנה ראשונה

שיטל לאטל קודם הפרשה כדקתני מתני' מיחל ושותה וא"כ ביון דיטול לאטל הביטול הוי קטודה הרמויה ואתאי אין מפרכין בטבל. אלא דאשתמיטתיה הא דאמרי' בעירובין ד' נ"ו דגבי מיטוב בעינן קטודה הרמויה מבעוד יום. ומ"מ הדין דין אמת דעל סמך תנאי שלו בין השמשות אין מפרישין בשבת אף כדי אכילה דדמי למעשר אם הודאי בין השמשות דדוקא על התנאי דמבעוד יום מותר כדי אכילה ולא על שלו בין השמשות. ולתקן כל הכרי או כל הטוד אף מבע"י אסור וכן משמע קצת בדברי הר"ש בפ"ד. ובזה מלאנו טעם למאי קתני הו מתני' דמתנים דבסמוך דהא שמעי' לה מהכא אלא דהתם תרתי קמ"ל חדא דאפי' בהתנה מבעוד יום לא הותר לו לתקן הכל דהתם בתתנה מבע"י מייבי כדפי'. ותו קמ"ל דאע"ג דקי"ל דיש חילוק בין משקין לאוכלין בטבל ודאי לדידן דקי"ל אין ברירה בדאורייתא במשקה אסור לו לעשות בשום ענין קודם שיפרש שבמשקין מעורבין הם. ובאוכלין מותר שהרי אינו מעורב ואינו מיטיב בלד זה ואוכל בלד אחר דכמופרש דמי כמ"ש הרמב"ם בהלכה כ"ז דפ"ז מה"מ. וא"כ קד"מ דבמתנים אם הקדים תנאי מותר להפרש על כל הכרי בשבת כיון שאינה בלד אחר כמופרש ועוד דמי קמ"ל דגם בתתנים לא יאמר למחר לתקן הכל לא התיכו. ומיהו לעיל כתבנו שהרמב"ם בהגהותיו מתיר בתתנים להפרש בשבת הואיל והקדים תנאי. אלא שהעתיק בלשון הזה היו לו מאה תאנים של טבל. וי"ל דמאה אינם אלא כדי אכילה כדתני לעיל במ"נ נני פוטל כל תאנים שאני אוכל

תוספות יום טוב

ועל הר"ב נ"ש. ולענ"ד גם אע"פ לא קבה קושית הר"ש דהא עיקר הרגוחא אשמעינן משמעינו שמותר לאכול בשבת אף אלא יפרש עד אחר השבת וא"כ לא קשה כלל לדאמרי' בעירובין ד' נ"ו דגבי מיטוב בעינן קטודה הרמויה מבעוד יום. ומ"מ הדין דין אמת דעל סמך תנאי שלו בין השמשות אין מפרישין בשבת אף כדי אכילה דדמי למעשר אם הודאי בין השמשות דדוקא על התנאי דמבעוד יום מותר כדי אכילה ולא על שלו בין השמשות. ולתקן כל הכרי או כל הטוד אף מבע"י אסור וכן משמע קצת בדברי הר"ש בפ"ד. ובזה מלאנו טעם למאי קתני הו מתני' דמתנים דבסמוך דהא שמעי' לה מהכא אלא דהתם תרתי קמ"ל חדא דאפי' בהתנה מבעוד יום לא הותר לו לתקן הכל דהתם בתתנה מבע"י מייבי כדפי'. ותו קמ"ל דאע"ג דקי"ל דיש חילוק בין משקין לאוכלין בטבל ודאי לדידן דקי"ל אין ברירה בדאורייתא במשקה אסור לו לעשות בשום ענין קודם שיפרש שבמשקין מעורבין הם. ובאוכלין מותר שהרי אינו מעורב ואינו מיטיב בלד זה ואוכל בלד אחר דכמופרש דמי כמ"ש הרמב"ם בהלכה כ"ז דפ"ז מה"מ. וא"כ קד"מ דבמתנים אם הקדים תנאי מותר להפרש על כל הכרי בשבת כיון שאינה בלד אחר כמופרש ועוד דמי קמ"ל דגם בתתנים לא יאמר למחר לתקן הכל לא התיכו. ומיהו לעיל כתבנו שהרמב"ם בהגהותיו מתיר בתתנים להפרש בשבת הואיל והקדים תנאי. אלא שהעתיק בלשון הזה היו לו מאה תאנים של טבל. וי"ל דמאה אינם אלא כדי אכילה כדתני לעיל במ"נ נני פוטל כל תאנים שאני אוכל

תוספות אנשי שם

במים

ולא הר"ב נ"ש. ולענ"ד גם אע"פ לא קבה קושית הר"ש דהא עיקר הרגוחא אשמעינן משמעינו שמותר לאכול בשבת אף אלא יפרש עד אחר השבת וא"כ לא קשה כלל לדאמרי' בעירובין ד' נ"ו דגבי מיטוב בעינן קטודה הרמויה מבעוד יום. ומ"מ הדין דין אמת דעל סמך תנאי שלו בין השמשות אין מפרישין בשבת אף כדי אכילה דדמי למעשר אם הודאי בין השמשות דדוקא על התנאי דמבעוד יום מותר כדי אכילה ולא על שלו בין השמשות. ולתקן כל הכרי או כל הטוד אף מבע"י אסור וכן משמע קצת בדברי הר"ש בפ"ד. ובזה מלאנו טעם למאי קתני הו מתני' דמתנים דבסמוך דהא שמעי' לה מהכא אלא דהתם תרתי קמ"ל חדא דאפי' בהתנה מבעוד יום לא הותר לו לתקן הכל דהתם בתתנה מבע"י מייבי כדפי'. ותו קמ"ל דאע"ג דקי"ל דיש חילוק בין משקין לאוכלין בטבל ודאי לדידן דקי"ל אין ברירה בדאורייתא במשקה אסור לו לעשות בשום ענין קודם שיפרש שבמשקין מעורבין הם. ובאוכלין מותר שהרי אינו מעורב ואינו מיטיב בלד זה ואוכל בלד אחר דכמופרש דמי כמ"ש הרמב"ם בהלכה כ"ז דפ"ז מה"מ. וא"כ קד"מ דבמתנים אם הקדים תנאי מותר להפרש על כל הכרי בשבת כיון שאינה בלד אחר כמופרש ועוד דמי קמ"ל דגם בתתנים לא יאמר למחר לתקן הכל לא התיכו. ומיהו לעיל כתבנו שהרמב"ם בהגהותיו מתיר בתתנים להפרש בשבת הואיל והקדים תנאי. אלא שהעתיק בלשון הזה היו לו מאה תאנים של טבל. וי"ל דמאה אינם אלא כדי אכילה כדתני לעיל במ"נ נני פוטל כל תאנים שאני אוכל

תוספות רע"ק

[אות עג] בתוס' חדשים ד"ה תי"ם ועשרה מעשר ותוס' כתבו בשם י"ם כו' חטה אחת) וחר"ש כתב ע"ז ולא יתכן כלל דנהי דחטה אחת פוטרת הא מ"ם יכול להפריש כמו שיריצה לתרומת רק ששיריר מקצת כדאיתא בתרומות (פ"ה מ"ה): [אות עד] בהרע"ב ד"ה מיחל ושותה כו' אבל בדאורית' א"ב) ואף לשיטת ר"ת שהעתקתי לעיל (פ"ח מ"ו דפלה) דלוקח לאחר מירות פטור מדאורייתא וכן דעת הרמב"ם (רפ"ה ממעשרות) מ"ם הכא מקרי שורש דאורייתא ופסקינן דאין ברירה. ועי' בתוס' בכורות (דף יא) ולפ"ז י"ל בישוב קושית התוי"ט בסמוך (מ"ה) דלמאי אצטריך תו הא שמעינן לה מתתני' הקודמת. י"ל דתנא ס"ל דגם בשורש דאורייתא יש ברירה אבל לא בדאורייתא גמור. ואשמעי' בלוקח יין דהוא דרבנן מחמת לקוח. וכן בתאנים שבביתו דהוי תרומת פירות. אבל ביין שבתוך ביתו באמת לא סמכי' על ברירה. ומש"ה נקט במתני' תאנים של טבל ולא נקט יין של טבל. דבזה באמת לא סמכינן על ברירה. ומיושב נ"כ קושית התוס' בגיטין מדברי ר"מ בבכורות אשר רמז עליו התוי"ט כאן. דר"י לא ס"ל דיש ברירה רק בדרבנן אף דיש לו שורש דאורייתא. ואולם עדיין יקשה למה דאמרי' בעירובין (דף לו ע"ב) קסבר ר' יוסף מאן דלית ליה ברירה בדאורייתא' גם בדרבנן אין ברירה. דאין סברא לחלק עד שמקשים מכח זה דר"ש אדר"ש א"כ מוכח דסבר ר"מ י"ב אפי' בדאורייתא ויקשה מהתיא דבכורות. וצריכים לתירוצא התוס' בגיטין אהתיא דבכורות (ואפשר דסברת ר"י כר' ירמיה בבכורות בשמעמא דר"מ דזיל הכא קמדחי) ולפ"ז יקשה לר"י אמאי נקט במתני' תאנים של טבל ולא נקט יין של טבל בדקתני במתני' תקדום הלוקח יין והוי דבוהא שמי דאפי' בדאורייתא יש ברירה:

[תוי"ט ד"ה] ועשרה מעשר כו' לאו דוקא כו' עכ"ל. *ותוספות כתבו שם בשם י"מ דוקא הוא דאין המעשר מהמעט משום תרומה גדולה כיון דחטה א' פוטרת הכלי (מהכ"ל): וכתב הפר"ח על זה ולא נכירא לי דכיון דאיכא שיריים מני לעשות כל גרגר תרומה כדאיתא פ"ד דתרומות מ"ה ובשם תרומה על הוספת. ולא מיקרי מבל ניל כהן וזה פשוט אצלי עכ"ל פר"ח ועי' תוספות סוכה דף כ"ג ע"ב שדנו בעמש י"ם אלו:

תוספות חדשים

אות עג] בתוס' חדשים ד"ה תי"ם ועשרה מעשר כתבו בשם י"ם כו' חטה אחת) וחר"ש כתב ע"ז ולא יתכן כלל דנהי דחטה אחת פוטרת הא מ"ם יכול להפריש כמו שיריצה לתרומת רק ששיריר מקצת כדאיתא בתרומות (פ"ה מ"ה): [אות עד] בהרע"ב ד"ה מיחל ושותה כו' אבל בדאורית' א"ב) ואף לשיטת ר"ת שהעתקתי לעיל (פ"ח מ"ו דפלה) דלוקח לאחר מירות פטור מדאורייתא וכן דעת הרמב"ם (רפ"ה ממעשרות) מ"ם הכא מקרי שורש דאורייתא ופסקינן דאין ברירה. ועי' בתוס' בכורות (דף יא) ולפ"ז י"ל בישוב קושית התוי"ט בסמוך (מ"ה) דלמאי אצטריך תו הא שמעינן לה מתתני' הקודמת. י"ל דתנא ס"ל דגם בשורש דאורייתא יש ברירה אבל לא בדאורייתא גמור. ואשמעי' בלוקח יין דהוא דרבנן מחמת לקוח. וכן בתאנים שבביתו דהוי תרומת פירות. אבל ביין שבתוך ביתו באמת לא סמכי' על ברירה. ומש"ה נקט במתני' תאנים של טבל ולא נקט יין של טבל. דבזה באמת לא סמכינן על ברירה. ומיושב נ"כ קושית התוס' בגיטין מדברי ר"מ בבכורות אשר רמז עליו התוי"ט כאן. דר"י לא ס"ל דיש ברירה רק בדרבנן אף דיש לו שורש דאורייתא. ואולם עדיין יקשה למה דאמרי' בעירובין (דף לו ע"ב) קסבר ר' יוסף מאן דלית ליה ברירה בדאורייתא' גם בדרבנן אין ברירה. דאין סברא לחלק עד שמקשים מכח זה דר"ש אדר"ש א"כ מוכח דסבר ר"מ י"ב אפי' בדאורייתא ויקשה מהתיא דבכורות. וצריכים לתירוצא התוס' בגיטין אהתיא דבכורות (ואפשר דסברת ר"י כר' ירמיה בבכורות בשמעמא דר"מ דזיל הכא קמדחי) ולפ"ז יקשה לר"י אמאי נקט במתני' תאנים של טבל ולא נקט יין של טבל בדקתני במתני' תקדום הלוקח יין והוי דבוהא שמי דאפי' בדאורייתא יש ברירה:

ה היו לו תאנים. עיי׳ בעוכה כב. ו. יומא נה: מיי׳ שם פ״מ כ״מ:

תוס׳ אנשי שם

במקצת שריך לאותו שבת ומפרים עליו ואוכל את השאר מאותו מקצת כו׳ וזה הלשון עיקר לתרץ דברי רביט עכ״ל וע״ל פ״ד מ״ד וכש״ל: ה תוי״ט ד״ה היו כו׳ ק״ק כו׳. לשיעת הר״ב דבתוכנא במתני׳ הקודמת מ״ם דקמ״ל אפילו במעשר תאנים שהוא מדרבנן לא מקילינן להתנות של שאינו ברשותו ולשרך בעי׳ שיהיו לו בתוך ביתו דתקון רבנן כעין דאורייתא ולא דמי לדמאי אבל לשיטת הר״מ ז״ל המ״ש הרמ״ם דהא קמ״ל לא מבעיא בלוקח ע״מ אלא אפילו בהי״ל בבר קודם הבצת טובא מצו דס״ל כיון שהיו ברשותו והו״ל לתקן קודם ג״ל הא׳ תקנתא. וא״מ השתא בבהמ״ד דאיכא ביאול טובה אלא אשיו בשדה בדבר ברשות ובבא דדמאי אצמליך לאשמעינן דאף בדמאי לא אתר כ״ל לתקן מה שאוכל כמ״ם הרא״ם בסמוך. (ש״ל): ד״ה להפריש כו׳ גם להרמב״ם כו׳. לא ידענא היכי בעי לאוכיח דהרמב״ם ג״ב לאחר לפי שמפ׳ לשתי המצוות במתנה מע״ם ומפרים לאחר כו׳ א״כ אדרבא מוכח מה שהוא ז״ל גרס לאחר בכולהו בני דמתני׳ וכן במתני׳ דלעיל כי היכי דגרסינן במתני׳ דר״פ כיון דכולהו בחד גוונא מיירי. ועוד לא ידעתי היכן מיירי רביט בדברי הרמב״ם שמפרש לאחר ואיכא שאינו מפירושו דלאחר אינו מפרים כלל אלא שיעה בסוף הכלי להפרישם אחר הבצת בין במאנה ו בין בדלעיל. וא״כ האמת כדברי התוי״ט דל״ב הרמב״ם לאחר כלל בשום בבא ומיהו לא מעשמיה ובתבור אמת הבר בשבא בתנאיו דלאחר מפרים ואוכל מיהו לא דבשתיק כן מתנאיו אלא דבשבא אלא כמותה וכמבואר מדברין שבפי׳ ובדבריבבא לעיל. (ש״ל):

ה היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו כ) והוא בבית המדרש או בשדה כא) אומר שתי תאנים שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה ועשר מעשר ראשון ותשעה מעשר שני כב). היו דמאי כג) אומר מה שאני עתיד להפריש למחר כד) הרי הוא מעשר ושאר מעשר סמוך לו זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו ומעשר שני בצפונו או בדרומו ומחולל

ר״ע מברטנורה

ה והוא בבית המדרש. בערב שבת ומתירא שמא יקדם עליו היום ולא יוכל

ה״ג. ה אומר שתי תאנים שאני נר״ב אומר מה שאני וכירושלמי אומר שני תאנים שאני. ועשר ניכוסלמי ועשרה. ראשון נבהל״ש נ״ב מנה א. ותשעה נר״ב ותשע וכ״ם במסב״ב. היו דמאי בר״ם נחלקה מסנה ו לשמים וכלן מתחיל מסנה ז׳ וכ״ם ביכורים׳:

טבל וכו׳ אומר שני תאנים וכו׳ ולמחר מפרים ואוכל ולריך לרחוס בשפתיו וכמ״ם לעיל במ״ב ולדידיה לא מוקמינן בבין המשנות:

מלאכת שלמה

מעשרות

לימא דאין בדירה אבל פרוסה ופרוסה איכא למימר שהיא הקדם כדם״ל הכא גבי מעשר דאין בדירה ואכל כום וכום איכא למימר שהוא תרומה ומעשר ואפי׳ מרתשון. ולא הכירא דמאן לימא לן דר׳ יהודה ור׳ יוסי ור״ש היא ע״כ ביתור לשון קלת מוסתק מפירש״י ז״ל שלהחו הדבור הזכר. וי״ם ומחל ושותה מיד בסוסחאות המשנה ורש״י ז״ל פי׳ ומיחל ושותה ומחלל בדבורא בעלמא על מעות ס״ל בבית דמה שאפשר לו לתקן לגמרי יתקן ולהו פי׳ זה תוס׳ ז״ל וכדפי׳ ר״ע ז״ל דכיון דאינו רשאי לקבוע לו מקום וכו׳. וז״ל התוס׳ אשר שם בפ׳ היסן ובא דאין קולא שם הכא לתמ״ע ולא גבי תאנים מבל ואינו נבי מזמן ובהיא דלמאי אשכחן שהוא קולא שם לתמ״ע משום דגבי דמאי דמעשרין והן שלו מתקן המעשר כדי לאכול אבל כאן שהוא ולאי לריך ליתן לנוי ולהכי לא קתני הכא מע״ם בלפוטו לו בדרומו כדקתני גבי דמאי משום דקבועות מקום כהפרשה ואתן פ׳ במה מדליקין ספק חשיבה אין משערין את הודאי אבל מעשרין את הדמאי ומתני׳ ביה״ם ולהכי נמי לא קתני הכא ומחלל על המשות כדקתני גבי דמאי אלא קתני ומחל ושותה והייט מתחיל ושותה דאי מחלל על המשות ושותה ליתני מחלל על המשות כדקתני בכולהו. ועוד כאן דאמר שאני עתיד להפרים סתם ולא קבע לו מקום בלפוטו לו בדרומו אין יכול לחלוק כדתניא בתוספתא מע״ם שבחפץ זה מחולל וכו׳ ע״ם: ה היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו. ודוקא בתוך ביתו דבדמאי הוא דהקלו גבי מזמן אע״ג דלאו ברשותו הוא והא נמי בע״ם מיירי לימא דאין בדירה אבל פרוסה ופרוסה איכא למימר שהיא הקדם כדם״ל הכא גבי מעשר דאין בדירה ואכל כום וכום איכא למימר שהוא תרומה ומעשר ואפי׳ מרתשון. ולא הכירא דמאן לימא לן דר׳ יהודה ור׳ יוסי ור״ש היא ע״כ ביתור לשון קלת מוסתק מפירש״י ז״ל שלהחו הדבור הזכר. וי״ם ומחל ושותה מיד בסוסחאות המשנה ורש״י ז״ל פי׳ ומיחל ושותה ומחלל בדבורא בעלמא על מעות ס״ל בבית דמה שאפשר לו לתקן לגמרי יתקן ולהו פי׳ זה תוס׳ ז״ל וכדפי׳ ר״ע ז״ל דכיון דאינו רשאי לקבוע לו מקום וכו׳. וז״ל התוס׳ אשר שם בפ׳ היסן ובא דאין קולא שם הכא לתמ״ע ולא גבי תאנים מבל ואינו נבי מזמן ובהיא דלמאי אשכחן שהוא קולא שם לתמ״ע משום דגבי דמאי דמעשרין והן שלו מתקן המעשר כדי לאכול אבל כאן שהוא ולאי לריך ליתן לנוי ולהכי לא קתני הכא מע״ם בלפוטו לו בדרומו כדקתני גבי דמאי משום דקבועות מקום כהפרשה ואתן פ׳ במה מדליקין ספק חשיבה אין משערין את הודאי אבל מעשרין את הדמאי ומתני׳ ביה״ם ולהכי נמי לא קתני הכא ומחלל על המשות כדקתני גבי דמאי אלא קתני ומחל ושותה והייט מתחיל ושותה דאי מחלל על המשות ושותה ליתני מחלל על המשות כדקתני בכולהו. ועוד כאן דאמר שאני עתיד להפרים סתם ולא קבע לו מקום בלפוטו לו בדרומו אין יכול לחלוק כדתניא בתוספתא מע״ם שבחפץ זה מחולל וכו׳ ע״ם: ה היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו דבדמאי הוא דהקלו גבי מזמן אע״ג דלאו ברשותו הוא והא נמי בע״ם מיירי דבדרים פרקין וכבר פירשתים ע״כ. וכ׳ הר״א אזכרי ז״ל עליו לא בא הרב ז״ל לאמר שבא יוביל תנאי מיום תול ליום תול דהא לעי׳ בר״ם מייתי שובלא דתאלרתו רבי ור׳ יוסי אבל ע״ה והיו סומכין על תנאיהון וכ״כ הרמב״ם ז״ל בפ״ו מה׳ מעשר. אלא טוטת הרב ז״ל לומר דבשבת עצמה א״ל להתנות אפי׳ ע״מ שיפרים למוצ״ש

ר״ע מברטנורה

ה והוא בבית המדרש. בערב שבת ומתירא שמא יקדם עליו היום ולא יוכל

ה״ג. ה אומר שתי תאנים שאני נר״ב אומר מה שאני וכירושלמי אומר שני תאנים שאני. ועשר ניכוסלמי ועשרה. ראשון נבהל״ש נ״ב מנה א. ותשעה נר״ב ותשע וכ״ם במסב״ב. היו דמאי בר״ם נחלקה מסנה ו לשמים וכלן מתחיל מסנה ז׳ וכ״ם ביכורים׳:

יכין תפארת ישראל בועז

[כתוס׳ ניטין דכ״ה] . למנס רק לצורך שבת (ב) : כ) לראב״ד [פ״ה ממעשרות] דכל תרומת פירות מד״ם. תוץ מדבון הירום ויצהר [הלא הרמב״ם פ״ב מתרומה דאכל דאורייתא] . כ״ל דקמ״ל הכא בתאנה אף דהו״ל מדרבנן. והו״ל לאוכל והולך ואח״כ מפרים עכ״פ הכא. מדאפשר. יקרא שם עכ״פ קודם שבת. וב״ל עוד לפ״ז. דקמ״ל משנה ח׳ וכ׳ דבמאכל ע״ה צריך לקרוא שם לתרמ״ע קודם שבת. וקמ״ל משנה ג׳ דאפי׳ בדמאי בפירות דמעשרן רק מד״ם. צריך שיקרא שם קודם אכילה. וקמ״ל מ״ד בבוהי צריך לקרוא שם לתרומה. אבל גם בשבת מדומאי כבר הפרים הפותי הכל לצורך אכילה עצמו. ורק משום דמה שמפרים לתרמ״ע הרי יסאר אצל הישראל ויכול לחלל המע״ם למחר. להכי לא יחללו בשבת. וקמ״ל הו משנה ה׳. דאע״ג דבתאנים גוף התרומה מד״ם. ואפי׳ הן ג״כ דמאי דהו״ל הרי דרבנן. אפ״ה צריך לקרוא שם מקודם. ואפי׳ הם ודאי טבל. כיון דתרומת פירות מד״ם. מהני קריאת שם שמע״ם: בא) בע״ם בין המשנה. וא״ל לו לילך לביתו ולעשרם: בב) כ״ל דהכא ממי צריך לקבוע מקום לומר שהמע״ם יהיה בלפוטה לו בדרומה ומחולל על המעות. דמדהשתא ע״ם הוא וקבע לו מקום כבר. רשאי לחללו. רק דאסיפא סמיך ולא חש להתריך. א״נ דרק בסיפא שהוא דמאי. וכשהוכשר הרי כבר נטמא המע״ם ביד הע״ה צריך לפדותו ככל מע״ם שנטמא. אבל הכא שהמע״ם טהור. א״ל רק לקבוע לו מקום: בג) שא״ל ליתן ממנו רק תמ״ע. וכ״ל דקמ״ל דאף דאיכא תרתי. תרומה דרבנן ודמאי דרבנן. אפ״ה צריך לקרוא שם תחילה: בד) לא גרסי׳ למחר. אלא כלעיל סי׳ ע״ז:

סלים

משנה ראשונה

אוכל וכו׳: ה היו דמאי אומר וכו׳. לא מצאתי בדברי המפרשים למאי צריך לאיתני הך בבא הא כבר אני דין הדמאי בר״פ. ופשטא דמתני׳ משמע דהכא קמ״ל דבדמאי מותר לו בשבת להפרים כל שכרי אף יותר מכדי אכילתו ומשום דבר״פ בתחיתו לא הוצרך לתקן אלא שכן אכילתו והוה ס״ד דיותר מזה אסור קמ״ל הכא דאפי׳ כל שכרי שרי. ולפי״ז נראה עיקר בגירסת הספרים דגרסי׳ הכא למחר. ומ״ם הוי״ם דאי גרסי׳ הכא למחר לא צריך לאיתוי בין אם מתקן כדי אכילה לבד ובין מתקן הכל אלא לחלק בין ודאי לדמאי ס״כ. אין זה נכון דא״ל לומר בודאי אף כדי אכילה אסור שכבר הוכיח הר״ם בפ״ד מן הירושלמי דאם מתנה מבע״י מותר להפרים בשבת ולכל הפחות בכדי אכילה מיהו מתני׳ דהכא מיירי במתנה מבע״י. ולכך נ״ל דדוקא לתקן בכל אסור על מנאי דמבע״י

יוכל לעשר: ן כלכלות. סליס: מעשרות זו בזו. מעשרות שאני צריך להפרים מכלכלה זו יהיו מונחים בחברתה: הראשונה מעושרת. ומפרים מן הסניה המעשרות של שתיהן: של זו בזו ושל זו בזו הראשונה מעושרת. אבל הסניה אינה מעושרת דמיד כשאמר של זו בזו נתקנה הראשונה ונפטרה מן המעשרות וכי הדר ואמר של זו בזו נמצא מפרים מזו שכבר נפטרת על זו שהיא חייבת ואין מפרישין מן הפטור על החיוב ולא אמר כלום וטוטל מן הסניה המעשרות של שתיהן: מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה. המעשרות המחוייבות לשתי כלכלות הללו יהיו של *)כלכלה בחברתה הרי קרא שם מעשרות שתיהן כאחת ומפרים מזו על זו ומזו על זו *ובכל אחת שייר טבל כדי מעשרות חברתה. אבל אינו מפרים עליהן ממקום אחר שהרי קרא שם וקבע מעשרות כל אחת מהן בחברתה. פי' אחר ועיקר מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה קרא שם ומפרים מאינו מהן שירלה דהכי מפרשינן למלתיה מעשרותיהן מאינה מהן

*) כדי' של כל כלכלה.

וכו' הראשונה מעושרת. כתב הר"ב וכי הדר ואמר של זו בזו נמצא מפרים מזו שכבר נפטרת וכו'. וכך פירשו הר"ם והרמב"ם. וכתב הר"ש בשם ירושלמי אמר ר"א דר"מ היא דאמר אין תופס אלא לשון ראשון כדאמר גבי תמורת שלמים בפרק כיצד מערימין במסכת תמורה ע"כ. ומזה אני תמיה על הרמב"ם שפוסק למשנתנו בהלכות מעשר ובמסכת תמורה פסק דלא כר"מ. וכ"כ בחבורו ספ"ב מהלכות תמורה. ואין לתרץ דהרמב"ם מפרשה כשחזר ואמר ושל זו בזו היה אחר כדי דבור ובהא כולי עלמא מודו דאין אדם נתפס בלאחר כדי דבור דא"כ לא הו"ל לסתום בחיבורו אלא לפרש דהא מדשתם נמי וכתב מעשרות שתי כלכלות וכו' כבסיפא איכא למידק דדוקא בכי האי גוונא דכללינהו בבת אחת. אבל כי לא כללינהו בבת אחת אע"ג שאמרם בתוך כדי דבור תפוס לשון ראשון: הראשונה מעושרת. וכתב

מלאכת שלמה הר"ב

לא תאחר דמע"ר יש תמ"ע בתוכו וקריין ביה ודמעך לא תאחר. ירושלמי פ"ר יוסי ב"ר חנינא אדראשונה עובר בעשה אשנייה בעשה ואינ"ת. אראשונה עובר בעשה שקבע שני שמות כאחת והשקדים שני שבראשונה לראשון שבשניה וקרי ליה עשה מה שקובע שני המעשרות כאחת שהי"ל להקדים מע"ר אבל לא תאחר ליכא שהרי לא איחר. וריב"ח קאי אמעשרות כלכלה בחברתה אבל על של זו בזו ושל זו בזו לא עבר על שנייה כלום שפיטה מתוקנת. וקשה אמאי איכא ל"ת כלל הרי יכול להפרים תחלה מע"ר על שתיהן ואח"כ מע"ש. וי"ל דמשמע ליה דאינו מתקן להאמין אלא מתקן תחלה כלכלה אחת לגמרי ואח"כ מתקן השנייה

מ"ל

יכין תפארת ישראל בועז

בה) סליס: כו) הוא שם כולל לתרומות ומעשרות: כז) כ"ל דקמ"ל דמותר לאכול הראשונה אף שלא הופרש עדיין תומ"ע שלה מהשניה. ונם לא הופרש מהמוקף [אב"ו [ומייני בפ"ש ביה"ש כתב דלעניל] דמשום כבוד שבת אינ"ל מהמוקף דאל"כ אפילו יבא לנין מהמוקף. כתולין ד"ז א'] : כח) אבל שניה לא דמדהפס לשון ראשון. נפטרה הראשונה והו"ל כמפרים מפטור אחיוב. ואי"ל א"כ הא"ל תרומה ויחזור ויהרום כלעיל פ"ה מ"י. הכא שאני שלא הופרש ממנו התרומה ליכא למיחש לאיחוי. ונקט הך משנה הכא. מדדמי להך מכניות דלעיל. דבכולן אוכל והולך קודם שהפרים המעשרות. ואע"ג דרק בחיוב מדרבנן בשל ח"ל אז דמאי אמרי' דאוכל והולך ואח"כ מפרים. היינו בנוף אחד כגלגל [ביה ע' א'] . משא"כ הכא בנופין מחולקין. כבר מופרשין ושומדים הן. אלא גם בעבל דאורייתא דשאי לאכול אמהוקן. א"ל היכא דקרא שם מקודם כמשנה ד' . גם בודאי מותר לאכול ולהפרים אח"כ . כמ) ר"ל ואם אמר . מעשרותיהן יהיו . כל מעשר של כלכלה בחברתה : ל) ולא יפרים עליהן ממק"א . ואף דכל מאינו בזה אחר זה [דא"כ יהיה כמפרים מפטור אחיוב] גם בב"א איסו . [בקדושין דמ"א] . ואי"ל דזה דוקא היכא שהראשון מונע את השני מלחול [כתוס' גיטין דמ"ב א' ד"ה הא] משא"כ הכא כל אחד מונע את עצמו בעצמו . דמדהוא פטור א"א שיעשה תרומה . ותו דאפשר נמי שיחולו שניהן בזה אח"ז . כשלא יפרישן זע"ז . עכ"פ בהך גוונא שמפרישן מזע"ז הא' מונע על חבירו . דמדנעשה א' תרומה על ב' . מ"מ שוב שהעשה ב' תרומה על א' . נ"ל דבאפשר למפלגי שאני . [בשיטתין ד"ב ע"א] והכא נמי אמרינן דשייר

משנה ראשונה

דמבפ"י . ובדמאי אף לתקן הכל שרי והלכך מני הכא היו דמאי לאשמועי' הא וס"ב נרסי' לאחר אלא שהר"ם בפ"ד כתב דהכא ל"ג לאחר וא"ב : ן של זו בזו ושל ז בזו כו' . בירושלמי אמר ר"מ היא דאמר תפוס לשון ראשון בפ"ה דתמורה ובביאור הר"ם . ולע"ד נ"ם דסתמא דהכא כר"י אמי אהיא דהכא לא אמיא הנא אלא לאחמוניון משמעות לשון היכי מתפרש וכגון דליתא קמן דמיתיבי' מ' באחר כוותי היה כמו שיפרשו חכמים לשוני . דבהא ודאי אינ מפרשין לשון כאמלך אין לומר דלתרוייהו איכון דמעשר של זו דוקא באחרת של אחרת בזו . דזהו מעשה שוטים דהשוכי מפרתא ועיכתא אינא לאוכן . אלא שונמו ודאי בשניה שמעשר על שתיהן ואחר ונמלך דבראשונה יהיו המעשרות

ן היו לפניו . שמדיה ל. מיי' שם פ"ז הי"ח: כלכלה בחבירתה . מיי' שם פי"ב יב :

תוספות חדשים

משנה ו [תרי"ם ד"ה] של זו בזו כו' ומזה אני תמה על כו' מהל' תמורה כו' עכ"ל . ול"נ דלק"מ דבגמ' דיה' בתמורה דף כ"ז מוקי ר"י טעמא דר"מ לאו מכוח תפיס לשון ראשון אלא מכוח דהו"ל לומר תמורת עולה ושלמים הואיל ואמר כ' פעמים תמורה וכ' יוסי סבר דעשה כדפרים סר"ב שם בפ"ה מ"ד וכ"כ סרמב"ם וכ"פ בתורה בהלכות תרו"מ שם מבפ"ב דאין דליכא למימר דעשה א"כ הל"ל מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה ואמר של זו בזו כו' גסר' יוסי מודה דהוי ממלך וא"כ אתיא מתני' אף כר"מ ובירוש' דמוקי למתני' כר"מ דוקא ס"ל כאידך תנא שם דר"מ וכ"ש פליגי רק בתפוס לשון א' אז לא ואע"כ שייר בפקח ומכ"ם בתלמודא דיקנוהו"ק.(ממסורת"ת ז"ל):

תוספות רע"ק

משנה ו [אות עו] בהר"ר ד"ה מעשרותיהן . דבכל אחת שייר טבל) וי"ל חתום' בתמורה (דף ד ע"א) מעשרותיהם מעשר כלכלה בחברתה קרא שם : שהרי מתוקנים הם יחד זה בזה אע"ג דקיי"ל כל שאינו בזה אחר זה אפילו בב"א אינו [עיין בפ"ב ד"ו דקדושין בתוי"ם] הכא כיון דדעתיה לתקוני תרוויהו הוי כאומר מעשר שלה והא בשנייה חוץ מו"ר שישארו בראשונה טבל לתקן השנייה הזל המעשר של זו בזו וזו בזו עכ"ל :

תוס' אנשי שם

ן תוי"ט ד"ה מעשרות כו' שמן הירושל' כו' . אינו כן אלא שבתוספתא תני בהדיא שיעלה תרומתן. (רמ"ן). ונראה דטעמא דנקט ניעלה תרומתן מבוס דקי"ל דבכי הפרכת תרומה בעינן שיהיה ויעין מקומה כגון שיאמר תרומתה בוצפונה או בדרומה אבל אם לא יעין מקומה לא אמר כלום וא"כ לא אייני בתרומה דהא כה"ג דאמר זו בזו לא הוי קביעות מקום אלא ע"כ לא אייני אלא במעשרות דלא בעי בהו קביעות מקום דלא כתיב בהו ראשית ולא בעינן שיהיה מיכרן . וזה דלא כראיה מתוס' דקדושין דכ"ע והביאם המל"מ בשלהי פ' מע"ש דגם במעשרות בעינן קביעות מקום . (יד איתן) : בר"ב סד"ה הראשונה מעושרת כו' של שתיהן נראה דסיינו אם ירצה להפרים מן הב' על שתיהן מפרים . אבל אם יצא מפרים מעשר הב' ממקום אחר הרא לא קבע בב' כ"ל של הא'.(רמ"ן) בר"ב ד"ה מעשרותיהן פ' . פי' אמר כו'.וי"ל הר"ע

פפ"ז

משנה ראשונה

לעתיהן והלכך הראשונה מעושרת . וי"ל שהו מעם הרמב"ם שפסק למשנתנו להלכה ולא חש לדירושלמי: הראשונה מעושרת.פי' הר"ב דשניה לא דהראשונה נפטרה בכר ונמצא מפרים מפטור על החיוב ואינו כלום וכ"כ הר"ש וכתב מוי"ע דל"ד לדספ"ה משאינו נקוב על הנקוב או מן הדמאי על הודאי שיחזור ויתכוש . דשאני התם שהתרומה ניכרת כו' ע"ש ובתוס דחק והקושיא מעיקרא ליתא דהתם אינו נקוב חייב מיהת מדרבנן וכן דמאי הלכך הוי תרומה מדרבנן מדרבנן אינו מן הפטור . אבל המעשר מן התחוקן דפטור לגמרי פשיטא דאינו כלום וכן מעוור בדברי הרמב"ם בהדיא בפ"ה מה"ת דין י"ב ודין י"ד וזה פשוט : קרא שם . הר"ב פי' שתי לשונות או שמפרים מע ע"ז או שמפרים מעשה שיינה

הר"ב דעל הסניה הוי מפטור על החיוב ולא אמר כלום ע"כ. אם דעת הר"ב לפרש מסנתיגו כפירוש התוספות אז כפי' הרמב"ם שכתבתי אין כאן ענין לתרומה וא"ג מפרש לה לתרומה ומעשרות שם כלל כמ"ש אפ"ה לא תקשה מסוף פ"ה דאי הפרים מפטור על החיוב תרומתו תרומה אלא דיחזור ויתרום וא"כ לא הוה ליה לכתוב ולא אמר כלום. דשאני התם שהפרים והרי התרומה ניכרת אי לא אמריגן תרומתו תרומה אתו לזלזולי בתרומה. והכא לא נתרמה עדיין ולא ניכרת אין כאן בית מיחוש כלל אפילו כי אמרי' שהוא חולין. ועיין במשנה לקמן בפי' הר"ב: ז נוטל מאה אחד. ז מאה ואחד ניכוסנמי מאה ואחדת וכן נפסוק: מאה

ז מאה טבל מאה חולין(א) נוטל מאה ואחד(ב). מעשר ראשון ומעשר שני ומעלה זה מפסיד ע"י תערובת ז' אחת בלבד שמפרים מן החולין. ומבל דאיירי בים הכא הוא שהורמה ממנו תרומה גדולה אבל לא הורמו ממנו מעשרות ולא תרומת מעשר: מאה

ומאחד. פירש הר"ב שחולין נעשין כמבל עצמו לענין תרומת מעשר בלבד. *וטעמא כמ"ש הר"ב לקמן משנה ט פ"ג דחלה ע"ש. וכן כתב הר"ש. ויש להרמב"ם טעמים אחרים במשנתנו והדברים ארוכים ולמבין נכוחים ורחוים הם למי שאמרן הרואה יעיין עליהם. ומקצתן שאני צריך להם אכתוב וכמו שפירשו בעל כ"מ בפ"ח מהלכות מעשר. וזה שהקשה הרמב"ם מאחר שיש כאן מאה חולין כשנתערב עמהם מאה מבל שיש בהם אחת תרומת מעשר והרי היא טולה במאה חולין וא"כ לא היה צריך להעלות מהכרי אלא מאה של מבל שיש בהם אחת תרומת מעשר וגשארו בכרי מאה חולין. ונראה ליה דכיון שנפלה שאה תרומה למאה של חולין הדין הוא שיעלה שאה אחת להרומה וישארו החולין כמות שהיו ולא יעלה המאה של חולין וישאיר השאה תרומה. ולכך אם היה מעלה מאה ותשאר מאה היה אפשר שיטעה ויחשוב שהמאה הנשארים הם של מבל והמאה שהעלה הם חולין ויאכלם ולפי האמת הם של מבל מהטעם הנזכר. ולפיכך אמרו שיעלה מאה ואחד כדי שיכיר שאלו שהעלה הם של מבל שכיון שמעלה מאה ואחד הרי יש היכר שאלו הם של מבל שיש בהם שאה יחירה של תרומת מעשר וזהו שאמר רבי יוסי

תוספות חדשים

[ד"ה] הראשונה משמרת כו' אפ"ה לא הקשה מסוף פ"ה עכ"ל. משמע מדבריו דאילו נתרמה ונכרת הוי תרומה ודבריו צע"ג דמשנה שלימה שניו פ"ק דתרומות מ"ה ולא מן הפטור על החיוב ואם תרם אין תרומתו תרומה ופי' הרמב"ם פ"ה מה"ם הל' י"ב כגון מפיחת שנתרמה מהן בכר תרומתו על פירות שחייבין בתרומה אינה תרומה וחייבו כך דהכא דהראשונה נפטרת משום דבכר תרם הבני עליה וע"כ אפילו מפרים אח"כ מראשונה על שניה

תוספות רע"ק

מ"ו [אות עז] בתוי"ט ד"ה נוטל. ותעמא כמ"ש הרע"ב וכו'). והמצית הדבר דמיירי דאין לו פרנסה ממקום אחר וצריך להפריש מיניה דביה ונוטל מאה ומפריש מהם מעשר ראשון ושני והלוי נותן תרומת מעשר. ומהמאה הב' מפריש עשרה למעשר א' כדי שיקרא שם לתרומת מעשר. ומפריש התרומת מעשר והשאר מערב עם פירותיו ומיירי בדבר לח דיש בילה:

תוס' אנשי שם

סס"ו כילד מעשרן מוליא מעשר שניהן מא' מהן לו מעשר כ"א מהן ממנה אם היו שוות ואם היתה אחת גדולה מהבירתה (אחין בקטנה כדי להפרים מעכרות שניהן) מפרים מן הקטנה מעשר הגדולה ומן הגדולה מעשר הקטנה ע"כ:

ז בר"ב ד"ה מאה טבל ומאה חולין כו' נעשים כטבל כו'. ע' תוי"ט. ומיירי ג"כ בדבר הבעל כגון יין בין לו שמן בשמן דאל"כ ק' למה לא תיישבן שמא יפרים מן הפטור על החיוב וכה"ג פי' מתני' דחלה פ"ם ותמוה למה שנה דין זה ב"פ בלן ובחלה ועוד אמאי קתני טובל ק"ל ולא אני כדאני התם מוליא תרומה על הכל. ולשון טובל ק"ל לא משמע הכי כלל וכ"ל דמשנתינו איננה ענין כלל לאתני' דחלה דהכא מייירי בדבר שאינו נגנל וא"ל פרנסה ממק"א שיש להם שמא מפרים מן הפטור על החיוב רק שאם אינם אינו הכהן לא היה מפסיד כלום דתנן במ"ה פ"ג דתרומות אלמר תרומת הכרי זה בהוכו כו' רש"ל קרא שם ופי' הר"ש קדשו מדומעין. ואפילו לתכמים דס"ל עד שיאמר בשבו לו בדומו הייבו בנידון דידהו שהכרי הוא כולו טבל ויכול לקבוע בכ"מ ובכל לד שילה. אבל הכא דא"ל לקבוע מקום יכול לסות שגם התכמים מודים

יכין

דשייר בכ"א כדי תומ"ע של חברתה: לא) (ד) ר"ל אם ק' טבל הטבול רק למעשר ולהמ"ע נתערב עם ק' חולין. והרי נאסר התערובות ע"י תמ"ע שבו שאסור לזרים. ואם יפרישו מהתערובות. שמא מהחולין יפרישו ויהיה מפטור על החיוב ואין לו פרנסה ממקום אחר להפרים מהם על כל התערובות. ואילה"ק מפ"ב דחלה מ"ט דבאין לו פרנסה ממקום אחר מוליא התמ"ע מהתערובות. דהתם בלח מיירי כמ"ש שם סימן ל. דאע"ג דכל טבל במשהו מדים לו מתירין היינו עד שיפרים כפי חיובו [רמב"ם פ"ח ה"ג מעשר] משא"כ הכא בבבם מיירי. דאין בילה ביבם רק בדמאי [כפ"ה ל"ד]: לב) דבק"א שטבל. ודאי יש ל' של הטבל. ואז אחר שיפרים מל"ט הנשאריס

תפארת ישראל

הטותפין דמ"ה ע"ב: (ד) אמר העבד ישראל מ"ז היא משנה חמורה אשר בה לא מצאה היומה הפוסחת מטח לכף רגלה בזה היה הגדול דברי רבותינו המפרשים ל"ע והיה קוצר הסנתי לעשרת. וכל דבריהם כנהגי אם. ואותה אני לבדי עסר ואפר תחת מדברות אבירים ולא זכיתי להשקיע לאמון נפשי היבשה בכל פרוחי רבותינו ז"ל. דקא"ל. א) כל רבותינו מודים דמתני' מיירי בטבול רק לתמ"ע. וכן מוכרח. מדטובל רק ק"ל. ואי בטבול גם לת"ג. הא"ל ליטול ק"ג. ותמוה למה באמת לא נקט מתני' בטבול לת"ג. ב) סיפא דלא הפסיד כלום. מלתא בלא טעמא. לאיך תנוי זה בלא הטבל מרובה י' ממעשר. ג) מ"ש רישא דנקט חולין סתם. ומ"ש מגיעתא דנקט חולין מתוקנים. ד) ליטנא דמתני' דקא"ל. טבל מאה וא"ל. משמע שפי דכמלם בגירוף יחד. ומשפטם א'. ורבותינו המפרשים עשו פירוד בין הדנקים. ליטול ק' לשם טבל וא' לשם תרומת מעשר. ומפני כל הטער הזה לנפשי הטעונה. בחרתי הסתוכף לפרש ע"ד הראב"ד. כי עתה הרחיב ה' לנו. ובטוחו חייבו. בא"י זוקף כפופים:

בועז

משנה ראשונה

שילה של שניהן. והרמב"ם בחבורו פפ"ו מה"מ תופס שניהן וכתב כילד מעשרן מוליא מעשר שניהן מאחת מהן לו מעשר כל אחת ממנה ע"כ וזה מסייע למאי דפי' לעיל דמיירי הכא כילד אבו תפרשין משמעות לבוש ולכך כיון שיש במשמעות דבריו זה וזה יעשה כמו שילה ולכך כתב לו מעשר כל אחת ממנה. ולא כתב מזו ע"ז ומזו ע"ז כדברי הר"ב בלשון ראשון. משום שאין הדעת נוטה לזה דהפוכי מערבתא הוא כדפי'. ומ"מ נ"ע דאם כוונתו מאיזה שאחרלה הא קי"ל בדאוריתא אין בגילה ובכו לאיזה שאחרלה אגרם רפ"ג דגיטין: ז מאה טבל. פי' הר"ב בחבורה זו ליט מפקיב. וגם מ"ש שכל דבר המתערב מוזר לאיות כתחלתו כו' הוא פלבתא בלא עפמא. וגם נמאה טבל ומאה

מהן שאחרלה יהיו מעשרות כלכלה בחברתה: ז מאה טבל ומאה חולין. שנתערבו: נוטל מאה ואחד. טוטל מאה להפרים מהן מעשר ראשון ומעשר שני כדין כל טבל ואחד נוטל מן המאה (דלשם) [נ"ל שנ] חולין לתרומת מעשר כאילו היו טבל שהחולין נעשים כטבל עצמו לענין תרומת מעשר בלבד אבל לא לענין מעשר ראשון ומעשר שני ומעלה זה מפסיד ע"י תערובת ז' אחת בלבד שמפרים מן החולין. ומבל דאיירי בים הכא הוא שהורמה ממנו תרומה גדולה אבל לא הורמו ממנו מעשרות ולא תרומת מעשר: מאה

מלאבת שלמה

מ"נ ה"ק פעמים שעובר אשניה בעשה ול"ת אם הפרים תחלה כל מעשרות חברתה ואותה שמפרים ממנה החלה קרי לה שניה לפי שתקנה באחרונה. ר"ש והרא"ש ז"ל. אבל התוס' ז"ל כתבו ברים תמורה דמשנה זו בדמאי מיירי מדלא קתני דמפרים ת"ג ע"ש. וגם הירושל' הזה פרשוהו ז"ל שם בשני דרכים. והתם ברים תמורה משמע מפי' רש"י ז"ל דל"ג בנבא דרישא הראשונה משמרת אלא ה"נ ואמר מעשרות זו בזו אם אמר של זו בזו ושל זו בזו הראשונה משמרת מעשרותיהן מעשר כלכלה בחברתה קרא שם. וכן מלאתי שדקדק ג"כ הח' הרב בצלאל אשכנזי ז"ל. ובנוסחת משנה כתיבת יד מדוייקת מלאתי בבבא תנייתא של זו בזו ושל זו בזו הראשונה משמרת והשניה אינה משמרת ע"כ. ובתוספתא קתני של זו בזו ושל זו בזו אין הראשונה משמרת. וכתב הר"ש ז"ל דכ"כ בכל הספרים ובמתני' קתני הראשונה משמרת וסמי ברייתא מקמי מתני'. א"נ גרסי' אין השניה משמרת. א"נ ה"ק אין הראשונה משמרת בפ"ע אלא שתיהן משמרות כר' יוסי דכילד מערימין בבי תמורת שלה תמורת שלמים הואיל וא"א לקרות שני שמות לאחת דבריו קיימין ע"כ ועוד הארוך ע"ש. וכ' תוס' ז"ל שם מעשרותיהן מעשר כלכלה בחברתה קרא שם שהרי מתוקנים הם יחד זה בזה. ואע"ג דקיי"ל דכל שאינו בזה אח"ז אפי' בג"א אינו. הכא כיון דעתיד לתקוני תרוויהו הוי כאומר מעשר של ראשונה תהא

בשניה מון מעשרה שיפרו טבל בראשונה לתקן השניה ואל המעשר של זו בזו ושל זו בזו ע"כ. וכתב הח' הרר"י אשכנזי ז"ל ל"ע דנמס' תרומות פליגי ר"ש ורבנן בשאומר תרומת כרי זה בתוכו וכו' דרש"ל קרא שם ואח"א עד שיאמר בלפוכו כו' דמשמע דהאי סתמא אתי כר"ש ע"כ. עוד כתב אמה אפי' ר"ע ז"ל הראשונה משמרת ומפרים מן השניה המעשרות של שתיהן. כתב כ"ז שהוא מפ' כאן אין נראה כי אינו יכול להפרים מאומה כי הוא מערב חולין ומעשרות וכן יש בפי' בירושלמי דתרומה פ"ג ה"ה ע"כ. עוד כתב על מה שפי' ר"ע ז"ל אבל אינו מפרים וכו' כתב. אינו נראה לומר שזה הוא מה שהשמיע אותנו המשנה. אלא נ"ל שקרא שם וכל אחת יש בה מעשר וחולין משורבין ונריך לעשות כמו שאומר למטה שאם הם מאה חולין מאה מעשר טובל וכו' ע"כ. שוב כתב על מה שפי' ר"ע ז"ל אחר ועיקר וכו' כתב. פי' זה אין לו שרש מהו זה שהוא אומר שקרא שם כיון שיכול ליקח מאיזה מקום שירצה. ע"כ: ז מאה טבל כו'. מלאתי שכתב הח' הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל על פי' ר"ע ז"ל שפי' מאה טבל ומאה חולין שנתערבו כו'. כתב פי' זה אינו נראה דמה ענין זה לכאן אלא נראה דמיירי במה שנזכר למעלה הוי לפניו ב' כלכלות וכו' ואמר מעשרות של זו בזו וכו' וכיון שיש בכלכלה זו שתיקון מאה מתוקנים והמאה האחרים שהן טבל הם נ"כ בכלכלה עם המתוקנים כגון שלא יש בכלכלה שניה כדי לתקן את כולה

מאה טבל ומאה מעשר. שלא הורמה מן המעשר הזה תרומת מעשר ונתערבו נוטל מאה של טבל להפרים מהן המעשרות כדפרישית לעיל ונוטל אחת מן המאה של מעשר שהם נעשים כטבל עצמו להתחייב בתרומת מעשר ונשארו נ"ט מפרים מהן תרומת מעשר לפי חשבון שהם עשר פחות עשירית של אחד. ואם לא נתערב המעשר בטבל לא היה מפרים אלא עשרה לתרומת מעשר שבהן השתא מפני שנתערבו בטבל מפרים י"א פחות עשירית נמצא מפסיד א' פחות עשירית: מאה חולין מתוקנין ומאה שהטבל כשיוציא ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר יהיה לו נקרא חולין לע"פ שלא הוציא ממנו שאר מעשרות מפני שהקדושה נטלה ממנו

מאה טבל מאה מעשר (א) **נוטל מאה ואחד** (ב). **מאה חולין מתוקנים מאה**

יוסי בירושלמי אם אתה אומר אני נוטל מאה אני אומר כל חולין עלו בידו ונמצאו אלו בטבליים עכ"ד. ומ"ש הר"ב ומבל דאיירי ביה הכא הוא שהורמה ממנו תרומה גדולה הכי מוקי לה בירושלמי. ואולי שהרמב"ם פי' כן למשנה דלעיל נמי מהך דאיתא בירושלמי אהכא רבי לוינטא בשם רבי יוסה כל טבל דאתן קיימין הכא טבל לראשון ולשני ע"כ. ומשמע ליה דאמתני' דשתי כלכלות נמי קאי מדלא תני בה אלא מעשרות. וכתב הרמב"ם ואם היה טבול לתרומה מפסיד מן החולין כדי תרומה ותרומת מעשר: **חולין** מתוקנים. פירש הרמב"ם

מלאכת שלמה — **וחולין**

כולה. והנה עכשיו כשהוא בא להפרים על הטבל את המעשרות ואין לו פרנסה ממק"א וצריך לעשר מזו הכלכלה עצמה צריך שיקח מאה ואחת מאה להפרים מהם המעשרות והאחת ליתן לותה לתמ"ע על החולין מתוקנין וכן אם עשה מאה מהתאנים שבכלכלה א' מעשר על התאנים האחרים שיש לו בכלכלה השניה והרי הם משוערין עם המאה האחרות שהן טבל גם אז צריך ליטול מאה ואחת כמו שפרשנו ואם יש בה מאה חולין ומאה מעשר כגון כשאמר מעשרותיהן מעשרות כללה בחברתה והמעשרות של חברתה הן בתוך הכלכלה הזו שהיא מתוקנת בכלכלה האחרת אז צריך ליטול מאה ועשר מן הכלכלה כדי לתקנם כמו שפי' המחבר כן נ"ל וצ"ע ע"כ. וכתבו הר"ם והרא"ש ז"ל כיולא במשנה זו שנינו במס' חלה ומוכח התם בפ"ג דטבל שנתערב בחולין ורובו טבל אם יש לו פרנסה ממק"א מפרים עליו לפי חשבון ואם לאו נעשין החולין כטבל לענין תרומה ותמ"ע ומפרים מהן כאילו היו טבל אבל מע"ר ושני ומ"ע אין מוציא אלא לפי חשבון ומיהו צריך להפרים כולן דא"א להפרים תמ"ע על הכל אם לא שיפרים תחלה המעשר על הכל. ועוד אם לא היה מעשר על הכל א"כ אין פירותיו מתוקנים דכל מה שמעשר יש בהן חולין לפי חשבון ונמצא מפרים מן הפטור על החיוב

יכין — תפארת ישראל — יכין

הנשארים ט' ומע"ר וט' למע"ש. הותרו פ"א הנשארים ממ"ב. דאם חולין הם. הרי מותרים. ואם מהטבל הן. כולן אז מקלתן. הרי הותר הטבל בכל מקום שהוא ע"י א' טבל שבק"א שנטל שיהיה זה הא' להמ"ע על ה"ט שנשארו. ומהל"ע הפרים ג"כ המע"ר והמע"ש כראוי. ואת"ל שמא אותן ט' שיפרים ומע' שיפרים למע"ש. יהיו כולן אז מקלתן מהק' חולין שנתערבו. ונמצא מפרים מפטור על החיוב. י"ל הרי אם אנו שהפרים הן חולין. ע"כ שיש כמתן טבל בהק"א שהפרים. ויהיה המעשר והמע"ש בהק"א שהפרים. ואע"ג דמהק"א ההם א"א ליתן להלוי הע' מעשר. דהרי התרומת מעשר שהפרים מערב שם. עכ"פ אין הלוי מפסיד כלל עי"ז. מדקיבל חלופיהן מהל"ע שנשארו אצל הבעלים. והרי מעשר כיון שהופרש מותר לזרים. מיהו פשוט שבמע"ש יאמר שיהיה מחולל על המעות בכל מקום שהוא בין בהל"ע בין בהק"א. ואותן ק"א שנטל. מדמעורב בהן א' של תרומת מעשר. ימכרם לכהן בדמי תרומה חוץ מדמי א'. שהוא תמ"ע שחייב מק' טבל שלו. מיהו מה יעשה כהן בק"א אלו שקבל. דשמא טבל הן ולא הופרש מהן התמ"ע עדיין. פליגי בירושלמי. אי צריך כהן להפרים עליהן ממקום אחר. או דסגי לו' בקריאת שם. לומר תמ"ע שבכרי זה יהיה בלשונו או בדרומו. דמדאין הפרשתו רק מספק. דשמא חולין הוא. סגי בהכי. והא"ה אם הי' הטבל שנתערב עדול נש לת"ג. הי' צריך להפרים ק"צ. כדי שיהיו נחשבים ב' שיתרים לת"ג ולא'

משנה ראשונה

בידו הא מותר לזרים אלא שיקר הקפידא בטולו ממני' היא על תרומת מעשר והבעה"ב בא לפרנס בעצמו ת"מ ואתיא כאבא אלעזר בן גומל דפי' הכ"ב במתני' דפ"ה מ"ב. והשתא הא דקתני דכולה מתני' טבל מאה. היינו שבירר לעצמו אחד מן הכריים לתקנו בתורת טבל ודאי אע"פ שהוא ספק וע"י תיקון זה יתוקנו שני הכריים. והלכך בדישא צריך ליתן מאה אחת ת"מ מן הטבל הכא צריך ליתן שני אחין. אמנם כרי שיתן אינו מושגין במה של חולין הוא ואינה תרומה דמפטור על החיוב הוא. והשני אינו מתוקן ואוכל טבל. ואין מתקנה עד שיתן מכל כרי אחד. והיינו טבל מאה ואחד. אמאה מעשר בטבל ודאי ואחת מהן לת"מ. ועוד אחד מן הכרי השני אלא באחד מהן יצא י"ח. והיינו דקתני בהך בנא חולין אחת מילוק בזה בין יהיו מבולים או מתוקנים דלעולם בנחינתו אינו מפסיד אלא תרומת מעשר ולקמן תני מאה חולין

משנה ראשונה — **סותר**

מתוקנים מאה מעשר. דאתם בני למיתני דומיא דמעשר שאינו מבול אלא לת"מ והכא דומיא דטבל שעבול לגמרי תני חולין אחת. ובבא שניה מאה טבל ומאה מעשר. טעל ג"כ מאה אחד. אמאה טעל לעשרן בתורת טבל. ויהיו עשר מהן מעשר בלשונו או בדרומו ועל הכרי השני קורא ג"כ שם מעשרות מספק כדפי' לעיל. אבל התרומת מעשר צריך להפרים משל טבל אחר אחת. ומשל מעשר עשר אחין. אחר שהפרים עשר של מעשר מן המאה שנטל בתורת טבל יכול לקרות שם על כל עשר אחין אלו שיהיו א"מ על המעשר בכל מקום שהוא. אבל הכרי המעשר הזה טבול לת"מ כמו הכרי של מעשר ומחיוב לחיוב הוי ושפיר דמי. אלא צריך עוד אחד כדי שיהיו י"א אחים ושעלו מן הכרי השני. וזהו דקתני טעל מאה ואחד. ובבא שניה מאה חולין ומאה מעשר הוא עצמו הדין כמו בנא דלמעלה דאתם חייב ליתן אחד לת"מ וצריך ליתן

שם

שניה אינה תרומה כלל ומה שהקשה הפוי"ט מספ"ה לק"מ דשם פייני מן הפטור מדלוריתא אבל מדרבנן חייב כגון עלין שלינו נקוב ודמאי וע"כ תרומתו תרומה כיון דעכ"פ יש בו חיוב מדרבנן אבל מן הפטור לגמרי כגון מחולין גמורים שבכר נתרמה מהן אפילו תרם על טבל אינו תרומה כלל וכן מתלק הרמב"ם להדיא פ"ה מה"ת ה"ב והי"ד ע"ש וזה ברור והתמם. (כר"ן) •

תוס' אנשי שם

וא"כ היה יכול לתקן ולומר תרומת הטבל בתוכו והיה הכל מדומע אבל ישראל אם יעשה כן יפסיד הרבה שיצטרך למטור כל הכר' בדמי תרומה לכן מפרים ק"א מכרי זה שלו עכ"פ יש כאן סאה ודאי טבל שהרי נא הי' כאן מהחולין רק ק'. ולכן מתנה על הסאה ודאי טבל שבתוך הק"א שאין שתהיה עם שוד ט' סאין טבל בע"מ שהם מעשר על הק' טבל בע"מ שהם. ואותם הסאה תהיה תמ"ע על הטבלים מע"ר שיש כאן בהכרי. ונמצאו הנ"ע הנשארים מתוקנים בודאי שהסאה תמ"ע נא ממנה בטוכן רק בתוך הק"א סאין והם נעשים מדומע ומותנין לכהן בדמי תרומה הון מדמי תמ"ע שבהן. ולהלוי נשאר הנ' סאין מעשר יתן דמי ס' סאין כפי שלקח מהכהן לפי שהמע"ה ויטול ליתן ע' המעשר מתוך הק"א סאין המדומעין והלא המעשר אחר שהופרש מותר לזרים. ונמצא מפסיד עכ"פ כל הנ"א הנשארים שנשיכים נעשנו וצריך למוכרם בדמי תרומה. ופשוט שבמע"ש יקרא שם בע"מ שהוא ויחולו על המעות. והא דנקט ק' טבל ק' חולין אלו דוקא אלא לעולם צריך ליטול כדי החולין וכדי התמ"ע והטבל. וא"ת מה שהק' הר"מ בפי' שיתבטל הסאה הרומה של הק' טבל בק' חולין ע"ש. נ"ל דלק"מ דפשוטא דב"ז אלא קרא שם לתמ"ע שבתוך הק' טבל כל הק' אסורה טבל ואין יתבטל אך זה קשה יקרא שם לתמ"ע שבתוך הטבל והתבטל בק' חולין כבר הקשו זה בירושל' ותמהו דמתני' חולק על ר"א בן עזרי דתני' ראב"ע אומר אם אין לו פרנסה ממק"א יקרא שם לתמ"ע ויעלם בק"א. ר"א בר ממל אומר אפתר בדבר שאינו עולה כאומר דר"ל דתמני' מייני באנוזי פרק וכיו"ב דתשיב במכסת עולה דאינן כמלין. ומיהו לק' בתוס' הלם משמע דחולק. (לח"מ ושע"ר): ד"ה ק' טבל ק' מעשר כו' ח' מן הק' של מעשר. לשיעת הר"ב אינו מובן אמאי מפסיד יקח המעשר מכל התערובות דהייט ב' שיש בהם ודאי עשרה של טבל ועשרה של מעשר ויפרים העשרה טבל

שבהם

משנה ז [תי"ט ד"ה] חולין מחוקקים כו' ויש לראיה לדבריו עכ"ל. ויש עוד ראיה מפ' ד' דתרומות מ"ה דקתני מחצה חולין ומחצה תרומה ועיין שם ועיין עוד שם פרק ג' מ"ג:

תוס' אנשי שם שבשם למעבר על הק' של טבל שמצא עכשיו כל כך שבידו ולולי מעבר ויפרים מכם י"ל לתמ"ע שחייב מכל הק"י מעבר שבשבכרי. ויותר המוה שלק' בד"ה ק' חולין מחוקקים מקשה בהיפך שנתחייב להפרים המטבל עשרה לתמ"ע. וגם תירוצו שם אינו אלא דברי גבולות ודומק גדול. אבל לשיטתו בכל ניחא כמ"ש במתני' רפ"ב דתרומות שאסור להפרים ממעשר עבל על טבל גמור שטבול לכל הסתה כל בחה שמפרים לתקן הטבל ים לחום דלמא מעשר הוא ולכך מפרים ק"ל שאז עכ"ש א' עבל ואומר לותה הבחה עבל שבחוך הק"ל סאין עם עוד ט' סאין עבל בכ"מ שהם יהיו מעשר על הק' עבל ומלא שים עתה בבלל המתחיים סאין ק"י סאין מעשר ומגיע מהן י"ל לתמ"ע. ובחוך הק"ל סאין ים ודאי י"ל סאין מע"ל שהרי אין בכל הכרי יותר מן ל' סאין חולין. ואומר על אותן י"ל סאין שיהיו תמ"ע על הק"י סאין מעשר בכ"מ שהן. ועתה הק"ל סאין לכהן בדמי הרומה חוץ מדמי י"ל סאין הממ"ע שבהן ומכ"ע סאין שבאמרו מפרים עוד ט' סאין למעשר ועתה לגוי בגילוח דמי ל' סאין שלקח מהכהן ולהמע"ם קולא שם ומתגלל על המעות. והל' שבאמרו הם מחוקקים. ולכאורה אין הישראל מפסיד כאן כלום. ואפשר דמ"מ לא שייך למיתני כאן לא הפסיד כלום כיון שיש הפסד לגוי. ואפשר עוד דמיירי שנתערב להגוי שפחם מעשר ביד גוי הוא. (הג"ל): תוי"ט ד"ה מאה מעשר לפי סדר כו'. וי"ל דהתנא התליף לסימן ולקיום הגרסא דהתרי בני קמאי דיש בק"ל ומליעתא בק"י. (רמ"ז). ל"ל דתנא נקט דין התערובות מג' מינים חולין עבל ומעשר שנתערבו זה בזה. ונקט בראשא עבל וחולין המגוי יותר. ואח"כ עבל ומעשר שאינו מגוי כ"כ. ונשאר לו לבאר התלוקה הבלשית שבות הערובות חולין ומעשר ומדהקדים בראשא חולין עם הטבל לפני המעשר עם הטבל הקדים את החולין למעשר גם בסדר תערובתן זה"ז: בר"ב ד"ה ק' טבל וי' מעשר כו' כלומר י"ל פרגסה כו'. כ"ז תמוה מאד ומה טעם דוקא לעשרה ישרים ולדבריו מהת דכיון שיש המעשר שבטבל כדי התמ"ע של הטבל והמעשר ניתר לכן לא הפסיד כלום וטול מהעשרה עשר' ומאה מעשר. ראשון שלא נטלה תרומתו שנתערבו נוטל מאה לשם מעשר ראשון כדי להפרים מהן עשרה לתרומת מעשר שבהן ועשר טול מן המאה חולין מחוקקין כאילו היו הם מעשר ראשון דעשרה מהם לתרומת מעשר ונמצא מפסיד עשרה והא דלא מחמיינן הכי כשנתערב עם טבל להזקיק הטבל להפרים ממנו עשרה לתרומת מעשר כמאה של מעשר משום שכך הוא הדין שכל דבר המתערב חוזר להיות כתחלתו הילכך המעשר חוזר להיות כטבל ואין הטבל חוזר להיות כמעשר: מאה טבל ותשעים מעשר וכו' לא הפסיד כלום. דכיון דאיכא בטבל עשרה יחיריס דייניגן ליה כאילו יש לו פרגסה ממקום אחר וכל טבל שנתערב בחולין אם יש לו עבלים אחרים שיכול להפרים על זה התערובת ממקום אחר אינו מפרים אלא לפי חשבון של הטבל בלבד והא שהטבל יתר עשר על [המעשר] חשביגן כאילו

מאה מעשר לה) **נוטל מאה ועשר** לו). **מאה טבל תשעים מעשר** לז). **תשעים טבל ושמונים מעשר** לח) **לא הפסיד כלום** לט).

חיג. מאה טבל תשעים כו' ביתומלמי נחלקה עשרה זו לעשרים ומתחיל כאן מ"י ויש בפנקין י"ל משמעות מכל בל"ם סיל משנה מ' ואין בפרקין רק יו"ל משבעות.

זה

דאיכא בטבל עשרה יחיריס דייניגן ליה כאילו יש לו פרגסה ממקום אחר וכל טבל שנתערב בחולין אם יש לו עבלים אחרים שיכול להפרים על זה התערובת ממקום אחר אינו מפרים אלא לפי חשבון של הטבל בלבד והא שהטבל יתר עשר על [המעשר] חשביגן כאילו

וכו': **לא הפסיד כלום.** כתב הר"ב דדייניגן ליה כאילו יש לו פרגסה ממקום אחר ע"כ. ואולה מתגיתין כשאין לו פרגסה ממקום אחר. הרי"ש

מלאכת שלמה

חולין מחוקקים אלא שיעלה תרומתן ואינו נכון דהא רישא דהך תנא היו לו שתי בלבלות של עבל והייגו בגיעלה תרומתן וקרי ליה עבל והכא קרי ליה חולין ועוד דכל עבל דקתני הכא היינו עבול לראשון ושני כלאיתא בגמ' ירושלמית דקאמר ר' יוסה כל עבל דאתן קיימין הכא עבול לראשון כלומ' ולא לח"ג והיכי קרי לעבול לראשון ושני חולין לכך נראה לשולם רישא ממי חולין מחוקקין ניחו וכלפרישא וכפי' הר"ש ז"ל אלא משום דתני לה גבי מעשר לא מצי למימר חולין דמעשר ממי חולין דאין בו קדושה ומש"ה תני חולין מחוקקין כלומ' אין בהם איסור גזל השבט ועוד דלאשמעי' דמעשר הוי עבול תנא ליה אבל במגיעתא דתנא מעשר גבי עבל לא תנא ליה עכ"ל ז"ל. ומ"ש שהרמב"ם ז"ל כ' דברישא לא הוו חולין מחוקקין לא מבורר בדברי הרמב"ם ז"ל אלא מדיוק דבריו ז"ל הכי משתמע לכאורה אמנם כבר כתבתי דברי התי"ט *) ובהן מחיישב קלת ממה שהק' הרש"ש ז"ל. ולפי' שכתב הרש"ש ז"ל דלעולם רישא ממי חולין מחוקקין ניחו אלא"ד שמתורץ קלת דקדוק התי"ט דלא נקט מאה מעשר ומאה חולין מחוקקים. דלהכי שינה וסמך לשנות חולין מחוקקין ברישא לרמוז דגם חולין דרישא דמתני' הוו חולין מחוקקין דוק: בסוף פי' ר"ע ז"ל. והכא שהטבל יותר עשר על החולין השביגן וכו'. אמר המלקט ראיה מל"ל יתר עשר על המעשר וכן הוגה נ"כ בדפוס בחוי"ם. וכתב הר"א אשכנזי ז"ל נ"ע לעיל פ"ה סי' ח' בפירושו כגון שנתערב לחברו חולין מוטעין בטבל מרובה שאין לטבל זה תקנה עד שיעשר עליו

*) ואמתו כשמעתו לוקם כי ימצאה הדורש במקומן.

יבין תפארת ישראל יבין

אתר לזרים. והק"ל שנטל מתן לגוי. תחת ק' המעשר שחייב לו. והגוי מוכר הק"ל לכהן בדמי תרומה. חוץ מדמי י"ל המ"ע שחייב לכהן: לה) שנתערב החולין בק' מעשר הטבול לתמ"ע. ול"ל דחולין מחוקקים ר"ל דמתחלה היה להם שם אחר ואח"כ נתקנו להיות חולין. והייגו שהיו תחלה מעשר. ומשנטל מהן התמ"ע נתקנו להיות כחולין. וסד"ל דבכה"ג הרי הכל מעשר. ויכול ליטול מהתערובות התמ"ע שחייב ותו לא. קמ"ל דמשנתקן המעשר דינו כשאר חולין. שאינו עושה עוד תמ"ע כספרי שהביא הר"ש פ"ב דתרומות מ"ה. ונקט הך דרומה הכא ולא בריש. מדהכא מיירי שנתערב במעשר וקמ"ל אף דקודם שנתקן המעשר הי' פטור שיכול להפרים תמ"ע מזה על זה. אז דמדנתערב במעשר. משמע טפי דנתערב בבית לוי מיירי דמלוי אלו חולין כי הך: לו) דאז יהיה בוודאי בק"י שטעל. י' מק' המעשר. ויהיו אלו י' נחשבים לתמ"ע על ק' המעשר וימכר ויתן להכהן אלו הק"י שנטל. בדמי תרומה. חוץ מי' תמ"ע שחייב לכהן. והותרו הל' הנשארים ממ"ע כלעיל. וה"ה בהי' החולין מחוקקים פחות או יותר מק' והמעשר פחות או יותר מק' נוטל תמיד כפי שיעור החולין וכפי שיעור התמ"ע שחייב מהמעשר. רק נקט ק' ק' אגב איך: לו) אז: לח) שנתערבו: לט) דלעולם הפסיד למכור לכהן בדמי

משנה שנים מספק שמא יתן מן של חולין והוי מפטור על החיוב. וה"נ דכוותי' שחייב עשר סאין לת"מ. לריך ליתן עשרים לכל חד ספק חולין הוא. וזהו נוטל מאה ומפרים מהן עשר שהמאה שנטל בתורת מעשר טוענן דומיא דלעיל שבורר הכרי של עבל שהוא האיסור שנתערבות והכא המעשר הוא האיסור ואומר אם אז של מעשר מוטב ויהיו עשרה בלפוגו לת"מ ואם אז של חולין ואינה כלום יהיו עשרה מהכרי השני ת"מ. ולריך ליתן עשרים סאה דנעשר של אחת יצא ונשנים מספק. והייגו נוטל מאה ועשר. ובבא רביעית מאה עבל תשעים מעשר. כל התערובת מעשר מעני הכרייס אינם אלא עשר. ולכן כשקולת שם מעשרות על שני הכרייס כדאתכן. אומר אמ"כ הנעשר של מעשר שהם בתוך כרי של עבל יהיו כולם ת"מ על הכל דתמיוב לחיוב הוי כמו בבבא השניה ונמצא הכל מתוקן ולא הפסיד כלום וכן תשעים עבל ושמונים מעשר. כל ת"מ מעני הכרייס הם הנעשה סאין פחות עשרית סאה והמעשר מן הטבל שלה תשעה סאין ויטול תרומה. משא"כ הכא. בנתערב ק' טבל וי' מעשר. הרי אינו חייב תמ"ע רק י'. ולהכי נוטל מהתערובות הזה י'. ונותן לכהן. והותר התערובות לזרים ממ"ע. דאי י' שנטל לתמ"ע. היו מי' המעשר. הרי ממעשר דשאי לעשות תמ"ע. ואי מהטבל נעלם הרי מדים בהטבל י' מעשר. דשאי לעשותם תמ"ע. וכ"כ בנתערב ל' טבל ופ' מעשר. שחייב לתת $8\frac{9}{10}$ לתמ"ע. דהייגו ח' בעד הפ' של מעשר. ועוד $\frac{9}{10}$ מן הט' של מעשר בים בל' טבל. לכן נותן לכהן $8\frac{9}{10}$. והשאר מותר לזרים ממ"ע דאם מהמעשר נטלן. הרי מעשר דשאי לעשות תמ"ע. ואם מהטבל נטלן. הרי מדים בל' טבל ט' מעשר. דשאי הוא לעשות $8\frac{9}{10}$ מן הט' לתמ"ע. וכ"ל דמשום הך בבא. לא נקט אמי בריש בטבל הטבול לה"ג. דאם כן לא הוה מלי למתני סיפא. ק' טבל וי' מעשר לא הפסיד כלום. דודאי הפסיד. דהרי אז אין בהטבל מעשר. כשיעור תמ"ע שחייב מהל' מעשר. דהרי אחר שיטול ב' ת"ג מק' טבל לא יהא חייב לתת מעשר מל"ח טבל הנשארים. רק $9\frac{4}{5}$ שהוא $9\frac{40}{50}$ והרי הוא מחוייב ליתן תמ"ע מכל התערובות $9\frac{49}{50}$. דהייגו ט' בעד הל' מעשר ועוד $9\frac{49}{50}$ שהוא חלק עשירית מן $9\frac{40}{50}$ מעשר שחייב מל"ח הטבל. וא"כ שמא כל $9\frac{49}{50}$ תמ"ע שיטול יהיו מהל"ח טבל והרי מדאין בטבל לעשות כלום ת"מ. והלכך אמרו והוא שיהא מרובה מעשר כדי שהמעשר של הטבל יספיק להיות כחטטן ת"מ מעני הכרייס. ולאפוקי אם הטבל חמשה והשנים קאה. והמעשר תשעים קאה. א"א אלא יפסיד. שהת"מ מעני הכרייס כולה עשר קאין פחות חלק עשרים קאה. א"א אלא בתערובת מן הכרי הבני מעשר ומפסיד. והלכך אמי לא אמרו זה שם אם הטבל מרובה אינו מפסיד. אלא בתערובת מעשר ובטבל. אבל חולין ובטבל אפי' הטבל מרובה הרבה לריך להפסיד אא"א לפטור אני הכרייס מתוך המעשר של הטבל שמא זה הכרי שנתן ממנו ת"מ הוא של חולין וא"א לפטור הטבל בו דמן הפטור על החיוב הוי ופ"ל לריך ליתן מעשיס כדפי' לעיל. ולא כפי' הר"ב דכשהטבל מרובה דיינין ליה כאו יש לו פרגסה ממקום אחר. דלפ"ז משמע דה"ה בתערובת חולין עם הטבל אמרי' הכי ההיא דפ"ג דחלה מ"ט וזה ולאי אינו כדפי' והמפרשים האריכו הרבה במשנה ו

כלומר הם ממקום אחר ומפרים מהן לפי חשבון של טבל בלבד ואינו נוסיף כלום: כל זמן שהטבל מרובה. והוא שיהיה מרובה עשר והכי איתא בירושלמי: **ח** עשר שורות של עשר עשר בדי יין. מסודרים באדון שבכל עניין שתמצא בין ממזרח למערב בין מלפון לדרום תמצא עשר שורות של עשר עשר שהן מאה כדות: שורה החיצונה אחת מעשר. חבית אחת שבשורה החיצונה קבעתי מעשר על כדות אחרות שיש לי: ואין ידוע איזו. חיצונה. שהרי יש

זה הכלל כל זמן שהטבל מרובה (מ) **לא הפסיד כלום: ח מי שהיו לו עשר שורות של עשר עשר כדי יין** (מא) **ואמר שורה החיצונה אחת מעשר** (מב) **ואין ידוע איזו היא** (מג)

נוטל

הר"ש ועיין בפרק ג דחלה משנה ט: **שהטבל מרובה.** פי' הר"ב בשם הירושלמי והוא שיהיה מרובה עשר ע"כ. ולא פורש הטעם גם הר"ש שתם ולא פירש. וטעמו של הרמב"ם משום שאם המעשר מועט לא תתבטל ולא תעלה לאותה תרומת מעשר שטלית מן הטבל המרובה ותחזור המעשר כולו מדומע. זה הטעם אינו מספיק למה שמצריך דוקא עשרה. ולכך בחיבורו שתם וכתב היה הטבל מרובה על המעשר מפרים המעשר בלבד ולא יפסיד מן הטבל כלום שאם יקרא שם לתרומת מעשר שבטבל גמלא המעשר מדומע בתרומת מעשר של טבל שעלתה עמו ע"כ. ועוד שדבריו אינם עולים לפירוש הר"ב והר"ש דהוה ליה לו פרנסה וכו'. ונראה דלהכי בעינן עשרה. דהא משום דדיינין ליה כאילו יש לו פרנסה ממקום אחר הוא. וכל שיש לו עשרה חלקים יחיריים כפי ערך חלקי הטבל או המעשר שנכשיו יש לנו עשרה חלקים להפרים מהן אחת לתרומת מעשר הראויה לחלק עשירית מעשרה חלקי הטבל או המעשר הלכך דיינינן ליה כפרנסה ממקום אחר ובפחות מזה לא טוכל לדונם כך: **ח אחת מעשר.** פי' הר"ב על כדות אחרות שיש לי כדדיין הרמב"ם

מלאכת שלמה

עליו ממק"ח. ואפשר לעיל מיירי שלא היה עשר יותר ודוק ע"כ. וע' במ"ש הר"ש ז"ל בשם הירושלמי: זה הכלל כל זמן טו'. לאתויי בגא דרישא מאה טבל ותשעים חולין תשעים טבל ושמונים חולין. הר"ש שיריל"ו ז"ל: **ח** בלשון ר"ע ז"ל. המתחיל עשר שורות וכו' עד חבית אחת שבשורה החלונה. אמר המלקט כתב הר' אפרים אשכנזי ז"ל ר"ל איזה חבית שירצה רק שיתן מן השורה החלונה ולא אמר מן שורות החלונות ודוק היטב ע"כ והח' מה"ר יהוסף אשכנזי ז"ל כתב על ר"ע ז"ל פי' זה אינו נראה לאין הלשון משמע כן כלל אלא ר"ל שעשה את כל השורה מעשר כמו שפירשתי ע"כ. עוד כתב על מה שפי' ר"ע ז"ל וימלא משתיהן חבית א'. פי' זה אינו נראה כלל דמה תועלת יש במה

שימלא מהם חבית אחת הרי המותר שבחבית גם הוא בספק מעשר וכן כשאמר חבית א' מעשר מה תועלת יש שיקח מכל חבית וחבית מעשר. ע"כ נראה דהספק הוא על תרומת המעשר וע"כ כשאמר שורה החיצונה אחת מעשר ר"ל שכל השורה תהיה מעשר והרי הוא צריך ליקח מאותו המעשר תמ"ע וע"כ צריך ליקח שתי חביות לתמ"ע וימר אם שורה זו אם זו היא מעשר הרי זו תמ"ע עליה ואם לאו הרי זו תמ"ע והרי הפסיד חבית א' בשבור שלא ידע. וכן כל המשנה מדברת שנטל אותה לתמ"ע ומעשה זה אמר עשר שורות של עשר עשר כו' דלפי פי' המחבר קשה למה הולרך לאמר עשר וכו' מה ספרם יש בין שהיו עשר שורות או עשר כדים לאילו היו שתים או שלש שורות וכן בחביות

הרמב"ם

יכין — תפארת ישראל — יכין

רק $9\,^{40}/_{50}$ מעשר. נמצא שאותן $^{9}/_{50}$ שחייב שוב לתרומת מעשר. יקח מהחולין. ואיך יהיה לתרומת מעשר. ודו"ק: מ) שיהיה במעשר שבטבל כשיעור תמ"ע שחייב מהמעשר והטבל: מא) מסודרים י' על

משנה

והמלמ"ד כדפי': **ח** ואמר שורה החיצונה אחת מעשר ואין ידוע איזו היא. הלשון מעשה שהבעלים עלתן לא שיימו המקום אלא כך אמר אחת שורה החיצונה אחת מעשר ואינו יודע היאך יפרים. ומ"מ נקבע המעשר בשורה החיצונה. דאע"ג דאתרי' בפ"ג דתרומות מ"ם שלריך שיאמר בנפשו או בדבורו. הכא שאמר שורה חיצונה הוי כנפשו ודבורו. ומיהו כשאמר שורה אחת מעשר או חלי שורה אחת קשה דזה דמי לאומר תרומת כדי זה בתוכו דאמר אחת בתמ' תרומות דלא אמר כלום. וי"ל הא דהתם שאני שהתרומה על אותו כדי עצמו ואינו ניכר מהו תרומה ומהו שיריים ואנן בעי' לאחית שיריים ניכרים. אבל הכא המעשר הוא על עבל אחר. ומ"מ קשה לפי' הר"ש שהלה לפרש מענתיהו דהמעשר שאחר הייב על אלו השורות עלמן. ושורה אחת שהם עשר חביות יהיו מעשר על התשעים. וחלי שורה על מחלה מן השורות כולם הייב על אחת שורות. והיאך אפשר זה דמיתת כשאמר על שורה חיצונה או על חלי החיצונה דהוי מקום מכויים אבל אמר שורה אחת או חלי שורה אחת הא דמי לאומר תרומת כדי זה בתוכו דקי"ל דלא אמר כלום וכן קשה לפי' רביו האי שכתב הר"ש שמפרש שורה אחת חבית אחת מן השורה תהא מעשר על השורה כולה. כיון שאין ניכרין השיריים מן התרומה אין ע תרומה. וי"ל דדוקא גבי כדי של תרומה שהתרומה עלמה מעולכת והלכך כשאמר תרומת הלכי בתוכו אינו מקום מכויים. אבל חבית אחת בין החביות שהחביות עלמה מופרשת ומומדת לעלמה מיקרי שפיר מכויים שאני יודעין שאחת בלבד תרומה והשאר שיריים אלא שמתוסר בריבה איזו מהן יבורר ולעניין זה קמ"ל מתני' הקנתא שיקח שורה אחת לוכמן כו' ונם לפי' הר"ב ז"ל כן דנהי שהמעשר אינו על אלו השורות והשיריים הם כדות אחרות. אבל התרומה עלמה אינה ניכרת ואנן בעינן לאחית שיריי' ניכרים ומשמע שלריך לבריר מהו תרומה אלא כדפי' כיון שידע שאינה אלא שורה אחת או חבית אחת והם מופרשות זו מזו מיקרי ניכרות אלא שמתוסר בריבה. אבל אין לפרש דמתני' מיירי בשעה שקבע המעשר ידע איזו שורה ואיזו חבית קבע ובכשו שכח דבשעה שקבע הי' המעשר והשיריים ניכרין ושפיר חל שם מעשר. דבפ"ב דיבמות ד' כ"ג דייק בגמ' מדקתני אין ידוע ולא קתני אינו ידוע משמע שלא הי' ידוע מעולם לכך ל"ל כדפי'. ומיהו קשה הא דפי' הר"ב בכל הני דמתני' עומד שתי חביות ונומל ד' חביות הייבו שמתלא מכולן חבית אחת וכ"כ הרמב"ם. וכיון שהוא לא קבע אלא חבית אחת אין יכול מחביות אחרות. ומ"ש הר"מ ותוי"ט כיון שנתערב נוחין אותן כאילו הכל דבר אחד ומאותה חבית שקבע ע"כ. אין זה מעם להקל כאיסור דאוריתא משום נוחין. וכ"ש כשמתלא מעשר חביות שתרומה בעלה בכוח ואין זו תרומה. גם הנאחר בחבית שקבע

משנה ראשונה

תרומה ואלו היא ומה יעשה בה כיון שאינו יודע איזו היא. ואע"פ שהרמב"ם והר"ב מפרשים הכי בשילות דמתני' לא שנטל אותן לתרומת מעשר אלא לתרומת מעשר עלמו טולן ומתלא מהן חביות ומתנה יפרים אח"כ ת"ת. מ"מ עדיין הקושיא בתרומה איך יפרים מעשר מתקום אחר אלא קבעו בחתלה. וגם הנשאר בחבית שקבע הוא מבול לת"מ ומה יעשה בה. וי"ל שמאותה חבית שמתלא יתן המעשר לגוי ות"מ לכהן וכל הנשאר יתבור לגוי שיעשה ת"מ של עבלו. ומיירי בכל השורות האלו הם מבול ולא כמ"ש הר"ש שטולן מתוקנות מין מאותן שעושה מעשר ואינו מפרש טולו שילות דמתני' שנטל טולן לתרומת מעשר ומספק הם טולן ת"מ של שורות המעשר. ושוב רלוחי שיש מקום לייאש פי' הרמב"ם והר"ב בפשיטות דמתני' מיירי שאמר בשורה החיצונה מאיזו חבית שאלה אלא שלא טדע מאיזה שורה חיצונה וכן טולנו בני הנתנה על החביות ומאיזו שאלה אלא השורות לא ביבר והכי איתא בפי' רביו האי שהבית הר"ש בהדיא והשאר יטול ליקח משתי חביות ולעכבן שהרי תלה בבלבול. וכשרולה בעיבוד שתי החביות הרי אל המעשר על שמיהם כמו שהתנה. ויש לדקדק הא דתשמע מתתני' שאם אמר לשון מסיפק בשתם ולא ביבר כגון שורה חיצונה ולא ביבר איזו לריך ליקח מטולם וטיינו שתי חביות לוכמן וכן בטולנו בני. ולא תשמע הכי לפיל מ"ש שאמר מעשרות כלכלה מתבתה קבע שם ופי' המפרשים שאם ילנה יקח מאחת על שתיהן ואם ילנה יקח מכל אחת אע"פ שלשון מסופק אם כוונתו מאחת או משתיהן. וה"ל כשאמר שורה חיצונה שאם אמר תרומת כדי זה בנפשו או בדבורו קבע שם ומשמע בפ"ג דתרומות שאם אמר תרומת כדי זה בנפשו או בדבורו אינה אלא מעשר קאין לו פחות נוסף תרומתו מעשר קאין שבנפשו בכל מקום שילנה. ומאי שנא מהך דהכא: **שורה** החיצונה אחת מעשר. פי' הר"ב חבית אחת שבשורה על כדות אחרות שיש לי וכו'. והיה יכול לפרש דשורה חיצונה כולה עשה מעשר על אלו השורות כולם ולריך חבית א' לתרומת מעשר טעל שתי חביות לוכמן אחת מהן תרומה. ולאו ואחת מספק. וכשאמר אלו שורה חיצונה נא לתקן תמם שורות. ולריך ליטול אלו חבית א' לת"מ טולל ד' חביות מתרבב שיות מכל אחת מהן חליה וכולם ת"מ מספק. ואם אמר שורה אחת מעשר טולל שורה לוכמן והם כולם ת"מ מספק. ואם אמר אלו שורה אחת טולל שתי שורות לוכמן ומכל אחת מהן חליה לת"מ. ואם אמר חבית אחת מעשר על שורה אחת טולל מכל חבית עשיכותה לת"מ. ואם ת"ש לפ"ז דנקט עשר שורות של עשר עשר דוקא. וכך נלה הר"ש לפרש אלא שהקשה ס"ל דגבי אלו שורה אחת לאה יטול מכבש חביות הא יכול לומר שוב על אלו שורה שניה ולא יטול אלא שתי חביות ע"כ ולאלו

ציונים

ח מי שהיו לו. מי' שם ל' ז ח ש:

חדושי מהרי"ח

מ"ו [תי"ם ד"ח] שהטבל מרובה. פי' הר"ב בשם הירושלמי והוא שיהיה מרובה עשר כו' ושמעא של הרמב"ם שאם המעשר מרעם לא תתבטל ולא תעלה אותה ח"ם כו' וזה הטעם אינו מספיק למה שמצריך דוקא עשרה כו' עכ"ל עיין בפנים בפי' הרמב"ם

תוס' אנשי שם

ואומר אם כולם טבל ה"ם מעשר על הק' טבל ואם כולם מעשר יהיה המעשר של הטבל בתוכו ואם מקצתן טבל ומקצתן מעשר יהיה אותו מקצת טבל שבכאן בלילוף עוד טבל מהתערובת כדי הסלוק למעשר שהוא חייב מעשר על הטבל ונעשין כל הי"ד סאין שבידו ולא מעשר ויש כאן בס"ה ק' סאין מעשר וחייב לתת מהן עשרה לחמ"ע ואומר אלו עשרה סאין שבידי שהן מעשר יהיו עשויין חמ"ע על כל הק' סאין מעשר שבתערובות ומוקן לכהן והותר התערובות לזרים. וע"ל דמשום הך בנא לא נקנו נמי בלישא בטבל הטבל לת"ג דלא"ב לא הוה מלי למיתני בסיפא שאם הטבל מרובה לא הפסיד כלום דודאי הפסיד שהרי מהמעשר אינו יכול להפרים ת"ג על הטבל ולכן המם שיקח בידו יש להסתפק דלמא כולם מעשר ואא"כ לריך ע"כ ליקח כדי כל המעשר ועוד כדי את"ע מהטבל ונתברר לכהן בדמי תרומה: ר"ח כ"ן כו' מרובה עשר. כן היה ג' בירושלמי. אבל הגי' הפיקרית הוא בירושל' כ"ו שהטבל מרובה על המעשר מעשר לא הפסיד כלום. וה"ק שהטבל יתר על המעשר בכדי מעשרותיו של הטבל שהטבל עשרה חלקים והמעשר ט'. ומכ"ש אם מרובה יותר שאז יש בהמעשר של הטבל יותר מכדי התמ"ע של שיהן יחד. ולפ"ז הא דנקט בסיפא ל' טבל ופ' מעשר בלמא ה"ם ל' טבל ופ"ח מעשר רק חתנא קמ"ל שלא נעשה לרבות בזה הכלל כל שהטבל מרובה אפילו פחות מכדי מעשרו קמ"ל שהרבוי הוא למעלה כמו בנבא דק' טבל וז' מעשר ל' טבל ופ' מעשר בהכיפא מרבה ערך יותר גדול כן בזה הכלל נרבה ערך יותר גדול אבל לא ערך הפחות. (כנ"ל): **ח** בר"ב ה"השורה החיצונ' כו' על כדות אחרות. ר"ל שקבע המעשר מכדות אחרות בשורה החיצונה ויכול ליטול למעשר אחת חבית שילה מכל השורה. וכן בחלי שורה כו' ר"ל שקבע המעשר בחלי שורה ויכול ליטול אחה חבית שילה מהחלי שורה רק שאחר"ב שכת

הרמב"ם דאי לא תימא הכי היאך יוציא חבית אחת מעשר ממאה חביות והלא עשיריתם עשר חביות: נוטל שתי חביות וימלא משתיהן חבית אחת ותהיה מעשר. וכ"כ הרמב"ם וכתב בכסף משנה בסוף פרק ח מהלכות מעשר וז"ל והיאך יצא ידי חובתו במה שיפרים מתערובות זה שיעור מה שקבע מעשר על מקום אחר והלא צריך להפרים מאותו חבית שקבע דוקא וכ"ל שכיון שנתערב אינו רואים כאילו כל התערובות דבר אחד והוי כאילו כולו מאותו חבית שקבע עכ"ל. ואולם כל הארדה הזאת משוס התרומה של מעשר שיש בו: חביות. כתב הר"ש הא דפתח בכד וסיים בחבית לומר לך דיינו כד הייגו חבית כדמשמיע בפרק המניח את הכד (דף כז.) עכ"ל. ושם תמצאהו בס"ד ואם אשכחן כה"ג במ"ז פ"ג דמעילה דקרי כד מה שהוא קורא חבית במקום אחר במס' סוכה ספ"ד וגריכין נמי לשיטת דפרק המניח. וכ"ז בכלל מ"ש בריש ברכות בשם התוס' דרגילות המשניות לאשמעינן בקצור אף למה שמפורש כבר. וע"ש: חצי שורה אחת מעשר. כ' הרמב"ם ואם אמר חבית אחת מחצי שורה א' מעשר ולא יהא איזו חצי שורה. יקח עשריס חביות עשר על אלכסון אחד ועשר על אלכסון אחר העובר עליו ונמצא לוקח חבית מכל חצי שורה מן השורות ואח"כ יוציא מכולם חבית אחת והנני מצייר לך בשם שורה כדי שיהיה הדבר מבואר לעין הרואה (כה"ל) ובענין ראשון מזו ההלכה הוא לוקח שתי חביות שכתוב על אחת א ועל השנית ב ובענין השני לוקח ד' חביות שכתוב על אחת א ועל שנית ב ועל שלישית ג ועל רביעית ד ובענין השלישי לוקח העשר חביות אשר יעבור עליהם הקו העובר מא' עד ב'. ובענין הרביעי לוקח העשריס אשר יעברו עליהם שני הקוים העוברים מא' עד ב' ומג' עד ד' ע"כ: סליק מסבת דמאי

⊙	*	*	*	*	*	*	*	*	⊙
*	⊙	*	*	*	*	*	*	⊙	*
*	*	⊙	*	*	*	*	⊙	*	*
*	*	*	⊙	*	*	⊙	*	*	*
*	*	*	*	⊙	⊙	*	*	*	*
*	*	*	*	⊙	⊙	*	*	*	*
*	*	*	⊙	*	*	⊙	*	*	*
*	*	⊙	*	*	*	*	⊙	*	*
*	⊙	*	*	*	*	*	*	⊙	*
⊙	*	*	*	*	*	*	*	*	⊙

ד ב ג א

מלאכת שלמה

בחביות למה אמר עשר עכ"ל ז"ל: עוד בלשון ר"ע ז"ל. המתחיל שורה אחת מעשר וכו' עד מכל העשר חביות חבית אחת ותהיה מעשר. אמר המלקט ובכא אחריתי דקתני חצי שורה א' מעשר ר"ל ואם אמר חבית א' מחצי שורה א' מעשר ולא יחד איזו חצי שורה יקח עשריס חביות עשר על אלכסון א' ועשר על אלכסון אחר העובר עליו ונמצא לוקח חבית מכל חצי שורה כ"כ בקצת דפוס מפי' הרמב"ם ז"ל ועיקר ודלא מן הדפוסים שכתוב בהן יקח י"ע חביות. דלוקח כשהמספר אינו זוגות מוכרח הוא שתמנה החבית האמצעית לשתי האלכסונות ים כאן ארבע שורות חיצונות לארבע רוחות: נוטל שתי חביות באלכסון. אחת למקצוע דרומית מזרחית ושנייה לה במקצוע מערבית צפונית שכל חבית שבמקצוע נמנית לשתי רוחות וימלא משתיהן חבית א' ותהיה מעשר: חצי שורה החיצונה אחת מעשר. ואם אמר חבית א' שבחצי שורה החיצונה בה קבעתי מעשר על כדות אחרות אין לי: ואין ידוע איזו. חצי שורה מארבע שורות החיצונות הסמוכות לה וממלא מארבעתן חבית אחת ותהיה מעשר: שורה אחת מעשר וכו'. ואם אמר חבית אחת שבשורה אחת מלא עשר שורות בה קבעתי מעשר ואין ידוע

נוטל שתי חביות לוכסן (מד). **חצי שורה החיצונה אחת מעשר** (מה) **ואין ידוע איזו היא** (מו) **נוטל ארבע חביות מארבע זויות** (מז). **שורה אחת מעשר ואין ידוע איזו היא נוטל שורה אחת לוכסן** (מח). **חצי שורה אחת מעשר ואין ידוע איזו היא נוטל שתי שורות לוכסן** (מט). **חבית אחת מעשר. ואין ידוע איזו היא** (נ). **נוטל מכל חבית וחבית** (נא):

סליק מסבת דמאי

באיזו שורה היא: נוטל שורה אחת באלכסון. כלומר נוטל עשר כדות משורה אחת ממקצוע דרומית מזרחית עד מקצוע מערבית צפונית או ממקצוע דרומית מערבית עד מקצוע מזרחית צפונית וממלא מכל העשר חביות חבית אחת ותהיה מעשר ומפני מה נוטל באלכסון ואינו נוטל שורה אחת כולה ביושר ממזרח למערב או מצפון לדרום דכשהוא נוטל באלכסון בין שתמנה השורות כולן ממזרח למערב בין שתמנה אותן מצפון לדרום נמצא נוטל חבית אחת מכל שורה ושורה מה שאין כן אם היה נוטל שורה אחת באורך ממזרח למערב **או מצפון לדרום**:

סליק מסבת דמאי

מלאכת שלמה

ויחסר אחת מן המנין אבל מתני' דנקטא עשר שורות של עשר עשר כדי יין דהיינו זוגות לעולם לא תמצא העשרה של כל אלכסון ואלכסון שאין בהם שוס א' אמצעית שתפגע בה למעותה פעמים אלא כולן אחרות חדשות. ולפי זה המוחש פיגם מוכנים אלו דברי הר"ש והרא"ש ז"ל שכתבו תשעה עשר וגם בתלמוד הרב בצלאל אשכנזי ז"ל לא הוגה בר"ש ז"ל בזו המלה כלל ועיקר וא"ע לע"ד: נוטל מכל חבית וחבית. כתב ה"ר אפריים אשכנזי ז"ל נראה דה"ם דלא מכל לומר כאן איזה חבית שירצה לצריך לסיים מקומו דבשלמא לעי' סיים מקומו

להיות

יכין תפארת ישראל יכין

דסרי הכא שלא שהה קודם הפרשה א"ל לביטול למפרע מהשתא] . ומדשכח. ים כאן חשש משוס חבית א' תמ"ע שבשורה הזאת אסור לזרי' : מד) ר"ל שטיבל חבית א' מקרן א. וחבית א' מקרן ב. או חבית א' מקרן ג. וחבית א' מקרן ד. כזה דאם בין שני' אומר משורה זו לא זו מהקיים דבורו. ומוכר לב' חביות אלו לכהן בדמי הרומה תוך מחבית א' מכב' שחייב לתמ"ע. כך היה נלפע"ד. ולרמב"ם יערבם. וימלא משתיהן חבית א'. ותמה עליו רב"מ היאך יוצא ידי חובתו. יע"ש. וכולה מתני' דז' וח' מיירי שאין לו מעשר אחר דאל"כ לא הי' מפסיד כלום. דהי' עושה למעשר הזה תמ"ע על י' חביות אלו. ואפי' הם במק"א דהדי תמ"ע א"ל מוקף בשעת הדחק: מה) ר"ל שהיו ה' שורות חלוטות מאלו הי"ד שורות חולין. וה' שורות האחרות היו עבל. ואמר שחלי שורה דהייגו ה' חביות יהיו מעשר על

⊙	*	*	*	*	*	*	*	*	⊙
*	⊙	*	*	*	*	*	*	⊙	*
*	*	⊙	*	*	*	*	⊙	*	*
*	*	*	⊙	*	*	⊙	*	*	*
*	*	*	*	⊙	⊙	*	*	*	*
*	*	*	*	⊙	⊙	*	*	*	*
*	*	*	⊙	*	*	⊙	*	*	*
*	*	⊙	*	*	*	*	⊙	*	*
*	⊙	*	*	*	*	*	*	⊙	*
⊙	*	*	*	*	*	*	*	*	⊙

ד ב ג א

משנה ראשונה

ולמתני דפי' לעיל ל"ק דבאמת אינו כאונן נומר לבתחלה שורה אחת או חצי שורה אחת דדמי' לאתנותא כדי זה בחוטו דלא אמר כלום וכמי דבדיפנד אמרי' דהוי מעשר

להיות משורה חלוקה דוקא. אבל הכא לא היה מסיים מקומו כלל. אלא ולאי ה"ק שיטול מעשר מכל חבית וחבית כך כ"ל לפי' הרמב"ם ור"ע ז"ל אבל ממעתי משם חכם א' ושמו מהור"ר יהוסף אסכנזי ז"ל דס"ם שורה החלוקה א' מעשר ר"ל שעורה החלוקה שהיא עשרה חביות יהא מע"ר על כולם. וטול שתי חביות לוכסן ר"ל מחמת תמ"ע. הלי שורה החלוקה אחת מעשר פי' לא בא לעשר מע"ר רק מן החליה ודוק כי זה הפי' הוא פשוט יותר וכ"ם בר"ם ז"ל ע"ם עכ"ל של הה' הר"א אסכנזי ז"ל. ולאיתי להעתיק הכא פי' הרא"ש ז"ל שרוצו ככולו הוא פי' הר"ם ז"ל וז"ל עשר שורות וכלל שורה השורה עשר כדים ובכל לד שתמנה בין ממזרח למערב או מצפון לדרום תמצא עשר שורות של עשר עשר וכולן חולין מתוקנין חוץ מאותן שקורא להן סס מעשר שהם סבל* ואמר שורה החלוקה א' מעשר. עשר כדים שבשורה החלוקה יהיו מעשר על י' כדים אחרים שאינם בלו השורות ואיו ידוע איזו היא מד' שורות החלוקות לד' רוחות אם שורה שבמזרח או שבדרום או שבמערב או שבצפון. וטול שתי חביות. פתח בכל וסיים בחבית לומר דהייבו כל הייב חבית וכ"מ למו"מ כדאיתא בר"פ המניח את הכל בב"ק. לוכסן. שהן מכוונות זו כנגד זו באלכסון א' מקרן מזרחית לד' מקרן מערבית לצפונית וקורא עליהם תמ"ע ואיזו שורה שתהיה הרי הפרים ממנה חבית ונותן א' לכהן והשניה מוכר לו בדמי תרומה ונותן ד' חביות לגוי למעשר. הלי שורה אחת מעשר. הפרים המם חביות שבשורה א' על מ"ם כדין סבל שבמקום אחר ואין ידוע באיזה שורה ובאיזו לד של השורה. וטול ד' חביות מד' זויות. דממ"ע נטל מאותה הלי שורה חבית א' ומכל חבית מפרים הלי חבית לתמ"ע על החמשה ונותן הלי חבית לכהן ומוכר ג' הלאי חביות בדמי תרומה ונותן ד' חביות והלי לגוי. שורה אחת מעשר. ואין ידוע איזו היא בפמיות או בחצויות. נוטל שורה אחת לוכסן מקרן מזרחית דרומית עד קרן מערבית לצפונית ונוטל עשר חביות בהלכסון. א' מזרחית דרומית והשנית שבשניה והשלישית שבשלישית הרביעית שברביעית והחמשית שבחמשית והששית שבששית והשביעית שבשביעית והשמינית שבשמינית והתשיעית שבתשיעית ואחת שבקרן מערבית לצפונית. וממ"נ נוטל משורת המעשר אחת ונותן לכהן אחת ומוכר לו הנשו. הלי שורה אחת. ואין ידוע באיזו מכולם ובאיזו לד מהשורות. נוטל שתי שורות לוכסן. אחת מקרן דרומית מזרחית עד קרן מערבית לצפונית ואחת מקרן מזרחית לצפונית עד קרן מערבית דרומית והם תשע עשרה חביות ויש בהן ממ"ע אחת מהחלי שורה של מעשר ומפרים הלי מכל חבית וחבית להמ"ע של החמשה (פי' של הלי השורה) ומוכר לכהן שמנה עשר *חלאי חבית. נוטל מכל חבית וחבית א' מעשרה להמ"ע וכולן ספק ומוכרן לכהן חוץ מאחת. ולהכי נ"ל בכולן חולין מתוקנים חוץ מאותם שקורא להם סס מעשר דאם היו כולן סבל כשאמר שורה החלוקה א' מעשר היינו על הנ' שורות וכן הלי שורה החלוקה אחת מעשר על המם שורות קאמר א"כ אמאי נוטל ד' חביות מד' זויות יחזור ויאמר לאותה הלי שורה האחרת תהא גם היא מעשר על האחר ויספיק בשתי חביות לוכסן. וכן נמי כשאמר הלי שורה א' מעשר. וי"מ בשם רב הלי גאון ז"ל דאחת לגו דוקא אשורה קאי אלא אחבית אחת כלומ' שורה החלוקה חבית ממנה קבעתי מעשר על איזה חבית שארצה ואין ידוע באיזו שורה של החלוקות וכן הלי שורה קבע בה הלי חבית למעשר על המם' מאיזה שירצה והאחרים חולין מתוקנים ואין ידוע איזו הלי חבית. א' מעשר דקתני בספיקא היינו שקבע חבית א' מעשר על א' מן השורות ואין ידוע איזו חבית מכל המלה ולפי' זה ניחא דלקמן עשר שורות של עשר עשר עכ"ל ז"ל:

הגה"ה נלאה תשעה עכר מלאי חביות ולשון הר"ם ז"ל ומפרים מכלו"א מספק הלים לתמ"ע והשאר מותר:

הגה"ה לשון הר"ם ז"ל דהנהו מעשר היינו הלא טעלה מהם המ"ע:

סליק מס' דמאי

תום' אנשי שם

להמ"ע של החבית הניא עצמה. ונטול מכל חבית וחבית צריך ליתן עשר חביות שלימות מהתערובות להמ"ע והר"ם ביאר בלשון אחר עי' בתפא"י:

סליק מס' דמאי

משנה ראשונה

מעשר דיש חיוק בין חביות לבני. מ"מ לכתחלה אין לומר כן. ונם אי הבפלים ליתנהו קמן בגון שהלכו למד"ה לא שייך תקנתא זו. ותדע דלא הני תקנתא עדיפא שישאל לחכם ויתיר לו והדר לפיבלא אלא דלא פסיקא היכא דליתנהו. וכ' בפ"ז וי"ד סי' שכ"ג ס"ק כ' דעמו דלא מהני מלה בכה"ג:

הלכתא גבירתא כללא דפרק ז

פרק ז משנה א ע"ה חשוד רק על תרמ"ע ולא על ת"ג ולפיכך חבר שהזמינו ע"ה בע"ש שיאכל אצלו בשבת. יקרא שם בע"ש. אף שאין המאכל והמשקה עדיין ברשותו בדמאי הקילו. ולהבי יאמר בע"ש. מה שיפריש לבחר יהיה מעשר. ושאר המעשר הראוי ממאכלי זה. יהיה סמוך לו. והמעשר שיחדתי תחלה יהיה תרמ"ע על המעשר שבצדו. והמע"ש שאחיה חייב יהיה בצד המעשר שאפריש. ויהיה מהולל על מעות שבכיסי:

משנה ב ואף על פי שכבר אמר כן לפני שבת. אפ"ה כשהביאו לפניו המאכל והמשקה בשבת חוזר ואומר כאתמול: דלא אמר כן אלא: רק כדי שלא יהא נראה כמחלל מעשר בשבת. ולאחר שסעד ישפוך מעט שקבע לתמ"ע. על הארץ כלאחר יד שלא לבייש הע"ה:

משנה ג ואפילו בתרומת פירות דרבנן. כשהן דמאי צריך לקרוא שם קודם שיאכל. ולפיכך ע"ה שהתנה עם פועל חבר שיאכל מפירות שכבר נגמ"ל למעשרות בשעה שעושה בהן מלאכה. יאמר הפועל קודם שיאכל בג"ל ויפריש משל בעה"ב פרי א' לתרמ"ע ויתן לכהן:

משנה ד אמנם כותי בחר מלתא גרע מע"ה במה שמוכר לאחרים חשיד גם אתרומה דלא חש אלפני עור לא תתן מכשול. ובחר מלתא עדיף מע"ה דמה שצריך לאכילת עצמו לא חשיד גם אמעשרות; ואפ"ה גזרו רבנן שהקונה אפילו מתוך ביתו צריך לעשר הכל משום לא פלוג. ואפ"ה מדלא חשיד כע"ה. לפיכך הקונה מתוך ביתו שהכין הכותי המאכל והמשקה לצורך עצמו. אם שכח הקונה לעשר קודם שבת. אז גם בשבת ראשי לומר כלעיל. רק צריך לקרוא שם גם לתרומה:

משנה ה ואם יש לו מבל דרבנן בע"ש. ואינו אצלו להפריש מיד. ראשי ג"כ לקבוע מקום לתרומה ומעשרות מע"ש ולומר אז כנ"ל. וא"צ לחזור ולומר כן בשבת כמשנה ב'. דבשלמא התם לא היה בע"ש ברשותו. אלא אמר בע"ש. אלא כדי שלא יהא נראה כמפריש בשבת. כשיחזור ויאמר כן בשבת כשיבא לרשותו. משא"כ הבא הרי גם בע"ש כבר הוה ברשותו. ובשיקבע אז מקום ויקרא שם סני:

משנה ו ב' סלים עם פירות מבל:ואם' מעשרות של זו בזו מותר לאכול הראשונה אע"ג שלא הפריש עדיין הדרומ"ע מהשניה. ואם אמר של זו בזו ושל זו בזו.מותר לאכול רק הראשונה.אבל לא השנייה דהרי הפריש אח"כ מהפטור על החיוב.ואם אמר תרומ"ע של כל א' יהיה בברורה. אסור להפריש על כל א' מקום אחר. רק כמו שאמר. ואסור לאכול משניהן עד שיפריש אכל א' מחבריתה. **ולא** אמרינן בבה"ג כל שאינו בוא"ז אפילו בבת א' אינו. דשאני הכא הי"ל דשורוי שייר בכל א' בכרי הצריך לפרוש על חבירתה [**אב"י** וע' תו' ניסן דס"ב א'. ד"ה הא. דהיכא דאין תראשון מוגע את השני מלחול כמו בב' אחיות שמונעים קידושין הראשונים מלחול קידושי שניה. לא אמרי' כל שאינו ע"ש. ודו"ק):

משנה ז ק' מבל הטבול למעשר והמ"ע שנתערב בק' חולין. יטמור להכהן מתערובות ק"א ברמי תרומה חוץ מרמי א' מהן שצריך ליתנו לכהן בתרמ"ע מתערובות זה. והרי בק"א אלו שיתן לכהן. ודאי היה בהן א' של מבל שרשאי לעשותו תרמ"ע על מ' מעשר בכל מקום שהוא. ורק כדי שלא יפסיד הלאי מ' מעשר שחייב לו מהק' מבל. לכן יתן לו מ' מצ"ם שלו. ואח"כ יאמר דהמע"ש שחייב מהטבל. יהיה נפדה בכל מקום שהוא על מעות. **ואם** נתערב לו ק' מבל כנ"ל וק' מעשר הטבול לתרמ"ע. נ"כ א"צ ליקח מהתערובות רק ק"א. אבל יתנם ללוי שחייב לו י' מעשר מהטבל. וק' המעשר. שהם יהד ק"י מעשר ומהם חייב הלוי להכהן י"א תרמ"ע ולפיכך יטמור הלוי להכהן ק"א שקבל בעד דמי תרומה. חוץ מי"א שחייב לו. ואח"כ יתן מ' מצ"ם שלו בהורת מעשר כראוי. ואח"כ יפדה המע"ש בכל מקום שהוא כלעיל. **ואם** נתערב ק' מעשר הטבול לתרמ"ע עם ק' מעשר שכבר נפרש ממנו תרמ"ע. דהוי כחולין ממש. הרי מדחייב הלוי מתערובת זה י' תרמ"ע לכהן. להבי יטמר להכהן ק"י מתערובת זה. שבודאי יש בהן י' מעשר הטבול לתרמ"ע. ורשאי לעשותן תרמ"ע על המעשר שלו. והכהן לא ישלם רק ק' בדמי תרומה. ויפדה המע"ש כנ"ל. ואז מותר הצ' הנשארים. **ואם** בהטבל הטבול למעשר ולתרמ"ע. יש בתוכו מעשר יותר מתתרמ"ע שחייב מהמעשר כגון שנתערבו פ' מבל כלעיל בב' מעשר הטבול לתמ"ע. הרי יש בהטבל ח' מעשר ומ' המעשר אינו חייב רק ו' תרמ"ע. יקח מהתערובות $6\frac{8}{10}$ ויתנן להכהן. והיינו כפי שחייב להכהן. ו' תרמ"ע מהם מעשר ועוד $8\frac{10}{10}$ תרומ"ע מהפ' מבל. שמעשר שלהן הוא ח' ותרמ"ע של הח' הוא $8\frac{10}{10}$ וכשיתן כך להכהן הותר השאר מס"נ. אם אותן $6\frac{8}{10}$ שנתן לכהן היו כולן או מקצתן מהמבל; הרי מדיש בהטבל ח' מעשר הרי ראשי לעשותן תרומ"ע על כל המעשר. ואם אותן $6\frac{8}{10}$ היו מן הם' מעשר. נ"כ ראשי לעשות כולו תרמ"ע. ולפיכך אח"כ יתן מהתערובות ס' מעשר ללוי. ויפדה המע"ש בבל מקום שהוא ומותר התערובות לכל:

משנה ח היו לו י' שורות של י' כדי יין. ואמר ששורה חצונה א' תהיה מעשר על צ' מבל הנשארים. ושכח איזה מד' שורות חחיצונות עשאה מעשר. נוטל ב' חביות בב' הקרנות המתנגדים. שיהיו לתרומ"ע. דאז כל א' מב' החביות שייך לב' שורות. ורשאי לעשותה תרומ"ע על הם' מעשר הנשארים. ונותן איזה מ' שירצה ללוי ומותר הכל הנשאר. **ואם** היה מ' שורות אלו רק ה' מבל למעשר ולתרמ"ע וה' שורות האחרות היו חולין [אי שרצה לקיימן במבלן] ואמר חצי שורה מה' החיצונות יהיה מעשר על הח' שורות ואינו יודע על איזה חצי אמר. יתן להכהן ד' חביות מד' הזויות לתרמ"ע. ובשאר יעשה כלעיל. **ואם** אמר שורה א' מעשר ושכח על איזה שורה מהי' שורות אמר כך. יתן לתרמ"ע שורה א' באלכסון מזויות לזויות. דאז יקח מכל שורה שיהיה בין לארבה ובין לרחבה. **ואם** אמר חצי שורה א' מהי' שורות יהי' מעשר על נ' חביות שבה' שורות. ושכח באיזה חצי שורה אמר כך. הר"ז נוטל ב' שורות באלכסון; **ואם** אמר חבית א' תהיה מעשר על יו"ד חבית שבצדה. ושכח כנ"ל. אז צריך ליתן מכל חבית חבית חלק יו"ד לכהן ומוכר כל הסמיקות לכהן חוץ מהלק יו"ד א' שחייב ליתן לכהן לתרומת מעשר:

סליק מסכת דמאי